

ZYRA E RREGULLATORIT PËR ENERGJI
REGULATORNI URED ZA ENERGIJU
ENERGY REGULATORY OFFICE

GODIŠNJI IZVEŠTAJ 2013

UVODNA REČ

Poštovani,

Ovo je Godišnji izveštaj 2013 Regulatornog odbora za energiju, strukturiran u skladu sa članom 9. Zakona o energetsom regulatoru, koji se podnosi Skupštini Republike Kosovo na informisanje, razmatranje i usvajanje.

Izveštaj sadrži pregled sprovedenih aktivnosti i glavnih dostignuća RUE i energetske sektora tokom kalendarske 2013. godine. Izveštaj sadrži informacije o najvažnijim dešavanjima na energetsom tržištu, razmatranju energetske tarife, finansijski izveštaj RUE, kao i druge podatke o regulisanim aktivnostima u energetsom sektoru u Republici Kosovo.

Kosovo je usvojilo primarno zakonodavstvo o energetici, koje utvrđuje prava i obaveze strana u sektoru za obezbeđivanje stabilnog, sigurnog, pouzdanog i kvalitetnog snabdevanja električnom energijom.

Nedovoljnost postojećih proizvodnih kapaciteta za zadovoljenje potreba za snabdevanjem i potreba za investicijama u elektroenergetskom sektoru na Kosovu, iziskuju pokretanje restrukturiranja energetske sektora kroz liberalizaciju tržišta i povećanje konkurencije na tržištu električne energije. Da bi se postigli ovi ciljevi, KOSTT je 2012. godine pripremio dokument Dizajn tržišta električne energije, koji je u martu 2013. godine usvojen od strane Odbora RUE. Na osnovu Dizajna tržišta izrađena su i krajem 2013. godine usvojena Tržišna pravila.

Reforma energetske sektora datira iz 2004. godine kao rezultat osnivanja RUE. Proces reforme je dalje nastavljen razdvajanjem vertikalno integrisanog preduzeća, KEK-a, kada je osnovan KOSTT (2006. godine), koji sada posluje kao poseban entitet za prenos i tržište. Dalje razdvajanje je nastavljeno sa distribucijom i snabdevanjem KEK-a, a potom njihovom privatizacijom kada su prešli u vlasništvo konzorcijuma Limak-Çalik. Na taj način je Vlada Kosova 08. maja 2013. godine završila projekat za privatizaciju distribucije i javnog snabdevanja, kojima sada upravlja konzorcijum Limak-Çalik, a preostali deo KEK-a je u javnom vlasništvu i obuhvata rudnike i proizvodnju.

U prenosnom sistemu su sprovedene značajne investicije koje su rezultirale smanjenjem uskih grla, poboljšanjem kvaliteta snabdevanja i smanjenjem gubitaka u prenosu. Vredi istaći da je krajem 2013. godine potpisan ugovor o izgradnji DV 400 kV Kosovo – Albaniji, koji će imati pozitivan efekat na ceo energetski sistem na Kosovu.

Stanje distributivne mreže je usled nedovoljnih investicija i dalje loše, sa velikim tehničkim i komercijalnim gubicima energije i u nemogućnosti da obezbedi kvalitetno snabdevanje potrošača električnom energijom.

Proizvodnja električne energije od strane domaćih proizvođača je tokom 2013. godine bila velika, tako da je Kosovo, po prvi put posle 1999. godine, bilo neto izvoznik. Međutim, velika razlika u potrošnji u različitim periodima (dan/noć, itd.) i nefleksibilnost proizvodnih jedinica da prate ove razlike, doveli su do toga da se jedan deo energije koja je nedostajala uvozi sa regionalnog tržišta, po cenama koje su bile relativno niže nego prethodnih godina, a da se u drugim periodima energija izvozi po veoma niskim cenama.

RUE je i u toku 2013. godine nastavio proces nadgledanja imalaca licenci i nadzora nad sprovođenjem važećih zakona i propisa, u cilju podizanja nivoa kvaliteta snabdevanja i usluge za potrošače. Poseban značaj se pridavao i oblasti zaštite potrošača, razmatranjem i rešavanjem njihovih žalbi i sporova.

U pogledu sektora centralnog grejanja, treba istaći da se sezona 2012/2013 odlikovala snabdevanjem koje je bilo neredovno i nedovoljno za zadovoljenje potreba potrošača za grejanjem. Usled teškoća u nabavci goriva – mazuta, tokom sezone smo imali loš kvalitet grejanja, česte prekide

snabdevanja koji su trajali po nekoliko dana, a na kraju i prestanak snabdevanja otprilike dva meseca pre završetka grejne sezone.

RUE je tokom 2013. godine bio veoma aktivan u međunarodnim aktivnostima koje se odnose na energetske sektor. Ovde pre svega moramo istaći redovno učešće predstavnika RUE u radu Tehničke grupe za energetiku, koja je osnovana sa ciljem da podrži dijalog između Republike Kosovo i Republike Srbije o energetske pitanjima. Takođe, RUE je aktivno učestvovao u svim aktivnostima Sporazuma o Energetskoj zajednici Jugoistočne Evrope (EZ JIE) u svim radnim grupama, kao i u onima Regulatornog odbora Energetske zajednice (ROEZ).

Napomena:

Treba istaći da je izveštaj dostavljen Skupštini Republike Kosova za razmatranje, ali nije razmatran zbog okolnosti u vezi sa raspuštanjem Skupštine. Međutim, bez prejudiciranja završnog razmatranja od strane Skupštine, RUE je odlučio da objavi godišnji izveštaj za 2013, s obzirom da sadrži vredne informacije i podatke za energetske sektor. Nakon evaluacije od strane Skupštine, RUE će razmotriti sve eventualne primedbe i dopune, koje će objavljivati kao aneks ovog Izveštaja.

S poštovanjem,

Enver Halimi _____

Predsedavajući Odbora RUE

SADRŽAJ

UVODNA REČ	Error! Bookmark not defined.
1 O REGULATORNOM UREDU ZA ENERGIJU	9
1.1. Organizacija Regularnog ureda za energiju	9
1.2. Organizaciona struktura RUE	9
1.3. Odbor Regulatornog ureda za energiju	9
1.4. Ovlašćenja Odbora Regulatornog ureda za energiju	9
1.5. Odeljenja Regulatornog ureda za energiju	10
1.5.1 Odeljenje za pravna pitanja i licenciranje(OPPL)	10
1.5.2 Odeljenje za energetska tržišta (OET)	10
1.5.3 Odeljenje za tarife i cene (OTC).....	10
1.5.4 Odeljenje za zaštitu potrošača (OZP).....	10
1.5.5 Odeljenje za toplotnu energiju i prirodni gas	10
1.5.6 Administrativna služba	10
1.6. Ljudski resursi	12
1.6.1 Broj zaposlenih u 2013. godini i potrebe za novim zaposlenima	12
1.6.2 Izazovi u vezi sa zadržavanjem osoblja.....	12
1.7. Izvori finansiranja – plate zaposlenih u RUE	12
1.8. Podizanje kapaciteta RUE – projekti tehničke pomoći i stručne obuke	13
1.8.1. Sastanci, okrugli stolovi i obuke.....	13
1.9. Dokumenti koje je usvojio Odbor RUE.....	16
1.10. Učešće predstavnika RUE u Grupi za tehnički dijalog o energetici između Republike Kosovo i Republike Srbije	17
2 FINANSIJSKI IZVEŠTAJ	19
2.1 Prihodi.....	19
2.2 Budžet	20
2.3 Budžetski troškovi	21
3 LICENCIRANJE I ODOBRENJE ZA IZGRADNJU NOVIH KAPACITETA	26
3.1 LICENCE	26
3.1.1 Prenos licenci	27
3.1.2 Produženje licenci	28
3.1.3 Izmena licenci	29
3.2 Odobrenje – Izgradnja novih kapaciteta.....	29
3.2.1 Izdavanje preliminarnog odobrenja.....	29
3.2.2 Izdavanje konačnog odobrenja.....	31
3.2.3 Ukidanje i obustavljanje preliminarnog odobrenja	31
3.2.4 Odbijanje izdavanja preliminarnog odobrenja	32
3.2.5 Prijave koje su u procesu razmatranja u RUE	32
3.2.6 Obnovljivi izvori energije.....	32
4 NADGLEDANJE ENERGETSKIH PREDUZEĆA	35
4.1 Nadgledanje na osnovu Priručnika o izveštavanju u energetskom sektoru	35
4.2 Program nadgledanja za licencirana preduzeća	35
4.3 Nadgledanje procesa fakturisanja od strane javnog snabdevača (KEK) D.D. u januaru 2013.....	36
4.4 Izveštaj o sigurnosti snabdevanja	37

5	SEKTOR ELEKTRIČNE ENERGIJE	38
5.1	Tržište električne energije.....	Error! Bookmark not defined.
5.2	Reforma sektora električne energije na Kosovu.....	38
5.3	Dizajn tržišta i Tržišna pravila.....	40
5.4	Tehnički aspekti sektora električne energije	42
5.4.1	<i>Proizvodnja i potrošnja lignita.....</i>	42
5.4.2	<i>Proizvodnja električne energije.....</i>	43
5.5	Prenosni sistem.....	46
5.5.1	<i>Tokovi električne energije u interkonektivnim dalekovodima</i>	50
5.5.2	<i>Opterećenje u elektroenergetskom sistemu Kosova.....</i>	50
5.5.3	<i>Ukupna potražnja i gubici električne energije u prenosu.....</i>	52
5.5.4	<i>Gubici u prenosu</i>	53
5.6	Distributivni sistem	54
5.6.1	<i>Potrošnja u distribuciji</i>	55
5.6.2	<i>Gubici u distributivnom sistemu</i>	60
5.7	Fakturisanje i naplata.....	59
5.8	Uvoz i izvoz električne energije.....	613
5.9	Standardi kvaliteta snabdevanja i elektroenergetskih usluga	64
5.9.1	<i>Kontinuitet snabdevanja.....</i>	64
5.9.2	<i>Kvalitet napona.....</i>	66
5.9.3	<i>Komercijalni kvalitet</i>	66
6	TARIFE I CENE ELEKTRIČNE ENERGIJE	70
6.1	Višegodišnje razmatranje tarifa	70
6.2	Naknade za kapacitet i energiju proizvodnje električne energije za KEK D.D.	68
6.3	Naknade i tarife KOSTT D.D.	69
6.4	Tarife za uslugu distribucije i snabdevanja regulisanih potrošača.....	70
6.5	Konačna procena MAR-a	71
6.6	Tužba protiv odluke RUE.....	74
7	SEKTOR centralnog grejanja	75
7.1	Pregled sektora centralnog grejanja	75
7.1.1	<i>Glavna dešavanja u sektoru centralnog grejanja</i>	75
7.1.2	<i>Tehničke karakteristike sistema centralnog grejanja</i>	76
7.2	Učink preduzeća za centralno grejanje.....	80
7.2.1	<i>Potrošnja goriva i cena</i>	80
7.2.2	<i>Proizvodnja, snabdevanje i gubici u sistemu</i>	78
7.2.3	<i>Fakturisanje, naplata i površina usluge grejanja.....</i>	79
7.3	Tarife za centralno grejanje za sezonu 2013/2014	793
8	SEKTOR PRIRODNOG GASA	82
8.1	Perspektiva razvoja sektora prirodnog gasa na Kosovu	82
9	BRIGA O POTROŠAČIMA	84
9.1	Delatnost RUE u oblasti zaštite potrošača	87
9.2	Izrađene procedure za rešavanje žalbi/sporova.....	84
9.3	Žalbe primljene od potrošača protiv imalaca licence	84
9.4	Žalbe na prvostepene odluke koje su energetske preduzeće i potrošači podneli Odboru RUE87	
9.5	Žalbe primljene od imalaca licenci protiv drugih imalaca licenci	90
9.6	Žalbe koje se odnose na pristup treće strane i prekogranične tokove.....	90

9.7 Postupci koje je sproveo RUE po pitanju zaštite potrošača.....	90
10 MEĐUNARODNA AKTIVNOST RUE.....	89
10.1 RUE i Sporazum o Energetskoj zajednici Jugoistočne Evrope.....	89
10.2 Aktivnosti u ROEZ u toku 2013. godine.....	90
10.3 Regionalno udruženje energetskih regulatora - ERRA.....	93
10.4 Sporazum o saradnji između RUE i ERT	93
10.5 Memorandum o saradnji između RUE, NARUC i PUC.....	93

IZVRŠNI REZIME

Na osnovu člana 9. Zakona o energetsom regulatoru br. 03/L-185, Regulatorni ured za energiju („RUE“) je izradio Godišnji izveštaj o stanju energetskog sektora na Kosovu i delatnosti RUE u 2013. godini.

Prvo poglavlje ovog izveštaja iznosi organizaciju RUE i opis mandata RUE na osnovu Zakona o energetsom regulatoru. U izveštaju je objašnjena organizaciona struktura RUE i dat kratak opis aktivnosti Odbora RUE, odeljenja RUE i Administrativne službe. U ovom poglavlju se posebna pažnja posvećuje potrebi za popunjavanjem osoblja RUE. Ovo poglavlje sadrži i deo u kome su izloženi dokumenti i odluke koje je Odbor RUE usvojio tokom 2013. godine.

U nastavku izveštaja su objašnjeni projekti tehničke pomoći i stručne obuke koji su uticali na podizanje kapaciteta RUE.

U drugom poglavlju izveštaja se iznosi finansijski izveštaj i obuhvata prihode, budžet i budžetske troškove.

Treće poglavlje se odnosi na segmente delatnosti RUE u vezi sa aktivnostima licenciranja energetskih preduzeća i procesom izdavanja odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta.

Četvrto poglavlje opisuje proces nadgledanja koji je RUE sproveo tokom izveštajnog perioda. Ovde su obuhvaćena nadgledanja koja su zasnovana na izveštajima koje su licencirana preduzeća pripremila i podnela RUE u skladu sa Priručnikom o izveštavanju u energetsom sektoru. Pored toga, nadgledanje se sprovodi i na osnovu Programa za nadgledanje licenciranih preduzeća koji je RUE pripremio 2013. godine, a koji je počeo da se primenjuje početkom 2014. godine. Takođe, detaljno je opisano i nadgledanje koje je obavio RUE nad procesom fakturisanja sprovedenim od strane energetskog preduzeća (KEK) u januaru 2013. godine. Ovaj deo Godišnjeg izveštaja sadrži i nadgledanje sigurnosti snabdevanja, kao što se vidi iz Izveštaja o sigurnosti snabdevanja koji je RUE izdao i objavio na osnovu zakonskih zahteva.

Peto poglavlje u nastavku izveštaja predstavlja analizu sektora električne energije, a ujedno su izvršene relevantne procene o načinu na koji se upravljalo energetsom situacijom tokom 2013. godine. Ovaj deo izveštaja prikazuje elektroenergetski sektor opisujući stanje i karakteristike prenosne i distributivne mreže, proizvodnje, tokova električne energije i ukupne potrošnje. Takođe, detaljno su opisane i specifičnosti tržišta električne energije, kao: opterećenje u elektroenergetskom sistemu Kosova, gubici električne energije, snabdevanje električnom energijom, uvoz i izvoz električne energije, kao i fakturisanje i naplata. Pored toga, u nastavku je iznesena i procena kvaliteta snabdevanja i elektroenergetske usluge.

Šesto poglavlje se bavi tarifama za električnu energiju uz opisivanje zakonske osnove za njihovo utvrđivanje. U ovom delu izveštaja je opisan proces Sedmog razmatranja tarifa za električnu energiju (RTE7) sa posebnim osvrtom na višegodišnju analizu tarifa za električnu energiju, koji proces je po prvi put omogućio utvrđivanje maksimalno dozvoljenih prihoda imalaca licenci za petogodišnji period sa ciljem da se postigne dugoročno upravljanje, planiranje i predviđanje prihoda i rashoda tokom tog perioda.

Sektor centralnog grejanja je predstavljen u sedmom poglavlju, gde su na početku izneseni pregled sektora i glavna dešavanja tokom 2013. godine. U nastavku su opisane tehničke karakteristike sistema centralnog grejanja i učinak preduzeća za centralno grejanje sa posebnim osvrtom na potrošnju goriva i cenu, snabdevanje i gubitke u sistemu. Takođe, deo ovog poglavlja su i fakturisanje, naplata i tarife za centralno grejanje za sezonu 2012/2013.

Osmo poglavlje sadrži dešavanja u sektoru prirodnog gasa. RUE je nadležan i za regulaciju sektora prirodnog gasa, stoga se ovo poglavlje bavi mogućnostima za razvoj ovog sektora.

Predmet devetog poglavlja je briga o potrošačima, koja je oduvek bila veoma važan deo u aktivnostima RUE, pa se iz tog razloga godišnji izveštaj bavi ovom aktivnošću sa posebnim naglaskom na rešavanje žalbi i sporova.

Dodatna aktivnost RUE je i pravno zastupanje u vezi sa slučajevima sporova koji su predmet sudskih rasprava.

U desetom poglavlju ovog izveštaja opisane su međunarodne aktivnosti RUE. Na početku je obrađeno pitanje odnosa RUE sa Energetskom zajednicom Jugoistočne Evrope (EZ JIE), uloga RUE i aktivnosti koje su sprovedene tokom 2013. godine. Opisane su sve radne grupe EZ JIE u kojima RUE učestvuje na osnovu sporazuma koji je potpisalo Kosovo.

Pravni osnov

Kako bismo objasnili pravni osnov za osnivanje i funkcionisanje RUE, prvo moramo da iznesemo istoriju događaja koji su iziskivali potrebu za osnivanjem nezavisnog regulatora koji reguliše energetske sektor na Kosovu.

U aprilu 2002. godine Kosovo¹ je postalo potpisnik Atinskog memoranduma o razumevanju o „Regionalnom energetske tržištu“ (koje je kasnije nazvano Energetska zajednica Jugoistočne Evrope – EZ JIE) i revidirane verzije u decembru 2003. godine. Na ovaj način, Kosovo je postalo ravnopravan partner i učesnik u osnivanju EZ JIE, što je od primarnog značaja za njegov ekonomski razvoj, zbog njegovih favorizujućih rezervi lignita i idealnog položaja Kosova u razmeni energije u regionu Jugoistočne Evrope.

U cilju da ispuni obaveze iz Atinskog memoranduma, Kosovo je 2005. godine potpisalo Sporazum o osnivanju Energetske zajednice, iz kojeg su proizašle određene državne obaveze.

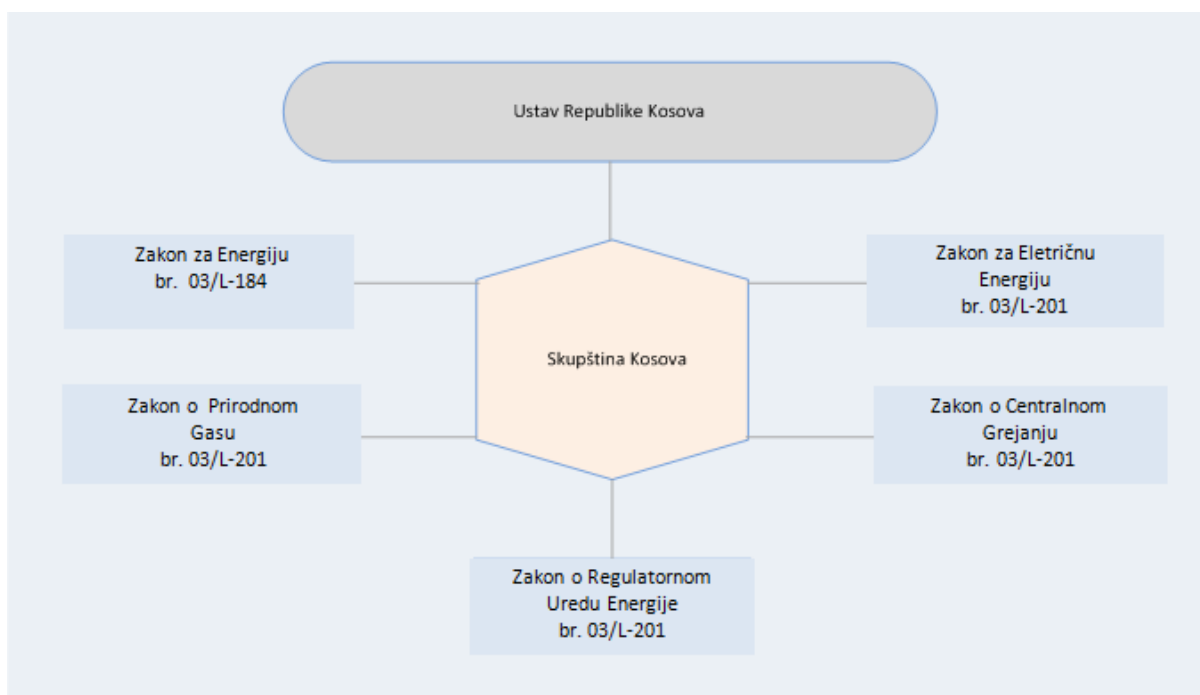
Jedna od obaveza koja je proizašla iz Sporazuma (između ostalog) jeste i sprovođenje „*Acquis Communautaire*“ o energetici, koje na poseban način obavezuje na sprovođenje Direktiva EZ br. 2003/54² i 2003/55, i Uredbe EZ br.: 1228/2003 u roku od šest meseci od stupanja na snagu Sporazuma.

Kao rezultat ovih obaveza, a posebno odredaba člana 23. i 25. Direktiva EZ br. 2003/54 i 2003/55, Skupština Kosova je 2004. godine usvojila Zakon o energetske regulatoru br. 2004/9. Na osnovu ovog zakona osnovan je nezavisni regulatorni organ – RUE, koji je odgovoran za regulisanje energetske sektora, uključujući: električnu energiju, centralno grejanje i prirodni gas.

RUE je osnovan kao organ nezavisan od svih državnih institucija i industrije, kako bi sprovodio ekonomsku regulaciju u energetske sektoru izdavanjem i nadgledanjem licenci za energetske delatnosti, dodelom odobrenja za izgradnju novih energetske kapaciteta, usvajanjem metodologija cena i tarifa za aktivnosti koje ne podležu tržištu, donošenjem sekundarnog zakonodavstva koje reguliše sektor, nadgledanjem efektivnog razdvajanja energetske preduzeća, razvojem konkurencije na energetske tržištu i rešavanjem žalbi i sporova.

¹ Sporazum je u ime Kosova potpisao UNMIK.

² Direktive EZ br. 2003/54 i br. 2003/55 zamenjene su Direktivom EZ br. 2009/72 (električna energija) i br. 2009/73 (prirodni gas), dok je Uredba EZ br. 1228/2003 zamenjena Uredbom br. 714/2009

Sl. 0.1 Primarno zakonodavstvo o energetici usvojeno od strane Skupštine Republike Kosova

Sporazum o osnivanju Energetske zajednice (SoEZ) potpisan je za 10-godišnji period, a Odlukom Saveta ministara EZ br. D/2013/03/MC ovaj period je produžen za narednih deset godina.

U međuvremenu su Direktive EZ br. 2003/54 i br. 2003/55 zamenjene Direktivama EZ br. 2009/72 (električna energija) i br. 2009/73 (prirodni gas), dok je Uredba EZ br. 1228/2003 zamenjena Uredbom br. 714/2009. Transpozicija odredaba ovih Direktiva i Uredbe EZ je u procesu, i biće unete u nove zakone o energetici.

Osnivanje i funkcionisanje RUE, kao nezavisne agencije Republike Kosovo, garantuje se najvišim aktom, Ustavom Republike Kosovo, usvojenim od strane Skupštine Republike Kosovo.

1 O REGULATORNOM UREDU ZA ENERGIJU

1.1. Organizacija Regularnog ureda za energiju

Regulatorni ured za energiju (RUE), kao nezavisna agencija ima za obavezu da reguliše aktivnosti u energetsom sektoru na Kosovu, uključujući električnu energiju, centralno grejanje i prirodni gas, u skladu sa Zakonom o energetsom regulatoru i obavezama koje proizilaze iz SoEZ-a.

RUE vrši ovlašćenja kao deo institucija Republike Kosovo, u skladu sa svim zakonima i propisima na Kosovu.

1.2. Organizaciona struktura RUE

Organizacionu strukturu RUE sačinjavaju: Odbor, pet (5) odeljenja i administrativna služba.

Šefovi odeljenja organizuju, kontrolišu, planiraju, sarađuju i ocenjuju svoje osoblje, i snose odgovornost za aktivnosti i ispunjenje svih utvrđenih dužnosti.

Članovi osoblja sprovode analize i druge zadatke, uvek kada je to potrebno u skladu sa zakonskim zahtevima, a predloge podnose šefu odeljenja ili Odboru radi donošenja odluka.

Šefovi odeljenja i članovi osoblja podležu proceduri regrutovanja, a imenuju se od strane Odbora RUE.

1.3. Odbor Regularnog ureda za energiju

RUE upravlja Odbor koji se sastoji od pet (5) članova, uključujući i predsedavajućeg. Članove Odbora predlaže Vlada a imenuje ih Skupština Republike Kosovo. Mandat svakog člana Odbora počinje da teče od dana njegovog/njenog imenovanja.

Predsedavajući Odbora predstavlja RUE pred trećim stranama i izveštava Skupštini Republike Kosovo i njenim funkcionalnim komisijama, na njihov zahtev.

Predsedavajući Odbora na osnovu Zakona o energetsom regulatoru svake godine podnosi godišnji izveštaj Skupštini Republike Kosovo, najkasnije u roku od tri (3) meseca od završetka kalendarske godine.

1.4. Ovlašćenja Odbora Regularnog ureda za energiju

Odbor RUE u skladu sa odgovornostima utvrđenim zakonom, obavlja sledeće aktivnosti:

- usvaja regulatorne i operativne politike RUE;
- organizuje i nadzire rad RUE;
- nadgleda izvršenje budžeta i finansijsko upravljanje RUE i usvaja njegove finansijske izveštaje i izjave;
- organizuje zapošljavanje, imenuje i nadzire rad osoblja zaposlenog u RUE;
- odobrava nivo naknade i druge uslove zapošljavanja za zaposlene u RUE;
- donosi odluke i izdaje propise i druge podzakonske akte pripremljene od strane RUE.

Odbor treba da održi najmanje deset (10) sednica godišnje, koje su otvorene za javnost i najavljuju se pet (5) dana pre njihovog održavanja objavljivanjem dnevnog reda na zvaničnom sajtu RUE.

Odbor RUE rešava sve probleme za koje je nadležan i to odlukama koje se donose na sednicama otvorenim za javnost. Sednice Odbora beleže se u zapisnicima, a odluke se objavljuju.

1.5. Odeljenja Regulatornog ureda za energiju

1.5.1 Odeljenje za pravna pitanja i licenciranje (OPPL)

Odeljenje za pravna pitanja i licenciranje je odgovorno za izradu sekundarnog zakonodavstva, procenu prijave energetske preduzeća za licenciranje, procenu prijave za dodelu odobrenja za izgradnju novih kapaciteta. Pored toga, ovo odeljenje prati i nadgleda aktivnosti nosilaca licenci.

1.5.2 Odeljenje za energetske tržište (OET)

Odeljenje za energetske tržište je odgovorno za tržišnu strukturu, nadgledanje učinka učesnika na tržištu, procenu i analiziranje podataka u energetskom sektoru. Pored toga, odeljenje nadgleda konkurenciju i ponašanje učesnika na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način.

1.5.3 Odeljenje za tarife i cene (OTC)

Odeljenje za tarife i cene je odgovorno za procenu tarifnih aplikacija licenciranih preduzeća i podnosi ih Odboru za usvajanje, nadgleda sprovođenje operativnih i kapitalnih troškova putem razmatranja tarifa, preduzima sve mere da tarife odražavaju troškove, da budu razumne, nediskriminatorne, zasnovane na objektivnim kriterijumima i utvrđene na transparentan način, uzimajući u obzir zaštitu potrošača.

1.5.4 Odeljenje za zaštitu potrošača (OZP)

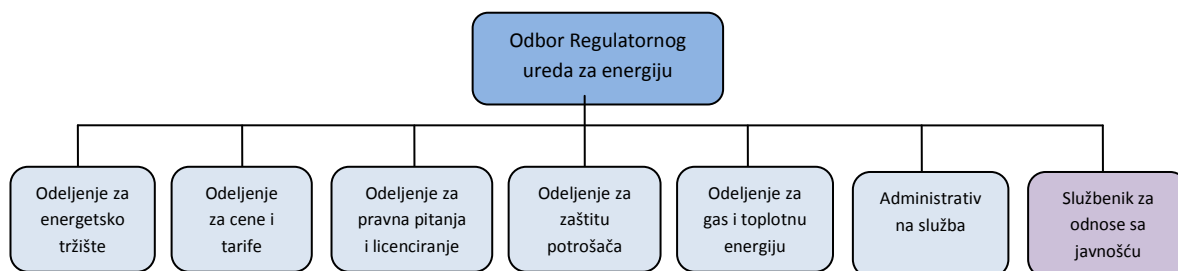
Odeljenje za zaštitu potrošača je odgovorno za razmatranje i rešavanje žalbi i sporova između potrošača i energetske preduzeća, operatora sistema i energetske preduzeća, operatora sistema i energetske preduzeća, kao i između dva energetska preduzeća. U obavljanju svojih dužnosti i odgovornosti, ovo odeljenje saraduje sa svim institucijama i organizacijama koje na legitiman način zastupaju potrošače.

1.5.5 Odeljenje za toplotnu energiju i prirodni gas (OTEG)

Odeljenje za toplotnu energiju i prirodni gas je odgovorno za razmatranje i sprovođenje strategija, standarda učinka i drugih operativnih praksi koje se odnose na ove sektore. Ovo odeljenje obavlja monitoring licenciranih preduzeća kroz prikupljanje, analizu i procenu relevantnih podataka i informacija, a takođe doprinosi i razvoju sistema izveštavanja preduzeća za centralno grejanje fokusirajući se na tehničko-tehnološke elemente i integraciju podsticajnih mera i ciljeva za efikasnost. Pored toga, saraduje i sa drugim odeljenjima RUE pružajući tehničku podršku i ekspertizu u pitanjima koja se odnose na toplotnu energiju i prirodni gas.

1.5.6 Administrativna služba (AS)

Administrativna služba podržava funkcionisanje RUE, organizuje efikasno zapošljavanje osoblja RUE, koordinira obuke osoblja RUE, nabavku i održavanje kancelarijske opreme i pomaže u uređenju kancelarije čineći je pogodnom za rad za kompletno osoblje RUE.

Sl. 1.1 Organizaciona struktura RUE – 2013

Kratak opis organizacione strukture sa popunjenim i upražnjenim pozicijama u 2013. godini dat je u tabelarnom prikazu u nastavku.

Tab. 1.1 Aktuelne pozicije na kraju 2013. godine

Organizacione pozicije	Pozicije	Zaposlenih	Slobodna mesta (opis)
Odbor RUE	5	5	
Službenik za odnose sa javnošću	1	1	
Odeljenje za pravne poslove i licenciranje (OPPL)			
* Šef odeljenja			
* Ekspert za pravne poslove i nadzor	4	3	* Ekspert za pravne poslove i nadzor
* Analitičar za praćenje licenci			
* Službenik za pravne poslove i licenciranje			
Odeljenje za zaštitu potrošača (OZP)			
*Šef odeljenja			
* Anatičar za ispunjenje standarda	3	3	
* Službenik za zaštitu potrošača			
Odeljenje za energetsko tržište (OET)			
*Šef odeljenja			
* Ekspert za energetske centrale			
* Analitičar za energetske sisteme	5	4	* Analitičar za snabdevanje energijom i strukturu tržišta
*Analitičar za nadzor nad tržištem			
* Analitičar za snabdevanje energijom i strukturu tržišta			
Odeljenje za cene i tarife (OCT)			
* Šef odeljenja			
* Ekspert za regulatorne poslove i tarife	4	3	* Analitičar za tarifnu strukturu
* Službenik za ekonomske poslove			
* Analitičar za tarifnu strukturu			
Administrativna služba (AS)			
* Šef administrativne službe			
* Glavni finansijski službenik			
* Menadžer nabavke			*Službenik za asistenciju odboru
* Administrativni službenik			*Prevodilac za engleski jezik
*Službenik za upravljanje podacima	9	6	*Prevodilac za srpski jezik
* Službenik za asistenciju odboru			
* Prevodilac za engleski jezik			
* Prevodilac za srpski jezik			
* Vozač/Domar			
Odeljenje za toplotnu energiju i gas (OTEG)			
* Šef odeljenja	2	2	
* Analitičar za toplotnu energiju			
UKUPNO	33	27	6

Kao što se vidi u RUE je na kraju 2013. godina bilo 6 upražnjenih pozicija.

Dve pozicije, šefa Odeljenja za cene i tarife i šefa Odeljenja za toplotnu energiju i gas, popunjene su u septembru 2013. godine.

Opisi poslova za osoblje RUE izrađuju se na analitički način.

Trenutno opterećenje poslovima pokriva se maksimalnim angažovanjem osoblja RUE. Međutim, RUE ima mali broj zaposlenih u odnosu na obim posla koji je znatno uvećan nedavnim promenama u energetsom sektoru, i to: izmenama zakonodavstva, privatizacijom distribucije i snabdevanja i dodatnim obavezama koje proizilaze iz direktiva i uredbi EK.

1.6. Ljudski resursi

RUE smatra da su ljudski resursi važan faktor za ispunjenje obaveza koje su mu dodeljene zakonom, i iz tog razloga neprestano posvećuje pažnju izgradnji stručnih kapaciteta zaposlenih.

Planiranje ljudskih resursa za RUE predstavlja proces kojim se identifikuju sadašnje i buduće potrebe za zaposlenima tako da se postignu ciljevi RUE. RUE se zalaže da uspostavi profesionalni tim sa vrednostima i principima sa ciljem da sprovodi aktivnosti na odgovoran način.

Članovi osoblja RUE imaju bogato iskustvo i znanje u energetsom sektoru, uključujući električnu energiju, toplotnu energiju i gas, kao i kvalitete stečene kroz rad i organizovane obuke.

U principu, zaposleni u RUE poseduju univerzitetsko obrazovanje, što može da posluži kao osnova za budući razvoj u specifičnim oblastima energetsog sektora.

1.6.1 Broj zaposlenih u 2013. godini i potrebe za novim zaposlenima

Prema utvrđenom budžetu za 2013. godinu, organizaciona struktura se sastoji od 33 pozicije. RUE trenutno zapošljava 27 osoba, kao što je prikazano u gornjoj tabeli. Proces za popunjavanje 3 slobodna radna mesta (analitičar za tarifnu strukturu, službenik za asistenciju odboru i prevodilac za engleski jezik) je u toku. Ovde moramo istaći da je popunjavanje upražnjenih radnih mesta nekoliko godina bilo onemogućeno zbog smanjenja budžeta.

1.6.2 Izazovi u vezi sa zadržavanjem osoblja

Kao rezultat smanjenja budžeta, RUE se neprestano suočava sa problemom kako da zadrži kvalitetne radnike koji su dugo vremena intenzivno obučavani. Gubitak dobro obučanih radnika prouzrokuje RUE velike poteškoće u ispunjenju svojih obaveza, zbog toga što se novi radnici moraju obučiti, a RUE u tom periodu mora da se oslanja na radnike sa manje iskustva.

RUE se i početkom 2014 godine suočava sa nedostatkom osoblja, što posledično utiče na rad institucije i regulisanje energetsog sektora³.

1.7. Izvori finansiranja – plate zaposlenih u RUE

Zakon o energetsom regulatoru, br. 03/L-185, Poglavlje IV, član 18, utvrđuje izvore finansiranja RUE kroz naknade za licenciranje koje plaćaju energetska preduzeća. Dakle, na osnovu ovog zakona, RUE se finansira iz sopstvenih prihoda.

Na osnovu gore navedenih odredbi, godišnja naknada za licenciranje za finansiranje RUE utvrđena je u vrednosti od 2% bruto prometa licenciranih preduzeća. Međutim, zbog smanjenja budžeta od strane Republike Kosovo, sadašnji budžet RUE iznosi oko 0,31% bruto prometa imalaca licence. Ovo onemogućava normalno funkcionisanje RUE.

³ Do pripreme ovog izveštaja, ukupan broj zaposlenih se smanjio 27 na 22, uključujući i dva člana odbora, koje još uvek nije imenovala Skupština Republike Kosovo.

Takođe, član 7. istog zakona, utvrđuje da zaposleni u RUE nisu javni službenici. Iz tog razloga, RUE smatra da nivo plata njegovih radnika treba da bude na nivou zaposlenih u sektoru koji on reguliše (n.pr. KOSTT, KEDS, KEK, itd.), ali situacija trenutno nije takva. Ovo je uticalo na odlazak jednog dela stručnog osoblja i stvaranje teškoća u zapošljavanju osoblja sa potrebnim nivoom veština i iskustva.

1.8. Podizanje kapaciteta RUE – projekti tehničke pomoći i stručne obuke

Tokom 2013. godine se zbog povećanog obima posla i aktivnosti u sektoru, kao i njihove složenosti, javila potreba da se RUE pruži pomoć tehničkog konsultanta. U nastavku su dati konsultantski projekti:

- Projekat **“Pomoć RUE u podizanju sposobnosti za nadzor”**, koji je finansirao USAID, a sproveo **“Advanced Engineering Associates International Inc” (AEAI)**, realizovan je u decembru 2012. i januaru 2013. godine. Ovaj projekat je imao za cilj pružanje podrške RUE iz razloga što su novim zakonodavstvom o energetici, usvojenim 2010. godine, značajno povećani nadzorna uloga i odgovornosti RUE.
- Projekat **“Konsultantske usluge asistencije u privatizaciji distribucije i snabdevanja”**, koji je finansirao USAID a sproveo **“Advanced Engineering Associates International Inc” (AEAI)**, je modifikovan i produžen sve do 30. juna 2013. godine, sa ciljem da se pomogne RUE u efektivnom okončanje transakcije privatizacije KEDS-a.

Projekat je pružio pomoć RUE u vezi sa transakcijama koje podržavaju privatizaciju KEDS-a i energetske sektora u celini. U sklopu ovog projekta je bila i podrška za RUE u pripremi višegodišnjeg razmatranja tarifa (2013-2017) za proizvodnju, prenos, distribuciju i snabdevanje električnom energijom.

- Projekat finansiran od strane Svetske banke potpisan 20. juna 2013. godine obavezao je grupu IFC da pruža pomoć RUE da unapredi postojeći regulatorni okvir za sektor energije iz obnovljivih izvora i podsticanje investicija u ovoj oblasti. Ova pomoć obuhvata rad na pripremi nacрта standardizovanih ugovora o kupoprodaji energije proizvedene iz OIE, podsticajne tarife za solarnu energiju i pravilnika o sertifikatu o poreklu.

1.8.1. Sastanci, okrugli stolovi i obuke

RUE smatra da je učešće na sastancima, okruglim stolovima i obukama veoma važno za Instituciju. Ovo doprinosi sticanju znanja i iskustva iz praksi regionalne i međunarodne regulacije, što je neophodno s obzirom na to da je regulacija u energetske sektoru relativno nova oblast. Regionalna kretanja su veoma brza i moraju se blagovremeno pratiti.

RUE posvećuje pažnju obučavanju i pružanju jednakih mogućnosti za razvoj zaposlenih. Zaposleni u RUE uživaju pravo na nediskriminatorski tretman na radnom mestu, koji štiti njihovo dostojanstvo i lični integritet. RUE ocenjuje zaposlene i podstiče ih, putem sistematskih metoda, da ostvare ciljeve i da se profesionalno razvijaju.

Tokom 2013. godine održan je niz regionalnih sastanaka, okruglih stolova i obuka koji su doprineli daljem unapređenju znanja zaposlenih u RUE o regulaciji energetske sektora u skladu sa standardima EU.

U nastavku su navedeni sastanci, okrugli stolovi i obuke koji su održani u 2013. godini:

- **13. januar 2013** – Učešće u obuci o „Simulaciji realnih izazova u medijima“, London, Velika Britanija, finansiranoj od strane USAID-a;
- **24 -26. januar 2013** – Učešće na VI sastanku Grupe za energetske strategije, Beč, Austrija, delimično finansiranom od strane ECS;

- **14-15. januar 2013** – Studijska poseta o „Nadgledanju aktivnosti u energetsom sektoru“, Podgorica, Crna Gora, finansirana od strane USAID-a;
- **17 – 18. januar 2013** - Studijska poseta o „Nadgledanju energetskih aktivnosti“, Budimpešta, Mađarska, finansirana od strane USAID-a;
- **24. januar 2013** – Sastanak sa Regulatornim telom Albanije, Tirana, Albanija;
- **25-27. januar 2013** – Obuka na temu “Upravljanje odnosima sa javnošću i umetnost komunikacije“, Drač, Albanija;
- **03 -06. februar/10-12. jun/16-18. maj/29. maj/1. jun/16-21. jun/30. jun/03. jul/23-25. jul/09-11.oktobar/ 24-26. novembar 2013**– Deo delegacije za pregovore sa Srbijom o energetsom sektoru, Brisel, Belgija;
- **04-07. februar 2013** – Učešće na redovnom sastanku Radne grupe za električnu energiju u okviru ECRB i na Radionici o monitoringu regionalnog tržišta Dry-Run, Beč, Austrija, delimično finansiranom od strane ECS;
- **06-07. februar 2013** - Sastanak Komiteta za licenciranje i konkurenciju Regionalnog udruženja energetskih regulatora (ERRA), Abu Dhabi, UAE;
- **11-13. februar 2013** - 25. sastanak RGG i sastanak SoS Koordinacione grupe – u okviru ECRB SEZ JIE, Beč, Austrija, delimično finansirani od strane ECS;
- **14. februar 2013** - Redovan sastanak Radne grupe za potrošače u okviru ECRB SEZ JIE, Beč, Austrija, delimično finansiran od strane ECS;
- **21 – 22. februar 2013** - Okrugli sto sa Regulatornim telom Albanije, Tirana, Albanija;
- **25 -28. februar 2013** - Obuka “Upravljanje imovinom i sredstvima u javnim institucijama”, Istanbul, Turska;
- **26 -28. mart 2013** - Učešće na 23. sastanku Regulatornog odbora Energetske zajednice, Atina, Grčka, delimično finansiranom od strane ECS;
- **03 – 09. april 2013** – Učešće na Godišnjoj konferenciji CAMPUT, Kanada;
- **08 – 13. april 2013** - “Studijska poseta u vezi sa OIE”, Austrija, finansirana od strane GIZ-a;
- **22. april 2013** - Redovan sastanak Radne grupe za potrošače u okviru ECRB SEZ JIE, Beč, Austrija, delimično finansiran od strane ECS;
- **23 – 24. april 2013** – Šesti (VI) socijalni forum u okviru Energetske zajednice, Beograd, Srbija, delimično finansiran od strane ECS;
- **23-24. april 2013** – Radionica o implementaciji Direktive 2009/28/EC o OIE održana u Beču, Austrija;
- **20-21. maj 2013** – 26. sastanak RGG i Radionica o desetogodišnjem planu razvoja gasnih mreža, Beč, Austrija, delimično finansirani od strane ECS;
- **21 – 22. maj 2013** - Učešće na 28. redovnom sastanku Radne grupe za električnu energiju ECRB, i radionici o implementaciji Trećeg paketa mrežnih kodeksa, Beč, Austrija, delimično finansiranom od strane ECS;
- **22. maj 2012** - Okrugli sto o mrežnim kodeksima prema Trećem paketu Evropske unije, Sekretarijat Energetske zajednice, Beč, Austrija, delimično finansiran od strane ECS;
- **25. maj 2013** – Seminar o odobrenjima za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, Drač, Albanija;
- **26 – 27. maj 2013** – Sastanak između Sekretarijata u Beču, Ambasade Norveške i energetskih regulatora Albanije i Kosova, Beč, Austrija;
- **03-07. jun 2013** - Učešće na 24. sastanku ECRB i 18. sastanku Atinskog foruma, Atina, Grčka, delimično finansiranom od strane ECS;

- **11. jun 2013** – Redovan sastanak Radne grupe za licenciranje / konkurenciju Regionalnog udruženja energetske regulatora (ERRA), Budimpešta, Mađarska;
- **11. jun 2013** – Redovan sastanak Radne grupe za tarife/cene Regionalnog udruženja energetske regulatora (ERRA), Budimpešta, Mađarska;
- **11-12. jun 2013** - Radionica o energetske efikasnosti u okviru SEZ, Beč, Austrija;
- **20. jun 2013** - Radionica (workshop) u vezi sa III zakonodavnim paketom za energetiku Evropske unije i njegovoj implementaciji od strane država potpisnica Ugovora o energetske zajednici, Beč, Austrija, delimično finansirana od strane ECS;
- **22-25. septembar 2013** – Obuka – “Preporuke generalnog revizora i njihovo razmatranje pre pripreme finansijskih izveštaja”, Drač, Albanija;
- **25-26. septembar 2013** – 27. sastanak RGG i 8. Forum o gasu, Ljubljana, Slovenija, delimično finansirani od strane ECS;
- **30. septembar 2013** - Učešće na 29. sastanku Radne grupe za električnu energiju, Beč, Austrija, delimično finansiranom od strane ECS;
- **01-02. oktobar 2013** – Učešće na redovnom sastanku ECRB EWG, Beč, Austrija, delimično finansiranom od strane ECS;
- **09. oktobar 2013** – Zajednički okrugli sto između ECRB, CEER i ERRA u organizaciji ECRB SEZ JIE, Beč, Austrija, delimično finansiran od strane ECS;
- **10. oktobar 2013** – Redovan sastanak Radne grupe za potrošače u okviru ECRB SEZ JIE, Beč, Austrija, delimično finansiran od strane ECS;
- **18-26. oktobar 2013** – Studijska poseta organizovana od strane Fichner GmbH u vezi sa Studijom izvodljivosti za hvatanje i skladištenje CO₂, Keln, Nemačka, finansirana od strane SB;
- **20-30. oktobar 2013** - Program obuke “Alternativno rešavanje sporova”, Hag, Holandija, delimično finansiran od strane Vlade Holandije;
- **03-06. novembar 2013** – Učešće na redovnom sastanku EWG, Beč, Austrija, delimično finansirano od strane ECS;
- **04-05. novembar 2013** – Učešće na redovnom sastanku ECRB EWG i radionici o tehničkim kodeksima, Beč, Austrija, delimično finansiranim od strane ECS;
- **12 -13. novembar 2013** – 28. sastanak RGG u okviru ECRB TKE, Beč, Austrija, delimično finansiran od strane ECS;
- **12. novembar 2013** – Redovan sastanak Radne grupe za potrošače u okviru ECRB SEZ JIE, Beč, Austrija, delimično finansiran od strane ECS;
- **03. decembar 2013** – Učešće na sastanku Radne grupe za električnu energiju, Beč, Austrija, delimično finansiranom od strane ECS;
- **09 – 11. decembar 2013** – Učešće u Radnoj grupi za energiju, Beč, Austrija, delimično finansiranom od strane ECS;
- **10- 12. decembar 2013** – Učešće na 26. sastanku ECRB, Atina, Grčka, delimično finansiranom od strane ECS;
- **10. decembar 2013** – 7. radionica o energetske statistikama: Kvalitet statistika, Beč, Austrija;
- **11. decembar 2013** - 26. sastanak ECRB, Atina, Grčka, delimično finansiran od strane ECS;

1.9. Dokumenti koje je usvojio Odbor RUE

Tokom 2013. godine Odbor RUE je održao 11 javnih sednica na kojima je nakon razmatranja dokumenata pripremljenih od strane stručnih službi RUE, doneo značajan broj odluka kojima je usvojio:

- Maksimalno dozvoljeni prihodi (MAR) licenciranog operatora TE Kosovo A i TE Kosovo B (regulisani proizvođači), koji se ostvaruju od naknada za pružanje električne energije i kapaciteta javnom snabdevaču za regulatorni period od 4 godine, počev od 1. aprila 2013. do 31. marta 2016. godine.
- Maksimalno dozvoljeni prihodi (MAR) licenciranog operatora distributivnog sistema (ODS), koji se ostvaruju od naknada za korišćenje distributivnog sistema za regulatorni period od 5 godina, počev od 1. aprila 2013. do 31. marta 2017. godine.
- Maksimalno dozvoljeni prihodi (MAR) licenciranog Operatora prenosnog sistema i operatora tržišta (KOSTT AD), koji se ostvaruju od tarifa i naknada za regulatorni period od 5 godina, počev od 1. aprila 2013. do 31. marta 2017. godine.
- Maksimalno dozvoljeni prihodi (MAR) licenciranog Operatora za javno snabdevanje, ostvareni od maloprodajnih tarifa električne energije za regulisane potrošače koje će se primenjivati u relevantnoj (tarifnoj) godini od 12 meseci od 1. aprila 2013. do 31. marta 2014. godine.
- Prenos (otuđenje) imovine sa KEK D.D. – Divizija za snabdevanje na KEDS D.D. – Divizija za snabdevanje.
- Prenos (otuđenje) imovine sa KEK D.D. – Divizija za distribuciju na KEDS D.D. – Divizija za distribuciju.
- Tarife za centralno grejanje za Gradsku toplanu (GT) Termokos D.D. za grejnu sezonu 2013/2014.
- Tarife za centralno grejanje za Gradsku toplanu (GT) Đakovica D.D. za grejnu sezonu 2013/2014.
- Izmena u kontroli imaoca licence za rad distributivnog sistema dodeljene „Kosovskoj kompaniji za distribuciju i snabdevanje električnom energijom“ KEDS D.D.
- Pilot projekat KEDS-a za očitavanje i fakturisanje potrošnje na električnim brojilima ručnim uređajima u Distriktu Uroševac, počev od 01. januara 2014. godine;

Dokumenti koje su pripremili imaooci licenci, a koji su razmotreni i usvojeni od strane Odbora RUE su:

- Plan za razvoj prenosa 2013 – 2022;
- Dizajn tržišta električne energije na Kosovu;
- Metodologija naknada za korišćenje distributivnog sistema;
- Metodologija naknada za korišćenje prenosnog sistema (TNUOS);
- Metodologija naknada operatora sistema;
- Metodologija naknada operatora tržišta;
- Distributivni kodeks Gradske toplane - Termokos D.D.;
- Metodologija naknada za priključenje na prenosnu mrežu;
- Standardi sigurnosti i planiranja distributivnog sistema;

- Tržišna pravila;
- Kodeks mreže - OPS;
- Kodeks merenja - OPS;

Pored gore navedenih dokumenata, Odbor RUE je u 2013. godini usvojio odluke o dodeli odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta i odluke o dodeli/izmeni licenci (podaci o njima izneseni su u Poglavlju 2 ovog izveštaja). Odbor RUE je takođe doneo odluke i po žalbama potrošača i imalaca licenci (opisane u Poglavlju XX).

1.10. Učešće predstavnika RUE u Grupi za tehnički dijalog o energetici između Republike Kosovo i Republike Srbije

Kao jedna od važnih aktivnosti RUE tokom 2013. godine izdvaja se učešće predstavnika RUE u radu Tehničke grupe za energetiku, osnovane sa ciljem da podrži dijalog između Republike Kosovo i Republike Srbije po pitanjima energetike. Sastanci u okviru tehničkog dijaloga održani su u Briselu, u periodu od maja do novembra 2013. godine. Sastanci su stvorili odgovarajuću osnovu da se osigura da će se interesi Kosova u elektroenergetskom sektoru pravilno tretirati u okviru pregovora sa Srbijom.

Kao rezultat sastanaka, koji su osigurali tehničku platformu, postignuto je potpisivanje sporazuma između Republike Kosovo i Srbije o električnoj energiji.

Koristi u energetsom sektoru od postignutog sporazuma o električnoj energiji sa Srbijom su sledeće:

1. Na nivou prenosa: Operator prenosa Srbije (EMS) se obavezao da će priznati KOSTT kao jedinog operatora prenosnog sistema za celu teritoriju Republike Kosovo i da će to priznanje biti realizovano po potpisivanju relevantnog sporazuma prema standardima ENTSO-E (Evropska mreža operatora prenosa, sistema i tržišta za električnu energiju) Na osnovu ovog sporazuma EMS će podržati i članstvo KOSTT u ENTSO i neće stvarati prepreke kao što se dešavalo do sada.

KOSTT je preuzimanjem kontrole nad jednim aspektom rada podstanice Valač (110/35kV) na severu Kosova (što se i desilo odmah nakon potpisivanja sporazuma) praktično dobio mogućnost da uspostavi kontrolu nad celim prenosnim sistemom, uključujući i dispečersku kontrolu HE Gazivoda i razmenu na dalekovodu 110kV od Novog Pazara. KOSTT ostaje odgovoran kao vlasnik PS Valač.

2. Na nivou distribucije i snabdevanja: Sa ciljem da se reši problem sa ilegalnim poslovanjem na severu, prema sporazumu će započeti razgovori između KEDS-a i preduzeća koja će vršiti usluge snabdevanja, a koja će se osnovati u međuvremenu. KEDS može da ugovoriti sledeće usluge (kao što je očitavanje, fakturisanje, naplata, itd.). Ugovaranje pojedinih usluga može se sprovesti samo na osnovu kosovskog zakonodavstva i propisa odobrenih od strane RUE.

KEDS ostaje nadležan i vlasnik imovine na severu. Navedeno preduzeće može da vrši snabdevanje električnom energijom kvalifikovanih potrošača na otvorenom tržištu kada bude započela liberalizacija tržišta, ali prethodno mora da obezbedi ugovore o priključenju od KOSTT-a i KEDS-a i licencu od RUE.

3. Saradnja na nivou regulatornih organa: Strane su se takođe dogovorile da sarađuju u uspostavljanju regulatornih okvira tako da u skladu sa Sporazumu o osnivanju Energetske zajednice mogu međusobno da priznaju licence druge strane prilikom trgovanja električnom energijom.

Posle potpisivanja odredaba koje su razrađene u sporazumu i obavezuju strane na hitno postupanje, kao što su: potpisivanje sporazuma o interkonekciji, neizmirena potraživanja iz prošlosti koja se tačno odnose na KOSTT i EMS, itd., za ostala pitanja su osnovane grupe za pripremu plana sprovođenja, a potom i akcionog plana. Za ove planove se očekuje da će biti završeni u prvom kvartalu 2014. godine.

4. Očekivane koristi od ovog sporazuma (i drugih sporazuma koji će se zaključiti početkom 2014. godine) koje će imati pozitivan efekat na tarife su:

- Kosovo (odnosno KOSTT) može da naplaćuje prihode od tranzita energije, zbog toga što KOSTT po potpisivanju sporazuma postaje deo mehanizma za saradnju između operatora na evropskom nivou.
- KOSTT može da naplaćuje prihode od raspoređivanja prenosnih kapaciteta na interkonektivnim dalekovodima sa susednim zemljama u slučaju zagušenja.
- Smanjenje uvozne cene energije za 19% za vrednost PDV-a zbog toga što je Srbija teretila PDV-om trgovačka preduzeća koje su izvozile na Kosovo.

Pored toga, strane su se dogovorile da će za prethodni period na osnovu principa i praksi mehanizama koji su se sprovodili, nađu zajedničko rešenje za namirenje obostranih potraživanja za tranzit i raspoređivanje prenosnih kapaciteta na interkonektivnim dalekovodima. Ako ne bude bilo moguće da se postigne zadovoljavajući dogovor za obe strane, potraživanja će se izneti pred međunarodnu arbitražu.

2 FINANSIJSKI IZVEŠTAJ

Regulatorni ured za energiju se finansira iz sopstvenih prihoda, u skladu sa Zakonom o energetsom regulatoru, Poglavlje 4, odnosno od naknada koje se naplaćuju od licenciranih preduzeća i operatora u energetsom sektoru.

2.1 Prihodi

Svi prihodi koje je prikupio Regulatorni ured za energiju deponovani su u skladu sa članom 64. Zakona o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima, na zvanični bankarski račun koji je ustanovio direktor Trezora.

U 2013. godini, Regulatorni ured za energiju je ostvario prihode u iznosu od 683.073,28 €. Na osnovu Zakona o budžetu Republike Kosovo za 2013. godinu, RUE je od neutrošenih sredstava iz 2012. godine preneo u 2013. godinu iznos od 55.333,25€. Ukupan iznos ostvarenih i prenesenih prihoda za 2013. godinu je 738.406,53€, odnosno 53.950,53€ više od budžeta za 2013. godinu.

Tab. 2.1 Prihodi

Opis	Prihodi (€)
Sopstveni prihodi 2013	683,073.28
Sopstveni prihodi preneseni iz 2012. godine	55,333.25
Ukupni prihodi	738,406.53

Prema članu 22. Zakona o energetsom regulatoru br. 03/L-185, kojim se utvrđuju vrste naknada, RUE naplaćuje naknade za:

- Početnu i godišnju naknadu za licenciranje;
- Modifikaciju i izmenu licenci i druge prijave za dobijanje licence;
- Naknadu za izdavanje sertifikata o poreklu, i
- Naknadu za rešavanje upravnih sporova.

Iz razloga što je od početne i godišnje naknade prikupio dovoljno prihoda i ne želeći da optereti imaoce licenci i potrošače dodatnim obavezama, RUE je 2013. godine od ove četiri vrste takse, primenjivao i naplaćivao samo početnu i godišnju naknadu za licenciranje, i to u ukupnom iznosu od 683.073,28€.

Tabele koje slede prikazuju iznos godišnjih naknada koje je RUE naplatio u 2013. godini, od svakog licenciranog preduzeća ponaosob.

Tab. 2.2. Naplaćeni prihodi od godišnje naknade prema licenciranim preduzećima

Naziv imaoce licence	Iznos (€)
"KEK-Proizvodnja električne energije-Kosovo A"	191,220.29
"KEK-Proizvodnja električne energije-Kosovo B"	382,619.07
J.P. "Ibar Lepenac" HE Gazivode	12,242.78
"Kelkos Energy D.O.O."	3,639.50
KEDS	37,547.84
Gradska toplana "Đakovica"	303.80
Ukupno	627,573.28

U prethodnoj tabeli su prikazani naplaćeni prihodi od godišnje takse, a u tabeli koja sledi prikazani su naplaćeni prihodi od početne naknade.

Tab. 2.3. Naplaćeni prihodi od početne naknade (razmatranje prijava)

Naziv preduzeća	Iznos (€)
"Air Energy" d.o.o.	5,000
"Danske Kommodities Kosovo" sh.p.k.	5,000
"Edelweiss Energy" d.o.o.	3,000
"Era Energji" d.o.o.	5,000
"Hidro Energji" d.o.o.	6,000
"Hydro-Line" d.o.o.	12,000
"Matkos Group" d.o.o.	6,000
"MCM Commodities" d.o.o.	2,000
"Upwind International I GmbH"	5,000
"Upwind International II GmbH"	5,000
T.U.P. "Rimed"	1,500
Ukupno	55,500

U cilju usklađivanja prihoda sa budžetom, Odbor RUE je na sednici održanoj 28. juna 2013. godine, doneo odluku da se za vremenski period novembar 2012 – april 2013, imao licenci oslobode obaveze plaćanja godišnje takse, kao što je propisano Pravilom o naknadama.

2.2 Budžet

Skupština Kosova je Zakonom br. 04/L-165 o budžetu Republike Kosovo za 2013. godinu, odobrila budžet Regulatornog ureda za energiju u iznosu od 684,456 €, koji je u celosti dodeljen kao državna dotacija, iako se na osnovu Zakona o energetskom regulatoru, RUE finansira iz sopstvenih prihoda i samo u slučaju kada ti prihodi nisu dovoljni, RUE može da koristi budžetsko izdvajanje u formi državne dotacije. Budžet RUE je prema ekonomskim kategorijama sledeći:

Tab.2.4. Odobreni budžet

Opis	Budžet (€)
Plate i dnevnice	372,456
Roba i usluge	240,000
Komunalni troškovi	22,000
Kapitalni troškovi	50,000
Ukupno	684,456

Zahtev za dodelu budžetskih sredstava RUE za 2013. godinu, dostavljen Parlamentarnoj komisiji za budžet i finansije, koji je prethodno odobren od strane Ministarstva finansija, iznosio je 767.656€- Međutim, Parlamentarna komisija je skratila budžet za 83.200€, čime je ozbiljno otežala normalno funkcionisanje Regulatornog ureda za energiju. Pored toga, odlukom Vlade br. 12/158 od 29.11.2013. godine, skraćen je i budžet koji je dodeljen za kategoriju „plate i dnevnice“ i to za 19.041€.

Tab.2.5 Dodeljeni budžet

Opis	Budžet (€)
Plate i dnevnice	353,415
Roba i usluge	240,000
Komunalni troškovi	22,000
Kapitalni troškovi	50,000
Ukupno	665,415

Na osnovu podataka iz tabele koja sledi, može se zaključiti da je budžet RUE od 2010. godine drastično smanjen. Izraženo u procentima, budžet RUE za 2011, 2012. i 2013. godinu je u odnosu na budžet za 2010. godinu skraćen za oko 30%.

Tab. 2.6 Poređenje budžeta za 2013. godinu sa budžetom za prethodne tri godine

Opis	Budžet 2010	Budžet 2011	Budžet 2012	Budžet 2013
	(€)	(€)	(€)	(€)
Plate i dnevnice	397,134	372,456	372,456	372,456
Roba i usluge	299,454	250,000	250,000	240,000
Komunalni troškovi	12,000	12,000	12,000	22,000
Kapitalni troškovi	230,400	41,000	44,000	50,000
Ukupno	938,988	675,456	678,456	684,456

2.3 Budžetski troškovi

Za finansiranje aktivnosti koje su sprovedene u 2013. godini, RUE je utrošio 587.519,94€.

Prema ekonomskoj klasifikaciji, troškovi RUE su sledeći:

Tab. 2.7 Troškovi prema ekonomskim kategorijama

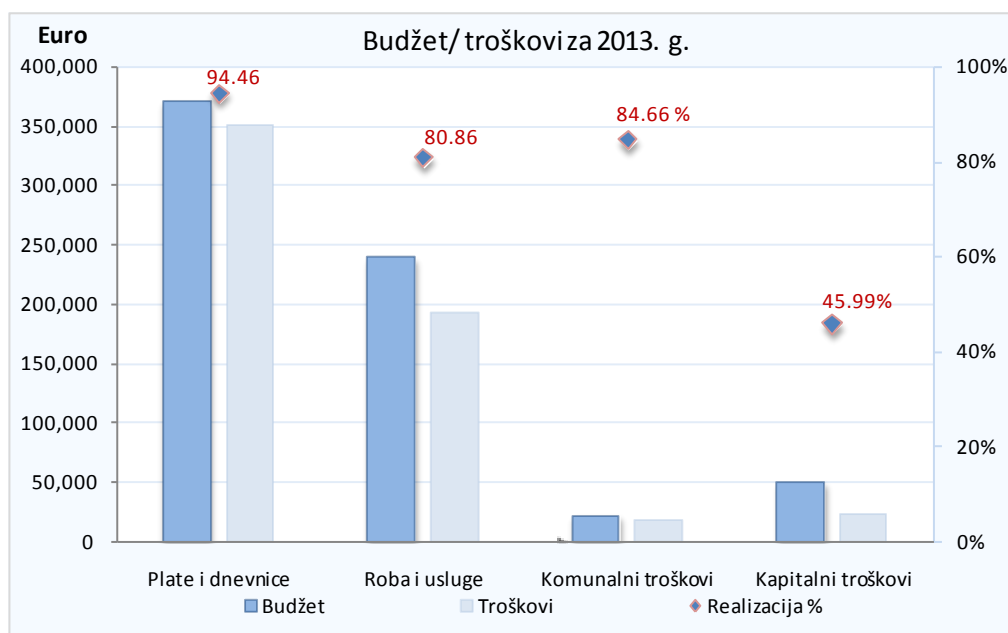
Opis	Iznos (€)
Plate i dnevnice	351,829.91
Roba i usluge	194,068.38
Komunalni troškovi	18,625.57
Kapitalni troškovi	22,996.08
Ukupno	587,519.94

Izvršene budžeta u odnosu na odobreni budžet za fiskalnu 2013. godinu iznosi 85,84%.

Stopa izvršenja budžeta po ekonomskim kategorijama, izražena u procentima, prikazana je u tabeli 2.8.

Tab. 2.8. Izvršenje budžeta izraženo u procentima

Opis	Budžet (€)	Realizacija (€)	Razlika (€)	Realizacija u %
Plate i dnevnice	372,456.00	351,829.91	20,626.09	94.46%
Roba i usluge	240,000.00	194,068.38	45,931.62	80.86%
Komunalni troškovi	22,000.00	18,625.57	3,374.43	84.66%
Kapitalni troškovi	50,000.00	22,996.08	27,003.92	45.99%
Ukupno	684,456.00	587,519.94	96,936.06	85.84%

Sl. 2.1 Budžet i troškovi za 2013. godinu

U narednim tabelama, prikazani su troškovi prema ekonomskim kodovima.

Tab.2.9. Plate i dnevnice

PLATE I DNEVNICE	IZNOS (€)
Neto plate	293,607.99
Porez na lična primanja	24,714.30
Penzijski doprinosi poslodavca	16,753.81
Penzijski doprinosi zaposlenih	16,753.81
Ukupno	351,829.91

U ovoj kategoriji troškova utrošeno je ukupno 351.829,91€ i ceo iznos je utrošen za redovne plate zaposlenih u RUE jer RUE ne plaća druge dnevnice, osim dnevnica za službena putovanja u inostranstvo koje se isplaćuju iz kategorije roba i usluga.

Tab.2.10. Roba i usluge

Roba i usluge	Iznos (€)
Troškovi službenih putovanja u inostranstvo	18,433.96
Dnevnice za službeno putovanje u inostranstvo	20,791.33
Smeštaj za službena putovanja u inostranstvo	12,704.13
Ostali troškovi za službena putovanja u inostranstvo	3,081.33
Troškovi interneta	3,663.24
Troškovi mobilne telefonije	10,044.51
Poštanski troškovi	188.76
Usluge obrazovanja i obuke	2,991.00
Različite intelektualne i savetodavne usluge	5,077.60
Usluge štampe	2,372.50
Tehničke usluge	134.62
Usluge štampe	2,500.00
Nameštaj	1,850.00
Ostala oprema	880.27
Kancelarijska oprema	8,647.97
Nabavka pića	4,670.66
Gorivo za agregate	132.05
Gorivo za vozila	4,623.09
Registracija vozila	420.00
Osiguranje vozila	3,968.79
Komunalna taksa za registraciju vozila	40.00
Osiguranje objekata	10,225.85
Održavanje i popravka vozila	2,522.39
Održavanje objekata	9,369.33
Održavanje informacione tehnologije	1,732.60
Održavanje nameštaja i opreme	336.40
Zakupnina za objekte	49,140.00
Reklame i konkursi	3,480.00
Službeni ručkovi	5,186.00
Plaćanje poreza na zakupninu	4,860.00
Ukupno	194,068.38

Kao što se vidi iz tabele 2.10, utrošena sredstva za ovu kategoriju troškova iznose 194.068,38€. Budžetski troškovi po osnovu aktivnosti su sledeći:

- Troškovi putovanja 55.010,75€
- Troškovi telekomunikacija 13.896,51€
- Troškovi usluga 13.075,72€
- Nabavka nameštaja i opreme 2.730,27€
- Druge nabavke roba i usluga 13.318,63€
- Naftni derivati i gorivo 4.755,14€
- Usluge registracije i osiguranja 14.654,64€
- Održavanje 13.960,72€
- Zakupnina 54.000,00€
- Troškovi marketinga 3.480,00€
- Usluge zastupanja 5.186,00€

Iz budžeta RUE za službena putovanja u inostranstvo utrošeno je 55.010,75€, od kojih troškovi putovanja 18.433,96€, dnevnice 20.791,33€, smeštaj 12.704,13€ i drugi troškovi putovanja (troškovi viza, zdravstveno osiguranje, itd.) 3.081,33€.

Pored ovog iznosa koji je za ove namene potrošen iz budžeta RUE, za sastanke održane u okviru radnih grupa Energetske zajednice JIE su za učesnike iz RUE od strane njenog Sekretarijata nadoknađeni troškovi putovanja i smeštaja u ukupnom iznosu od 11.286,47€.

Kao deo delegacije za tehničke razgovore o energetici u dijalogu između Republike Kosovo i Republike Srbije, članovi Odbora su 11 puta putovali u Brisel i Beč. Za ova putovanja je iz budžeta RUE utrošeno 21.362,51€.

2.3.1 Komunalni troškovi

Komunalni troškovi su u 2013. godini iznosili 18.625,57€. U poređenju sa prethodnom godinom, ova kategorija troškova je zabeležila rast od 83% zbog toga što su se povećali troškovi električne energije za grejanje objekta. RUE je krajem 2012. godine promenio zakupljeni objekat, a u objektu u kojem se trenutno nalazi sistem centralnog grejanja nije na naftu (robe i usluge) kao u ranijem objektu već na električnu energiju (komunalni troškovi).

Tab.2.11. Komunalni troškovi

Komunalni troškovi	Iznos (€)
Struja	16,195.81
Voda	464.75
Troškovi fiksne telefonije	1,965.01
Ukupni komunalni troškovi	18,625.57

2.3.2 Kapitalni troškovi

U ovoj kategoriji je utrošeno ukupno 22.996,08€, odnosno 45,99% planiranog budžeta. Razlog za ovako nisko izvršenje leži u činjenici da se plaćanje za planirani projekat nabavke službenog vozila u vrednosti od 25.000€ nije moglo izvršiti zbog kašnjenja u isporuci robe.

Tab.2.12. Kapitalni troškovi

Kapitalni troškovi	Iznos (€)
Oprema informacione tehnologije	9,888.08
Računari	13,108.00
Ukupni kapitalni troškovi	22,996.08

2.3.3 Preneseni prihodi

Na osnovu napred navedenih podataka, vidi se da ukupna vrednost prihoda RUE u 2013. godini iznosi 738.406,53€, a da vrednost realizovanih budžetskih troškova iznosi 587.519,94€. Razlika između prihoda i troškova u vrednosti od 150.886,59€ predstavlja suficitna sredstva koja je RUE prikupio tokom ove godine, a koja će se u skladu sa članom 6. Zakona o budžetu Republike Kosovo za 2014. godinu i člana 64. Zakona o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima preneti u 2014. godinu.

Tab.2.13. Preneseni sopstveni prihodi

Preneseni sopstveni prihodi	Iznos (€)
Prihodi preneseni iz 2012. godine	55,333.25
Prihodi naplaćeni u toku 2013. godine	683,073.28
Ukupni prihodi 2013	738,406.53
Troškovi za plate i dnevnice	-351,829.91
Troškovi za robu i usluge	-194,068.38
Komunalni troškovi	-18,625.57
Kapitalni troškovi	-22,996.08
Ukupni troškovi 2013	-587,519.94
Sopstveni prihodi preneseni u 2014. g.	150,886.59

2.3.4 Izveštaj Kancelarije generalnog revizora o finansijskim izveštajima

Tokom 2013. godine, Kancelarija generalnog revizora (KGR) je izvršila reviziju finansijskih izveštaja RUE za 2012. godinu. Prema mišljenju KGR-a, finansijski izveštaji RUE za 2012. godinu prikazuju istinito i objektivno finansijsko stanje (nekvalifikovano mišljenje).

Po pitanjima, kao što su: preporuke iz prethodne godine, planiranje i izvršenje budžeta, prihodi, nabavka, rukovanje gotovinom, naplata potraživanja i plaćanje dugova, KGR nema nalaza i nije dala nijednu preporuku.

Međutim, KGR je za 2013. godinu preporučila RUE da obavi poboljšanja u sledeće četiri oblasti:

- Priprema izveštaja o internim kontrolama i kontrolnih listi o samoproceni;
- Izrada dokumenta kojim bi se regulisalo čuvanje i ažuriranje podataka o osoblju;
- Popis imovina na kraju godine, u skladu sa AU br. 21/2009, i
- Postavljanje bar-kodova na sva sredstva i inventar.

RUE je do sada u celosti ispunio prve tri preporuke, a postavljanje bar-kodova na sva sredstva i inventar je u procesu.

Izveštaj o preduzetim radnjama koje su predložene u nalazima i preporukama generalnog revizora za prethodnu godinu:

Tab. 2.14. Preporuke generalnog revizora

Br.	Preporuka ili nalaz	Preduzeti ili predloženi postupak	Rok sprovođenja	Efekat
1	Da RUE pripremi izveštaje o samocenjivanju i internoj kontroli radi procene efikasnosti sistema finansijskog upravljanja i kontrole	Pripremljeni su izveštaji o samoproceni za 2013. godinu	Decembar 2013	Povećanje efektivnosti u sistemu finansijskog upravljanja
2	Da menadžment izradi dokument koji će regulisati čuvanje dosijea i ažuriranje informacija o osoblju	Dokument je izrađen	Januar 2014	Tačne informacije o osoblju. Održavanje dosija i praćenje promena u osoblju
3	Da se sprovede inventarizacija imovine prema zahtevu AU br. 21/2009, u cilju da se utvrdi stanje celokupne imovine na dan invenarisanja	Komisija je izvršila obavezu prema Administrativnom uputstvu br.21/2009	Januar 2014	Tačne informacije o imovini koju poseduje RUE.
4	Da se postave bar-kodovi na sva sredstva i inventar	u procesu		

3 LICENCIRANJE I ODOBRENJE ZA IZGRADNJU NOVIH KAPACITETA

3.1 LICENCE

Aktivnosti u energetsom sektoru, kao što su proizvodnja, distribucija, prenos, snabdevanje, uvoz/izvoz električne energije; proizvodnja, distribucija i snabdevanje toplotnom energijom za grejanje, predviđene važećim zakonodavstvom, mogu se obavljati na Kosovu samo ako preduzeće pribavi licencu izdatu od strane RUE. Licenciranje ovih aktivnosti sprovodi se u skladu sa Zakonom o energetsom regulatoru (Zakon br. 03/L-185), član 27. stav 2 i Pravilnikom o licenciranju energetskih aktivnosti na Kosovu, član 4. stav 1.

Važeći zakoni omogućavaju preduzećima da ne pribavljaju licence za sledeće aktivnosti:

- proizvodnja električne energije sa kapacitetom ispod 5 MW;
- proizvodnja toplotne energije za sopstvenu potrošnju sa kapacitetom ispod 1 MW;
- proizvodnja električne energije za sopstvenu potrošnju ako proizvodno postrojenje ili potrošač nije priključen na prenosni ili distributivni sistem, i
- skladištenje prirodnog gasa kada ukupan kapacitet skladištenja ne prelazi deset hiljada kubnih metara.

U nastavku su iznesene aktivnosti za koje su preduzeća podnela prijave za licenciranje u RUE, a koja su, posle ispunjenja uslova, licencirana i posluju na Kosovu:

- Proizvodnja električne energije;
- Rad prenosnog sistema;
- Rad sistema distribucije električne energije;
- Rad tržišta;
- Javno snabdevanje električnom energijom;
- Uvoz i izvoz električne energije;
- Proizvodnja toplotne energije za grejanje;
- Distribucija toplotne energije za grejanje, i
- Javno snabdevanje toplotnom energijom za grejanje.

Licencirana preduzeća za gore navedene aktivnosti su i tokom 2013. godine nastavila da posluju na osnovu licenci koje je izdao RUE.

Licence izdate u toku 2013. godine – RUE tokom 2013. godine nije primio druge prijave za licenciranje neke druge aktivnosti u energetsom sektoru, osim prijave za dodelu licence za uvoz i izvoz električne energije.

Preduzeća koja su posle ispunjenja zakonom propisanih uslova licencirana za uvoz i izvoz električne energije su "Danske Commodities Kosovo" D.O.O. i "MCM COMMODITIES" D.O.O.

Tab. 3.1 Licence koje je Regulatorni ured za energiju izdao u toku 2013. godine

Br.	Naziv licenciranog preduzeća	Opis licencirane aktivnosti	Broj licence	Adresa, sedište imaoca licence	Rok važenja licence
1	"Danske Commodities Kosovo" SH.P.K	Uvoz i izvoz električne energije	ZRRE/Li_39 /13	G.Pejton Ul."M.Ulqinaku", Br.5, St. 4, Priština, Republika Kosovo	22.04.2013 do 22.04.2018
2	"MCM COMMODITIES" SH.P.K	Uvoz i izvoz električne energije	ZRRE/Li_40 /13	Majke Tereze, 10000 Priština, Republika Kosovo	02.05.2013 do 02.05.2018

3.1.1 Prenos licenci

Licence koje je izdao RUE mogu se koristiti do isteka odobrenog roka za obavljanje odgovarajućih aktivnosti za koje je izdata licenca. Međutim, ukoliko jedno energetske preduzeće licencirano od strane RUE traži da prenese svoju licencu na drugo pravno lice, RUE ima ovlašćenje i odgovornost da proceni da li su ispunjeni uslovi za takav prenos, i ukoliko drugo pravno lice ispunjava važeće zakonske uslove i zahteve, omogućiće takav prenos.

Prenos licenci KEK D.D. – u skladu sa članom 38. Pravila o licenciranju energetskih aktivnosti na Kosovu, licencirano preduzeće za aktivnosti snabdevanja i distribucije električne energije na Kosovu (KEK D.D.) je krajem 2012. godine podnelo prijavu za prenos licenci za ove dve aktivnosti na drugo pravno lice. Taj proces je došao kao rezultat Odluke br. 04/36 Vlade Kosova o pravnom razdvajanju KEK D.D., koji proces je u skladu sa Energetskom strategijom Kosova (ESK) za period 2009-2018 i Odlukom br. 03/38 Vlade Kosova o privatizaciji putem prodaje akcija KEDS-a. Ovaj proces je imao za cilj unapređenje stabilnosti sistema, povećanje konkurentnosti, privlačenje privatnog kapitala i ispunjenje zahteva regionalnih energetskih reformi, u skladu sa direktivama Evropske zajednice i Sporazumom o Energetskoj zajednici (SoEZ).

Nakon podnošenja zahteva od strane KEK D.D. za prenos licence, RUE je primio i zahtev i prijavu KEDS-a (u 2013. godini) za prihvatanje prenosa od KEK D.D. za obe ove aktivnosti (javno snabdevanje i distribucija električne energije). RUE je analizirao zahtev KEK D.D. za prenos licence, kao i dokumente priložene prijavi KEDS-a za prihvatanje prenosa, nakon čega je Odbor RUE odobrio prenos navedenih licenci. Podaci o prenesenim licencama su detaljno prikazani u nastavku:

Tab. 3.2 Licence koje je Regulatorni ured za energiju preneo u 2013. godini

Br.	Naziv licenciranog preduzeća	Opis licencirane aktivnosti	Broj licence	Adresa, sediše imaoca licence	Rok važenja licence	Prenesena
1	KOSOVSKA ENERGETSKA KORPORACIJA D.D. (KEK D.D.) - Divizija za snabdevanje	Snabdevanje električnom energijom	ZRRE/Li_07/12	Majke Tereze, 10000 Priština, Republika Kosovo	04.10.2006 do 01.03.2013	sa KEK D.D.
	Kosovska kompanija za distribuciju i snabdevanje električnom energijom (KEDS) - Divizija za snabdevanje	Snabdevanje električnom energijom	ZRRE/Li/Tr_07/12	Majke Tereze, 10000 Priština, Republika Kosovo	01.03.2013 do 04.10.2036	na KEDS D.D.
2	KOSOVSKA ENERGETSKA KORPORACIJA D.D. (KEK D.D.) - Divizija za distribuciju	Distribucija električne energije	ZRRE/Li_06/12	Majke Tereze, 10000 Priština, Republika Kosovo	04.10.2006 do 01.03.2013	sa KEK D.D.
	osovska kompanija za distribuciju i snabdevanje električnom energijom (KEDS) - Divizija za distribuciju	Distribucija električne energije	ZRRE/Li/Tr_06/12	Majke Tereze, 10000 Priština, Republika Kosovo	01.03.2013 do 04.10.2036	na KEDS D.D.

Rok važenja i uslovi licence ostaju isti (od 04.10.2006. do 04.10.2036. g.), s tim što je od trenutka prenosa licenci, imalac licenci dužan da odmah obavesti RUE o svakoj eventualnoj izmeni ili dopuni dokumenata i drugih podataka dostavljenih prilikom podnošenja prijave za licencu. Prenos licenci je obavljen dana 01.03.2013. godine.

Promena u kontroli imaoca licence – sledeća važna aktivnost koju je pratio RUE bila je i promena u kontroli imaoca licence za javno snabdevanje električnom energijom i distribuciju električne energije dodeljene „Kosovskoj kompaniji za distribuciju i snabdevanje električnom energijom“ D.D. Ovaj proces je pokrenut još 2008. godine kada je Vlada Kosova naložila pravno razdvajanje KEK D.D. i osnivanje novog pravnog lica, a okončan je 2013. godine. Vlada Kosova je pokrenula proces privatizacije KEDS kroz prodaju akcija. Tako je tokom 2013. godine, KEDS podneo zahtev RUE za promenu u kontroli KEDS na preduzeće “Kosova Calik Limak Energy” D.D. Odbor RUE je nakon

analiziranja zahteva KEDS i ostale dokumentacije preduzeća “Kosova Calik Limak Energy” D.D., odobrio promenu u kontroli.

Prenos imovine sa KEK D.D. na KEDS D.D. – prenos (otuđenje) imovine sa KEK D.D. (Divizija za snabdevanje i Divizija za distribuciju) na KEDS D.D. sproveden je u isto vreme kada je izvršen prenos licenci za obe ove aktivnosti. Nakon podnošenja zahteva od strane KEK D.D. za otuđenje imovine, RUE je u skladu sa članom 14. Zakona o energetskom regulatoru usvojio zahtev – prenos imovine.

3.1.2 Produženje licenci

Svako preduzeće licencirano u RUE, u zavisnosti od aktivnosti, ima pravo da nekoliko meseci pre isteka roka licence, podnese pismeni zahtev za produženje roka licence. RUE će dozvoliti produženje roka važenja licence za odgovarajući vremenski period svim onim preduzećima koja ispunjavaju uslove i obaveze iz licence u skladu sa zakonom i ako je preduzeće podnelo pismeni zahtev u zakonskom roku.

S obzirom da će preduzeću za proizvodnju električne energije (KEK D.D. – TE Kosovo A) u oktobru 2013. godine isteći rok važenja licence, preduzeće je blagovremeno podnelo zahtev za produženje roka važenja licence, i tražilo da rok važenja licence bude od 04. oktobra 2013. do 04. oktobra 2020. godine. RUE je razmotrio zahtev imaoća licence, TE Kosovo A KEK D.D. i produžio je rok važenja licence do 04. oktobra 2014. godine.

Odbor RUE nije dozvolio, kako se zahtevalo, produženje roka dotične licence do 04. oktobra 2020. godine iz razloga što se članom 12. licence za proizvodnju električne energije zahteva da preduzeće dostavi RUE kopiju „Integrirane ekološke dozvole“. TE Kosovo A je dana 21.06.2013. godine podnela zahtev Ministarstvu životne sredine i prostornog planiranja (MŽSPP) za dobijanje „Integrirane ekološke dozvole“. MŽSPP je u Obaveštenju od 25.06.2013. godine dalo sledeći odgovor: „MŽSPP je primilo zahtev za integrisanu ekološku dozvolu i trenutno razmatra predmet na osnovu Zakona o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađenja (Zakon br. 03/L-043), gde je u članu 11. ovog zakona propisano da se sva postojeća postrojenja, u ovom slučaju KEK, moraju uskladiti sa zahtevima koji su propisani odredbama ovog zakona najkasnije do 31. decembra 2017. godine, uzimajući u obzir predloženi Plan rasporeda usklađivanja za to postrojenje. S obzirom na činjenicu da primena odredbi koje proizilaze iz gore pomenutog zakona zahteva temeljnu analizu tehničkog stanja instalacija KEK-a, koje predstavljaju veliki industrijski kompleks, a ujedno su i veoma zastarele, biće potrebna tesna saradnja sa KEK-om radi dobrog planiranja vremena za ispunjenje uslova za ispunjavanje standarda utvrđenih zakonodavstvom o životnoj sredini. S obzirom da je donesena odluka da TE A treba da bude dekomisionirana od 2017. godine, predloženi Plan rasporeda za usklađivanje za to postrojenje treba da se realizuje mnogo pre 2017. godine. Nakon razmatranja izveštaja i ispunjenja uslova predviđenih u članu 9. gore navedenog Zakona, MŽSPP će doneti odluku o integrisanoj ekološkoj dozvoli“.

Iz gore navedenih razloga, imalac licence tokom 2013. godine nije mogao da pribavi „Integrisanu ekološku dozvolu“.

U tabeli koja sledi detaljnije su prikazani podaci o preduzeću kojem je produžen rok važenja licence:

Tab. 3.3 Licence koje je Regulatorni ured za energiju produžio u 2013. godini

Br.	Naziv preduzeća	Opis licencirane aktivnosti	Broj licence	Adresa, sedište imaoća licence	Rok važenja licence
1	“Kosovska energetska korporacija” (KEK) D.D. – TE Kosovo A	Proizvodnja električne energije	ZRRE/Li_05 /12_A	“Majke Tereze” br 36, Priština, Republika Kosovo	04.10.2013 do 04.10.2014

3.1.3 Izmena licenci

Za razliku od 2012. godine kada je RUE izmenio gotovo sve licence kao rezultat izmena primarnog zakonodavstva za energetski sektor, Tokom 2013 RUE je izmenio samo licence jednog preduzeća (dve divizije) za proizvodnju električne energije, i to:

- Kosovska energetska korporacija (KEK D.D.), Divizija za proizvodnju „TE Kosovo A“ sa brojem licence ZRRE/Li_05/12_A.
- Kosovska energetska korporacija (KEK D.D.), Divizija za proizvodnju „TE Kosovo B“, sa brojem licence ZRRE/Li_05/12_B.

Izmena ovih licenci je došla kao rezultat privatizacije javnog preduzeća licenciranog za javno snabdevanje električnom energijom, i odnosi se na pravo KEK-a da proizvodi i uvozi električnu energiju.

Zapravo, na osnovu člana 38. Zakona o električnoj energiji, pravo na uvoz i izvoz električne energije osim javnog snabdevača treba da ima i jedno javno preduzeće. Iz tog razloga je RUE ocenio da se to pravo prizna imaocu licence za proizvodnju električne energije, dozvoljavajući mu da uvozi električnu energiju koja je neophodna za zadovoljenje potreba nekvalifikovanih potrošača u vremenskim periodima kada domaća proizvodnja nije dovoljna i kada se u nedostatku uvoza potrošači podvrgavaju restrikcijama.

Pored toga, uvoz i izvoz električne energije mogu da obavljaju svi imaoci licenci kojima je to pravo priznato u njihovoj relevantnoj licenci.

Derogacija (odlaganje roka) pojedinih odredbi licenci – U nemogućnosti da sprovedu određene odredbe licenci i važećih kodeksa imalaca licenci, neki imaoci licence su zatražili od RUE da im se odobri derogacija (odlaganje roka) u sprovođenju pojedinih odredbi za određeni vremenski period. RUE je s obzirom na okolnosti odobrio ili odbio tražene derogacije. Sve derogacije su objavljene na internet stranici RUE.

3.2 Odobrenje – Izgradnja novih kapaciteta

RUE je i u toku ove godine nastavio da razmatra i procenjuje prijave za dobijanje odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta na obnovljive izvore energije (OIE). Ove prijave su razmotrene u rokovima propisanim Pravilom o postupku odobrenja, a RUE je izdavao preliminarna i konačna odobrenja za izgradnju.

3.2.1 Izdavanje preliminarnog odobrenja

RUE je razmotrio prijave za dobijanje preliminarnog odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta i osigurao je da su te prijave razmotrene na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način. Prilikom razmatranja ovih prijava, RUE je uzeo u obzir sve objektivne i relevantne kriterijume koje podnosioci prijave treba da ispune u skladu sa pravilom o odobrenju.

Za podnosiocima prijave koji su ispunili zahteve i kriterijume utvrđene u postupku za donošenje odluke o preliminarnom odobrenju, Odbor RUE je izdao četrnaest (14) preliminarnih odobrenja, videti tabelu 3.4 ispod.

Tab. 3.4 Preduzeća kojima je izdato obaveštenje o preliminarnom odobrenju

Br.	Naziv preduzeća	Opis aktivnosti	Instalirani kapacitet	Lokacija	Datum izdavanja odluke
1	T.U.P. "RIMED"	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	3.1 MW	Reka Pečka Bistrica, HE Kučište, SO Peć, Republika Kosovo	V_497_2013 23. januar 2013
2	Upwind International I GmbH, Ogranak na Kosovu	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VETAR	30 MW	Wind Park Zatrić, SO Orahovac, Republika Kosovo	V_405_2013 01. mart 2013
3	"Edelweiss Energy" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	6.5 MW	Reka Beli Drim (HE Ura e Shenjtë), SO Đakovica, Republika Kosovo	V_535_2013 02. maj 2013
4	Upwind International II GmbH, Ogranak na Kosovu	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VETAR	30 MW	WindPark - "Budakova", SO Suva Reka/Štrpce, Republika Kosovo	V_542_2013 28. jun 2013
5	"Matkos Group" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	9.1 MW	Reka Lepenac, HE Šar 5,5 MW i HE Brezovica 3,6 MW, SO Štrpce, Republika Kosovo	V_540_2013 28. jun 2013
6	"Matkos Group" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	7.07 MW	Reka Lepenac, HE Štrpce 2,47 MW, HE Bitinja 2,1 MW i HE Vica 2,5 MW, SO Štrpce, Republika Kosovo	V_541_2013 28. jun 2013
7	"Hidro- Line" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	6.8 MW	Reka Bistrica, HE Albanik 1(Vlahinje), SO Mitrovica, Republika Kosovo	V_536_2013 28. jun 2013
8	"Hidro- Line" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	9.85 MW	Reka Bistrica, HE Albanik 2(Batair), SO Mitrovica, Republika Kosovo	V_537_2013 28. jun 2013
9	"Hidro- Line" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	9.9 MW	Reka Bistrica, HE Albanik 3(Delac), SO Mitrovica, Republika Kosovo	V_538_2013 28. jun 2013
10	"Hidro- Line" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	6.2 MW	Reka Bistrica, HE Albanik 4(Delac), SO Mitrovica, Republika Kosovo	V_539_2013 28. jun 2013
11	"Era Energji" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VETAR	21 MW	Park vetrogeneratora, SO Glogovac, Republika Kosovo	V_559_2013 06. septembar 2013
12	"Hidroenergji" D.O.O."	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	9.98 MW	Reka Lepenac, HE Lepenac 1 (Kisela Voda), SO Elez Han, Republika Kosovo	V_557_2013 06. septembar 2013
13	"Hidroenergji" D.O.O."	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	8.5 MW	Reka Lepenac, HE Lepenac 3 (Slatina), SO Kačanik, Republika Kosovo	V_558_2013 06. septembar 2013
14	"Air-Energy" D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VETAR	32.5 MW	WINDPARK "KITKA",selo Polička,SO Kamenica, Republika Kosovo	V_604_2013 27. decembar 2013

Odluke o obaveštenju o preliminarnom odobrenju su utvrdile da su podnosioci prijave dokazali svoju podobnost za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, ali da još uvek nisu ispunili druge relevantne zahteve, a ujedno su utvrdile da imaoi preliminarnog odobrenja nemaju pravo da nastave sa

gradnjom novih proizvodnih postrojenja pre nego što ispune sve uslove i zahteve utvrđene važećim zakonodavstvom. Odluke obavezuju podnosiocima prijave da u roku od dve (2) godine od dana izdavanja preliminarnog odobrenja podnesu pismeni zahtev tražeći da im se izda konačno odobrenje za izgradnju.

Za razliku od 2012. godine, kada je RUE izdao samo četiri (4) preliminarna odobrenja, u 2013. godini smo imali značajno povećanje kako u pogledu broja podnosilaca prijave, tako i u pogledu proizvodnih kapaciteta koji su planirani da se izgrade, a koji iznose oko 190,49 MW na energiju vode i vetra.

3.2.2 Izdavanje konačnog odobrenja

RUE je nastavio sa razmatranjem zahteva za dobijanje konačnog odobrenja i primao je zahteve zajedno sa kompletnom dokumentacijom za preinačenje odluke o obaveštenju o preliminarnom odobrenju u konačno odobrenje.

U nastavku teksta su predstavljena preduzeća kojima je izdato konačno odobrenje za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta (videti tabelu 3.5 ispod).

Tab. 3.5 Preduzeća kojima je izdato konačno odobrenje

Br.	Naziv preduzeća	Opis aktivnosti	Instalirani kapacitet	Lokacija	Datum izdavanja konačnog odobrenja
1	“Kelkos – Energy” d.o.o.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	5.5 MW	Reka Dečani, HE Bistrica II, SO Dečani, Republika Kosovo	V_568_2013 24. oktobar 2013
2	“Euro-Kos JH & Loreto Consult AG”	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	6.17 MW	Reka Brod i Restelica, HE Brod II, 3.89 MW i HE Restelica I & II. 2.28 MW, SO Dragaš, Republika Kosovo	V_572_2013 24. oktobar 2013
3	“Hidro- Line” D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	4.267 MW	Reka Bistrica, HE Albanik 3(Selac), SO Mitrovica, Republika Kosovo	V_569_2013 24. oktobar 2013

Za razliku od 2012. godine kada je RUE izdao samo jedno konačno odobrenje koje je u procesu izgradnje na reci Dečani (HE Belaja i HE Dečani) sa ukupnim kapacitetom od 17,6 MW, ove godine su izdata tri (3) konačna odobrenja za izgradnju sa ukupnim kapacitetom od 15,93 MW, za koje se očekuje da će biti realizovana u roku od dve (2) godine u skladu sa uslovima odobrenja.

3.2.3 Ukidanje i obustavljanje preliminarnog odobrenja

RUE je takođe preispitao i odluke o ukidanju preliminarnog odobrenja zbog nekompletiranja dokumentacije. U nastavku teksta je predstavljeno preduzeće kojem je obustavljeno preliminarno odobrenje (videti tabelu 3.6 ispod).

Tab. 3.6 Preduzeće kojem je obustavljeno preliminarno odobrenje

Br.	Naziv preduzeća	Opis aktivnosti	Instalirani kapacitet	Lokacija	Datum izdavanja odluke
1	“KelKos-Energy” SH.P.K.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	57.8 MW	Reka Peć, HE Kućište 4.7 MW, HE Drelaj I. 4.3 MW, HE Drelaj II. 5.4 MW, HE Štupeć 11.6 MW i EGU Rugova 31.8 MW, SO Peć, Republika Kosovo	V_543_2013 28. jun 2013

Prekid roka važenja preliminarnog odobrenja došao je kao rezultat zahteva dotičnog preduzeća, u kojem je ono objasnilo razloge za povlačenje, odnosno da je došlo do izmena u početnom projektu, i da preduzeće trenutno priprema novu prijavu koju će podneti RUE u skladu sa procedurama za dobijanje odobrenja. Odbor RUE je u skladu sa važećim zakonskim procedurama doneo odluku o ukidanju preliminarnog odobrenja.

3.2.4 Odbijanje izdavanja preliminarnog odobrenja

RUE je razmotrio prijave za koje je zbog nekompletiranja dokumentacije i nedostatka relevantnih dokaza odbio izdavanje preliminarnog odobrenja. U nastavku teksta su predstavljena preduzeća kojima je odbijeno izdavanje preliminarnog odobrenja (videti tabelu 3.7 ispod).

Tab. 3.7 Preduzeća kojima je odbijeno izdavanje preliminarnog odobrenja

Br.	Naziv preduzeća	Opis aktivnosti	Instalirani kapacitet	Lokacija	Datum izdavanja odluke
1	Triangle General Contractors INC Branch Kosova	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	5.2 MW	Reka Lepenac (HE Lepenac & Štrpce), SO Štrpce, Republika Kosovo	V_566_2013 24. oktobar 2013
2	Triangle General Contractors INC Branch Kosova	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	2.2 MW	Reka Prizrenska Bistrica (HE Rečani), SO Prizren, Republika Kosovo	V_567_2013 24. oktobar 2013
3	Triangle General Contractors INC Branch Kosova	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	3.6 MW	Reka Lepenac (HE Štrpce), SO Štrpce, Republika Kosovo	V_565_2013 24. oktobar 2013
4	“Matkos Group” SH.P.K.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	2.5 MW	Reka Lepenac, HE Brod 2.5 MW, SO Štrpce, Republika Kosovo	V_571_2013 24. oktobar 2013

Do odbijanja izdavanja preliminarnog odobrenja preduzeću Triangle General Contractors Inc, Branch Kosova, došlo zbog zahteva dotičnog preduzeća kojim je zatražilo povlačenje prijave iz razloga što preduzeće u zakonskim rokovima nije moglo da pribavi relevantne dokaze za popunjavanje prijave. Odbor RUE je zbog nekompletiranja potrebnih dokaza usvojio zahtev za povlačenje prijave za dobijanje preliminarnog odobrenja.

Odbor RUE je i za preduzeće Matkos Group d.o.o. odbio izdavanje preliminarnog odobrenja zbog toga što dotično preduzeće nije uspešno da kompletira prijavu jer nije pribavilo dokaze o korišćenju vode.

3.2.5 Prijave koje su u procesu razmatranja u RUE

RUE je i u toku ove godine nastavio sa razmatranjem prijave za dobijanje odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, koja su u fazi kompletiranja prijave. U nastavku teksta je dat spisak podnesenih prijave koje su u procesu razmatranja (videti tabelu 3.8 ispod).

Tab. 3.8 Preduzeća koja su u procesu razmatranja prijave za donošenje odluke o preliminarnom odobrenju

Br.	Naziv preduzeća	Opis aktivnosti	Instalirani kapacitet	Lokacija	Datum podnošenja prijave
1	“Kelkos Energy PEJA” D.O.O.	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VODU	60.4 MW	Reka Peć (HE Kučište I & II 4.5 MW, HE Drelaj I 4.6 MW, HE Drelaj II., 4.4 MW, HE Štupeć 6.5 MW, EGU Rugova 40.5 MW, SO Peć, Republika Kosovo	24. jun 2013
2	Upwind International AG, Ogranak na Kosovu	Izgradnja generatora za proizvodnju električne energije na VETAR	51 MW	WIND PARK “ĆIČAVICA” SO Vučitrn/Glogovac/Skenderaj & Obilić, Republika Kosovo	27. avgust 2013
3	Led Light Tehnology Kosova D.O.O.	Izgradnja fotonaponskih panela	102 kW	Đurđevik/Mališevo, SO Klina, Republika Kosovo	11. novembar 2013

RUE će i dalje nastaviti sa razmatranjem i procenom zahteva za dobijanje odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, uz poštovanje svih zakonskih procedura i kriterijuma za ispunjenje indikativnih ciljeva utvrđenih važećim uputstvima.

3.2.6 Obnovljivi izvori energije (OIE)

Odlukom br. D/2012/04/MC –EnC Ministarskog saveta Evropske zajednice Jugoistočne Evrope (EZ JIE), za Kosovo je utvrđen obavezujući cilj za OIE do 2020. godine. Na osnovu ove obaveze, 25% krajnje potrošnje energije treba da bude iz OIE.

Da bi ispunila ovu obavezu, Vlada Kosova je dana 31.01.2013. godine donela Administrativno uputstvo br. 01/2013, kojim je utvrdila godišnje i dugoročne ciljeve za OIE. Ovo Administrativno uputstvo zamenjuje Administrativno uputstvo br. 06/2007 o indikativnim ciljevima za proizvodnju električne i toplotne energije iz OIE.

Sl. 3.1 Elektrane na vetru u Golešu

Kako bi se dostigli ciljevi za proizvodnju električne energije iz OIE, utvrđeni gore navedenim uputstvima, a u skladu sa zakonskim mandatom dodeljenim važećim zakonodavstvom o energetici, RUE je doneo: *Pravilo o podržavanju električne energije za koju je izdat sertifikat o poreklu i procedurama za prijem u šemu podrške i Pravilo o uspostavljanju sistema sertifikata o poreklu za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora, otpada i kogeneracije kombinovane sa toplotnom energijom u jednoj proizvodnoj jedinici.*

Ova pravila imaju za cilj da podrže proizvodnju električne energije iz OIE i ispunjenje gore navedenih obaveza.

Odbor RUE je Odlukom V-359-2011 utvrdio podsticajne tarife („Feed in“) za proizvodnju električne energije iz OIE. Prema ovoj odluci, električna energija proizvedena na vodu (hidroelektrane <10MW) ima cenu od 63,3€/MWh, električna energija proizvedena na vetar ima cenu od 85,0€/MWh i električna energija proizvedena na krutu biomasu ima cenu od 71,3€/MWh.

Za električnu energiju koja se proizvodi na solarnu energiju (fotonaponski paneli), Administrativnim uputstvom br. 01/2013 je utvrđeno da će se cilj za ovu energiju primenjivati od 2014. godine. RUE je tokom 2013. godine izradio Metodologiju za podsticajnu tarifu („Feed in“) električnu energiju

proizvedenu na solarnu/fotonaponsku energiju, u kojoj je utvrdio kriterijume na osnovu kojih će se na osnovu odluke RUE utvrditi podsticajna tarifa (Feed in) tarifa za OIE.

Kao rezultat kompletiranja regulatornog okvira za električnu energiju proizvedenu iz OIE, RUE je i tokom ove izveštajne godine nastavio da razmatra i procenjuje prijave za izdavanje odobrenja za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, navedenih u tački 3.5 ovog izveštaja.

4 NADGLEDANJE ENERGETSKIH PREDUZEĆA

RUE u skladu sa Zakonom o energetsom regulatoru, Zakonom o električnoj energiji i sekundarnim zakonodavstvom sprovodi nadgledanje svih preduzeća licenciranih za energetske aktivnosti.

4.1 Nadgledanje na osnovu Priručnika o izveštavanju u energetsom sektoru

Jedna od metoda koje sprovodi RUE za nadgledanje aktivnosti imalaca licenci obavlja se na osnovu dokumenta „Priručnik o izveštavanju u energetsom sektoru“. Prema ovom priručniku, preduzeća moraju izveštavati RUE o svojim aktivnostima na kvartalnom i godišnjem nivou. Takođe, preduzeća moraju izveštavati RUE, u rokovima propisanim u ovom priručniku, o svakoj povredi nekog člana ili odredbe licence. Za nekoliko članova licence od posebnog značaja, dakle o povredama uslova licence koje mogu imati ozbiljan uticaj na energetske sektor i potrošače, imalac licence mora odmah da obavesti RUE. U slučaju da se takvo obaveštavanje ne izvrši blagovremeno, RUE ima pravo da izrekne administrativne mere ili kazne u skladu sa Pravilom o administrativnim merama i kaznama.

Obaveštenja i izveštaji u skladu sa ovim priručnikom su dostavljana RUE od strane svih energetskih preduzeća, osim preduzeća za centralno grejanje GT Đakovica D.D., koje nije dostavilo RUE kvartalne i godišnje izveštaje o poštovanju uslova licence. Razlog za neizveštavanje bili su problemi u organizaciji i upravljanju sa kojima se GT Đakovica suočila tokom 2013. godine. Tokom ovog perioda toplana je nekoliko puta zvaničnim dopisima upozoravana zbog neizveštavanja.

4.2 Program nadgledanja za licencirana preduzeća

Sa ciljem da pojednostavi proces nadgledanja energetskih preduzeća, RUE je krajem 2013. godine izradio Program nadgledanja za licencirana preduzeća, po kome će preduzeća izveštavati na zahtev RUE na kvartalnom i godišnjem nivou, a u određenim slučajevima i po potrebi. Pored dostavljanja izveštaja od strane imalaca licenci, RUE će, preko svojih timova, po potrebi pratiti na licu mesta svako od licenciranih preduzeća. Novi izmenjeni program nadgledanja će početi da se primenjuje od 2014. godine.

Efikasno funkcionisanje tržišta – Jedna od dužnosti RUE jeste i nadgledanje efikasnog funkcionisanja energetskog tržišta, kao i kriterijuma za regulaciju tarifa i uslova za snabdevanje energijom. RUE je pratio funkcionisanje tržišta sa ciljem da obezbedi transparentnost i nediskriminaciju na osnovu dokumenta o kriterijumima za procenu konkurencije u snabdevanju električnom energijom, koji je usvojen 2011. godine.

Da bi postojalo relevantno konkurentno tržište zasnovano na usvojenim kriterijumima, moraju biti ispunjeni sledeći uslovi: broj snabdevača na relevantnom tržištu (ne uključujući javnog snabdevača) mora biti 3 ili više, a udeo na relevantnom tržištu koji se opslužuje od strane snabdevača mora da pređe 30%.

Uzimajući u obzir gore navedene kriterijume, i u toku 2013. godine nije postojala efektivna konkurencija na energetsom preduzeću iz razloga što smo imali samo jednog snabdevača električnom energijom ili je snabdevao sve potrošače na Kosovu, što znači da na tržište nisu ušli drugi snabdevači od kojih bi potrošači mogli da kupuju električnu energiju.

Kao posledica nepostojanja efektivne konkurencije, električnom energijom su se po regulisanoj tarifi, osim potrošača u domaćinstvima, snabdevali i drugi potrošači, kao:

1. Veliki potrošači energije: potrošači priključeni na nivo 110 kV i više (tarifna kategorija 0);
2. Korisnici energije na srednjem naponu: potrošači priključeni na nivoima 35 kV i 10 (20) kV (tarifne kategorije 1 i 2);

3. Korisnici energije na niskom naponu: potrošači priključeni na nivo 0,4 kV (tarifna kategorija 3), i
4. Mali korisnici energije na niskom naponu (tarifne kategorije 4 i 8).

4.3 Nadgledanje procesa fakturisanja od strane javnog snabdevača (KEK) D.D. u januaru 2013. godine

RUE je u skladu sa članom 51. Zakona o energetskom regulatoru i članom 29. Pravilnika o licenciranju energetskih aktivnosti na Kosovu ZRRE sproveo nadgledanje procesa fakturisanja KEK-a u vezi sa situacijom koja je nastala usled fakturisanja obavljenog u januaru 2013. godine.

Potrošači su izrazili svoje nezadovoljstvo u pogledu fakturisanja iz meseca januara. Iz tog razloga je RUE počev od 12. februara 2013. godine sproveo nadgledanje javnog snabdevača u dva distrikta, distriktu Priština i Uroševac. Prilikom ovog nadgledanje, RUE je zatražio informacije o: žalbama potrošača, očitavanju električnih brojila, kao i o merama koje su preduzete da se odgovori na žalbe potrošača i rešavanja problema oko fakturisanja iz januara meseca.

RUE je tokom meseca februara 2013. godine učestvovao i u Komisiji za nadgledanje razmatranja i analize žalbi na račune iz januara 2013. godine koju je uspostavilo Ministarstvo ekonomskog razvoja. Učešće RUE u ovoj komisiji je bilo samo u ulozi posmatrača – stručne pomoći.

Zbog priliva žalbi potrošača za januar 2013. godine, RUE je zatražio od javnog snabdevača da poveća broj zaposlenih u službi za potrošače u vezi sa računima iz januara 2013. godine, tako da žalbe potrošača budu primljene, analizirane, verifikovane i rešene u što kraćem roku.

S tim u vezi, javni potrošač je povećao broj zaposlenih u službi za brigu o potrošačima na poslovima prijema i razmatranja žalbi potrošača, a potom je napravio ispravke računa za koje se ispostavilo da je bilo grešaka u očitavanju.

Na osnovu sprovedenih analiza izdati su izveštaji koji se mogu preuzeti na našem zvaničnom sajtu. Ovi izveštaji ukazuju na to da je energija primljena u distribuciju očitana 31. decembra u 24.00 h, a da je KEK očitavanje električnih brojila potrošača sproveo nekoliko dana ranije, tako da je ta energija koja nije fakturisana u decembru 2012. fakturisana u januaru 2013. godine. Dakle, jedan deo energije koja je utrošena u decembru fakturisana je u januaru 2013. godine zbog čega je došlo do povećanja računa iz januara 2013. godine, što je pak uticalo na prouzrokovanje nezadovoljstva kod jednog broja potrošača.

RUE je prilikom sprovedenih analiza podataka pribavljenih od imaooca licence KEK D.D. o fakturisanju električne energije iz decembra 2012. i januara 2013. godine uspeo da identifikuje razloge za nezadovoljstvo potrošača, u vezi sa: propustima u vezi sa očitavanjem električnih brojila, greške u očitavanju i greške prilikom zamene električnih brojila.

Netačno vreme očitavanja električnih brojila

RUE je prilikom procene podataka KEK-a i žalbi potrošača, utvrdio da je KEK napravio propuste u vezi sa postupkom očitavanja i fakturisanja za tarifne potrošače, time što nije očitao (fakturisao) potrošnju potrošača u istim danima u mesecu kao u prethodnim mesecima. Usled prebacivanja fakturisane energije, neki potrošači su prešli iz nižih u više blokove.

Greške u očitavanju i neredovno očitavanje

Prilikom analiza KEK-ovih izveštaja i žalbi potrošača utvrđeno je da se najveći broj žalbi potrošača odnosi na greške u očitavanju i neredovna očitavanja, a samim tim je prouzrokovano netačan prikaz stanja potrošnje električne energije, što je pak imalo finansijski uticaj na štetu nekih potrošača.

Uticaj zamene električnih brojila na fakturisanje

RUE je utvrdio da je KEK u nekim slučajevima napravio propuste prilikom zamene električnih brojila (zamena mehaničkih brojila digitalnim brojlilima), pri čemu je u mesecu u kojem je izvršena zamena brojila potrošaču fakturisan samo deo računa za staro brojilo koji je često bio sa manjom vrednošću (samo nekoliko dana) a zatim je u narednom mesecu zadužen iznosom potrošnje u tekućem mesecu i preostalog dela potrošnje iz prethodnog meseca.

RUE je zatražio od KEK-a da u vezi sa propustima napravljenim u toku procesa očitavanja i fakturisanja, zamene brojila, obračuna faktura itd. postupa u skladu sa važećim pravilima i procedurama, a dao je i preporuke za dalje postupke u cilju prevazilaženja situacije. Na osnovu toga, KEK je sproveo potrebne ispravke potrošačkih računa za električnu energiju. Potrošači koji su bili nezadovoljni ispravkama i odgovorima datim od strane KEK-a, podneli su žalbe RUE, koje su razmotrene i rešene.

4.4 Izveštaj o sigurnosti snabdevanja

Na osnovu člana 37. Zakona o energetskom regulatoru, „RUE je odgovoran za nadgledanje i preduzimanje mera u cilju promovisanja i poboljšanja kratkoročnog i dugoročnog snabdevanja energijom“. Da bi ispunio ovaj zakonski zahtev RUE „priprema i objavljuje svake dve (2) godine, a najkasnije do 31. jula, izveštaj koji predstavlja nalaze koji proizilaze iz nadgledanja sigurnosti snabdevanja, kao i detalje o preduzetim ili predviđenim merama za rešavanje ovih pitanja“.

RUE je u julu 2013. godine objavio Izveštaj o sigurnosti snabdevanja koji pokriva prethodne dve godine. Ovaj izveštaj je povezan i sa članom 29. Sporazuma o Energetskoj zajednici. Izveštaj iz 2013. godine se zasniva na strukturi koju je Sekretarijat EZ predložio za sve zemlje potpisnice Sporazuma, a koja ograničava potrebu za izveštavanjem samo na sigurnost snabdevanja električnom energijom i prirodnim gasom, kako je predviđeno Direktivama 2003/54/EC i 2003/55/EC i izmenjenim i dopunjenim direktivama.

Izveštaj o sigurnosti snabdevanja sadrži: a) diverzitet snabdevanja, b) tehnološku sigurnost i c) geografsko poreklo uvezenih goriva. Objavljeni izveštaj o nadgledanju sigurnosti snabdevanja sadrži i podatke o snabdevanju energijom, i posebno obuhvata:

- a) Snabdevanje / bilans potražnje na međunarodnom tržištu,
- b) Nivo raspoložive potražnje i očekivano snabdevanje u budućem periodu,
- c) Dodatne planirane / izgrađene kapacitete,
- d) Kvalitet i nivo održavanja mreža,
- e) Mere za pokrivanje vršne potražnje, i
- f) Mere koje se preduzimaju u slučaju propusta jednog ili više snabdevača.

Izveštaj o sigurnosti snabdevanja koji je izradio RUE ocenjen od strane ECS kao veoma kvalitetan i u skladu sa gore navedenim zahtevima i isti je objavljen na zvaničnom sajtu RUE.

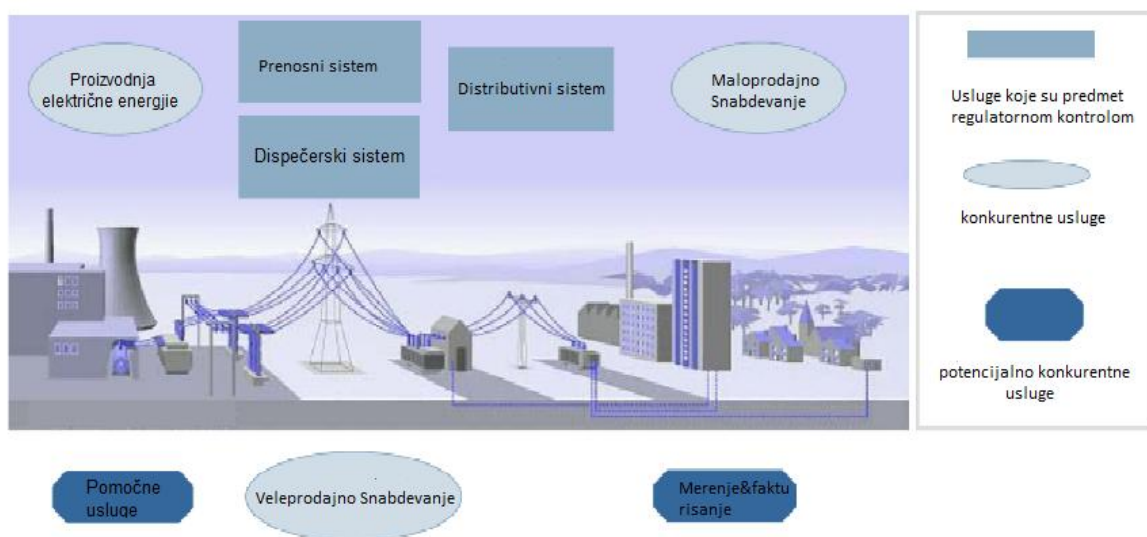
5 SEKTOR ELEKTRIČNE ENERGIJE

5.1 Tržište električne energije

Od sredine 80-ih godina, veliki broj evropskih i svetskih zemalja je ušlo u reformu sektora električne energije. Prvo je sprovedena institucionalna reforma podelom odgovornosti između ministarstva nadležnih za energetiku kao izrađivača politika i strategija i regulatornih organa koji sprovode ekonomsku regulaciju energetskog sektora. Dakle, podelom institucionalnih odgovornosti omogućena je reforma operativnog dela, počev od razdvajanja vertikalno integrisanih preduzeća i razdvajanjem delova koji se smatraju prirodnim monopolima od delova koji su konkurentni.

Podela počinje sa delom prenosa, a zatim se nastavlja sa razdvajanjem distributivnog sistema, i podržavanja otvaranja energetskog tržišta za sve potrošače.

Na donjoj slici je prikazana ilustracija koja objašnjava tržišne elemente razdvojene kao regulisane aktivnosti (sa regulisanim cenama) od onih neregulisanih (konkurentne aktivnosti). Proizvodnja i snabdevanje se smatraju neregulisanim aktivnostima, dok prenosna i distributivna mreža predstavljaju regulisane tržišne elemente i smatraju se prirodnim monopolima.

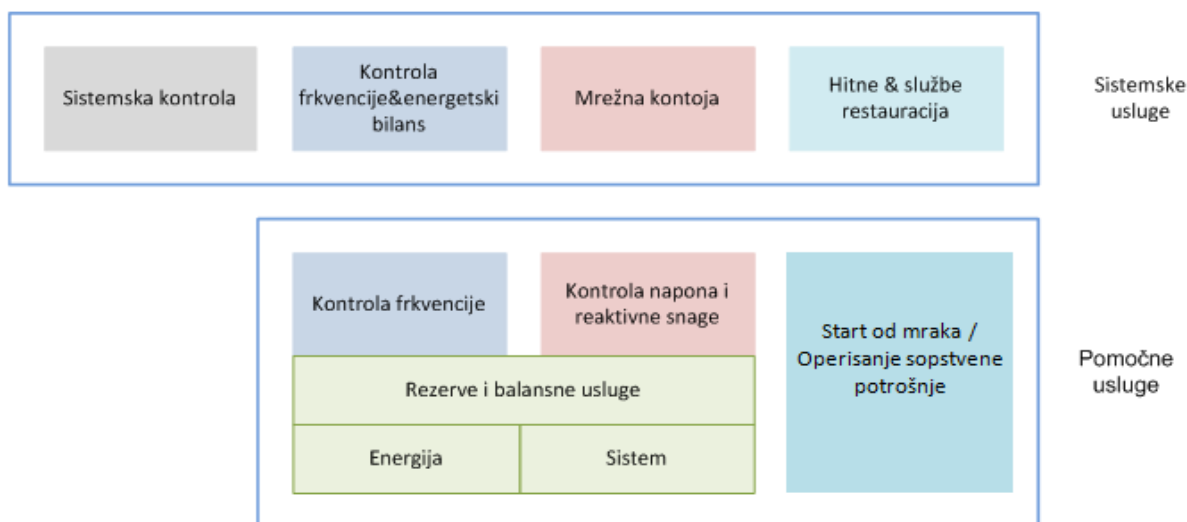

Sl. 5.1 Regulisani i konkurentni elementi na energetskom tržištu

Ovde treba istaći da se u zemljama u kojima ne postoji dovoljna konkurencija na strani proizvodnje i snabdevanja često regulacija primenjuje na sve tržišne elemente (proizvodnja, prenos, distribucija i snabdevanje), kao što je slučaj na Kosovu, ali i u drugim zemljama.

5.2 Reforma sektora električne energije na Kosovu

Reforma sektora električne energije ima za cilj razvoj slobodnih tržišta, uz podsticanje boljeg kvaliteta snabdevanja. Pored toga, reforma ima pozitivan uticaj za investitore i trgovce, a utiče i na postizanje cena koje odražavaju troškove. Ova reforma je neophodna radi sigurnijeg i kvalitetnijeg funkcionisanja snabdevanja potrošača električnom energijom, a posebno kada uzmemo u obzir manje regulatorne zone koje često mogu imati problema sa bilansom (manjak ili višak električne energije) i pomoćnim uslugama za funkcionisanje sistema.

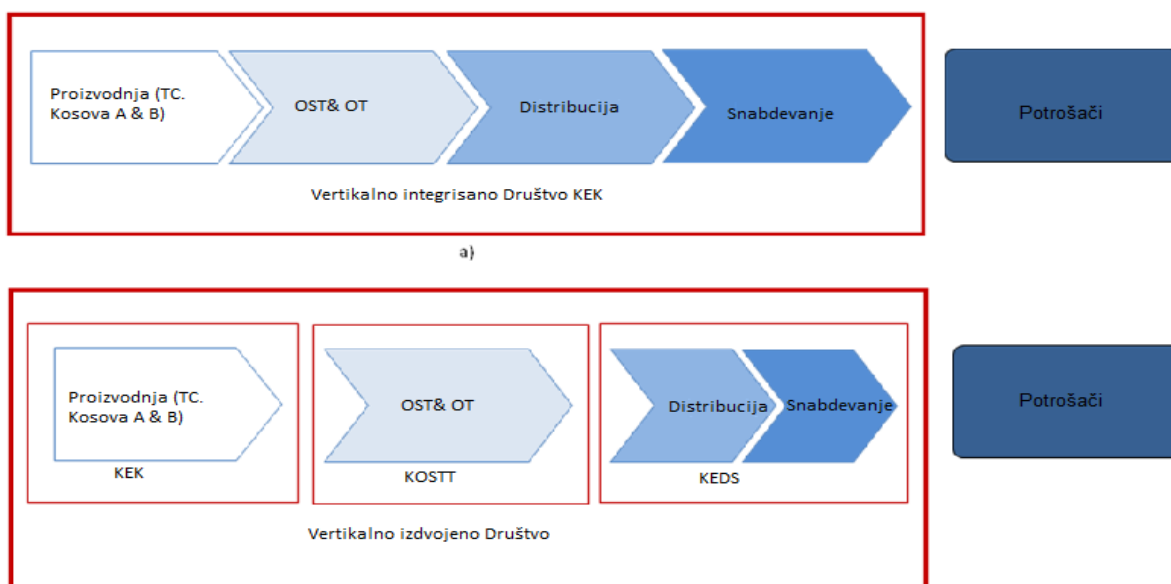
Sl. 5.2 Usluge sistema i pomoćne usluge

Evropska komisija je kao deo svog projekta za osnivanje jedinstvenog zajedničkog tržišta električne energije, preduzela inicijativu da podrži zemlje u regionu Jugoistočne Evrope (JIE) u usklađivanju nacionalnih energetske politike i razvoju zajedničkog regulatornog okvira u cilju da se:

- Privuku i pomognu investicije u energetskom sektoru;
- Poboljša sigurnost snabdevanja, i
- Podrži ekonomski razvoj.

Kosovo je usvojilo primarno zakonodavstvo za energetiku koje utvrđuje prava i obaveze strana u sektoru radi obezbeđivanja stabilnog, pouzdanog i kvalitetnog snabdevanja električnom energijom.

Početak procesa reforme energetskog sektora datira iz 2004. godine sa osnivanjem RUE. Proces je zatim nastavljen razdvajanjem vertikalno integrisanog preduzeća, KEK-a, kada je osnovan KOSTT (2006. godine) koji sada posluje kao poseban entitet za prenos i tržište. Dalje razdvajanje je nastavljeno distribucijom i snabdevanjem KEK-a, a potom njihovom privatizacijom kada su prešli u vlasništvo konzorcijuma Limak-Çalik. Dakle, ova kompanija od 08. maja 2013. godine, upravlja distribucijom i javnim snabdevanjem, dok preostali deo KEK-a obuhvata rudnike i proizvodnju koji su u javnom vlasništvu.

Sl. 5.3- a) Vertikalno integrisano preduzeće KEK , b) Vertikalno razdvojena preduzeća

Razvoj i reforma tržišta ima za cilj stvaranje prave konkurencije, kako na strani proizvodnje, tako i na strani snabdevanja. Time se omogućava da potrošači imaju pravo da se snabdevaju od različitih snabdevača električnom energijom.

Kosovo je utvrdilo za sve potrošače koji nisu domaćinstva pravo da se kvalifikuju za izbor snabdevača. Prema Zakonu o električnoj energiji, od januara 2015. godine svi potrošači će imati pravo da budu kvalifikovani za izbor snabdevača i da se snabdevaju po nereguliranim tarifama. Do sada je interesovanje kvalifikovanih potrošača da iskoriste pravo na izbor snabdevača bilo ograničeno, što se objašnjava činjenicom da će se suočiti sa cenama na otvorenom tržištu koje su više od cena po regulisanoj tarifi.

5.3 Dizajn tržišta i Tržišna pravila

Zakonski je zahtev da se na Kosovu primenjuje otvoreno, konkurentno i održivo tržište.

Osnovni elementi koje treba da uzme u obzir RUE u cilju da osigura konkurentno i likvidno tržište su:

- ponuda i potražnja (snabdevanje koje je veće od potražnje);
- nediskriminatorski pristup treće strane (TPA) mreži i cene koje odražavaju troškove;
- pravi signali (reagovanje proizvodnje i potrošnje na cenovne signale);
- dovoljan broj potrošača i prodavaca bez velike koncentracije; i
- pravilan tretman subvencija.

Početakom 2010. godine osnovana je Radna grupa za dizajn tržišta, a 21. jula 2010. godine, Vlada Kosova je usvojila koncept dokument koji utvrđuje principe revidiranog tržišta električne energije za Kosovo i ujedno predstavlja osnovu za razvoj Dizajna tržišta električne energije na Kosovu (DTEEK).

KOSTT je tokom 2012. godine pripremio nacrt dokumenta Dizajn tržišta električne energije. Dokument je tokom izrade komentaran od strane osoblja RUE. Komentare na dokument su dale i zainteresovane strane, kao i od strane Sekretarijata Energetske zajednice (ECS), a dokument je završen početkom 2013. godine. Potom je nakon dostavljanja finalnog dokumenta u martu 2013. godine, Dizajn tržišta električne energije usvojen od strane Odbora RUE.

Dizajn tržišta je u skladu sa Zakonom o električnoj energiji i ima za cilj da podrži dalje restrukturiranje energetskeg sektora. Dizajn će stvoriti uslove za uspostavljanje konkurentnog i održivog tržišta električne energije.

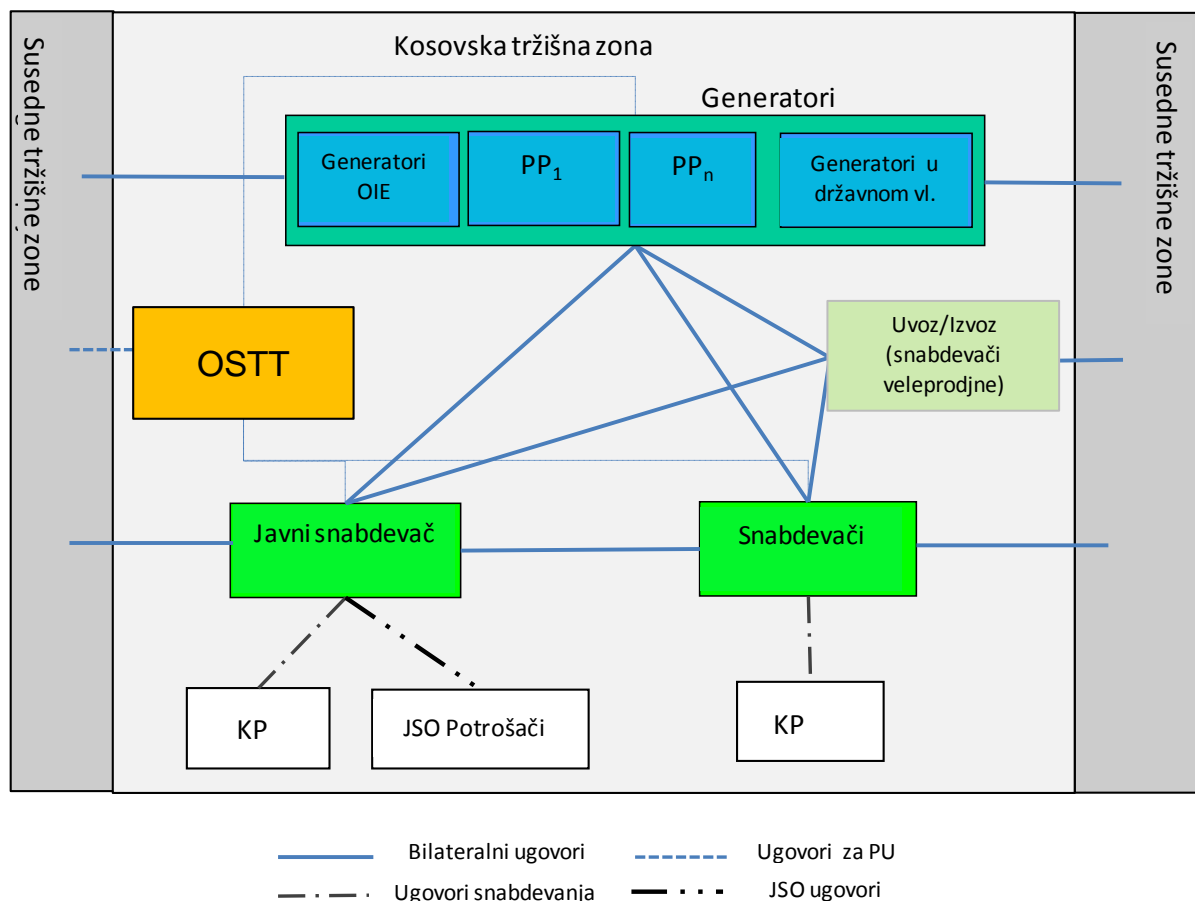
Glavni ciljevi Dizajna tržišta su:

- Da stvori preduslove za konkurentno tržište električne energije i da pomogne investicije u proizvodnju električne energije, efikasniju prekograničnu trgovinu u cilju uspostavljanja zajedničkog tržišta električne energije u regionu i celoj EU.
- Da obezbedi uslove za sigurnu, pouzdanu i efikasnu proizvodnju, prenos, distribuciju i snabdevanje električnom energijom.

Međutim, s obzirom na trenutno stanje u sektoru električne energije na Kosovu, ne može se očekivati da će usvojeni Dizajn tržišta odmah podržati potpuno otvaranje konkurentnog tržišta. Zavisnost od uvoza, nedostatak dovoljnih proizvodnih kapaciteta za zadovoljenje rastuće potražnje, njihova nedovoljna fleksibilnost kao i neprihvatljivo visok nivo netehničkih gubitaka, izražavaju potrebu za razvojem privremenog (prelaznog) tržišta – koje će biti atraktivno za privatne investitore u proizvodnju energije, prenos, distribuciju i snabdevanje i koje bi doprinelo povećanju transparentnosti na tržištu.

Dizajn tržišta električne energije predstavlja bilateralno tržište na kojem licencirani učesnici kupuju i prodaju energiju, u cilju da se omogući uravnotežen energetska sistem. Prema dizajnu, tržište je praćeno bilansnim mehanizmom u kojem OPS od imalaca licenci prihvata ponude za kupovinu i prodaju energije radi upravljanja razlikama tokova koji nisu pokriveni bilateralnim ugovorima.

Na slici 5.4 su prikazani učesnici na tržištu i njihovi odnosi.

Sl. 5.4 Dizajn tržišta

Dizajn tržišta će omogućiti različite bilateralne ugovore:

- KEK će kao licencirani proizvođač i dalje imati u vlasništvu jedinice TE Kosovo A i jedinice TE Kosovo B do privatizacije;
- JS će snabdevati sve nekvalifikovane potrošače, s tim što može da snabdeva i kvalifikovane potrošače;
- Investitori u TE Novo Kosovo će imati bilateralne ugovore između svoje kompanije, koja će biti licencirani proizvođač i javnog snabdevača (JS). Očekuje se da će ti bilateralni ugovori dobiti formu sporazuma o kupovini energije (SKE);
- HE Gazovoda (Ibar Lepenac) će imati regulisane bilateralne ugovore sa JS o kapacitetu i proizvedenoj energiji;
- Uvoznici i izvoznici mogu da uvoze i izvoze energiju putem interkonekcije sa susednim zemljama, u zavisnosti od raspoloživosti intekonektivnog kapaciteta. Oni će na Kosovu zaključiti bilateralne ugovore sa proizvođačima i snabdevačima radi kupovine i prodaje te energije.

- Kvalifikovani potrošači (trenutno potrošači koji nisu domaćinstva, a od 2015. g. svi potrošači) imaju mogućnost da ostvare pravo na izbor snabdevača na osnovu DTEEK. Kvalifikovani potrošači mogu sa pređu kod novog snabdevača.
- Snabdevači koji će se priključiti tržištu biće slobodni da zaključuju bilateralne ugovore s proizvođačima i drugim snabdevačima na Kosovu, da uvoze i izvoze energiju na osnovu bilateralnih ugovora sa uvoznicima i izvoznicima, a u cilju snabdevanja kvalifikovanih potrošača sa kojima su zaključili bilateralne ugovore.

Na osnovu Dizajna tržišta, KOSTT je izradio Tržišna pravila. Ona detaljnije prikazuju funkcionisanje strana na tržištu. KOSTT je u koordinaciji sa RUE prilikom izrade dokumenta primio komentare od zainteresovanih strana, uključujući i odbore ECS, a krajem 2013. godine, konačna verzija ovog dokumenta je usvojena od strane Odbora RUE.

Tržišna pravila zahtevaju da se izrade i različite procedure radi potpune funkcionalizacije aktivnosti na tržištu, tako da je izrada jednog dela tih procedura je u toku.

5.4 Tehnički aspekti sektora električne energije

Privreda jedne zemlje se, između ostalog, može utvrditi na osnovu nivoa potrošnje energije, a posebno industrijske potrošnje, a razvoj sektora električne energije predstavlja osnovu za opšti ekonomski razvoj.

Postojeći proizvodni kapaciteti u većini slučajeva ne zadovoljavaju potrebe potrošača za snabdevanjem, a naročito u vreme vršnog opterećenja kada se potražnja za električnom energijom povećava, pa se iz tog razloga javlja hitna potreba za investicijama u ove kapacitete. Pored toga, neophodno je i podsticanje liberalizacije tržišta radi povećanja konkurencije.

Vlada Kosova je objavila poziv za izražavanje interesa za paket projekat TE Novo Kosovo. RUE je učestvovao u upravnom odboru i u radnoj grupi za pripremu dokumenata za tenderski paket. TE Novo Kosovo predstavlja glavni stub održive proizvodnje na lignit obezbeđivanjem osnovnu energiju za sistem.

Obnovljivi izvori energije (OIE) predstavljaju poseban interes u energetsom sektoru. Evropske direktive i obaveze koje proizilaze iz SoEZ-a definišu zahteve koji se odnose na OIE. Ovi izvori treba da zauzmu važno mesto u predviđanju investicija u energetsom sektoru. Pored toga, i zakoni za energetski sektor na Kosovu podržavaju investicije u OIE. Kriterijumi za investicije u OIE treba da uzmu u obzir nivo priuštivosti od strane potrošača, stabilnost sistema i njihov uticaj na balansiranje sistema.

5.4.1 Proizvodnja i potrošnja lignita

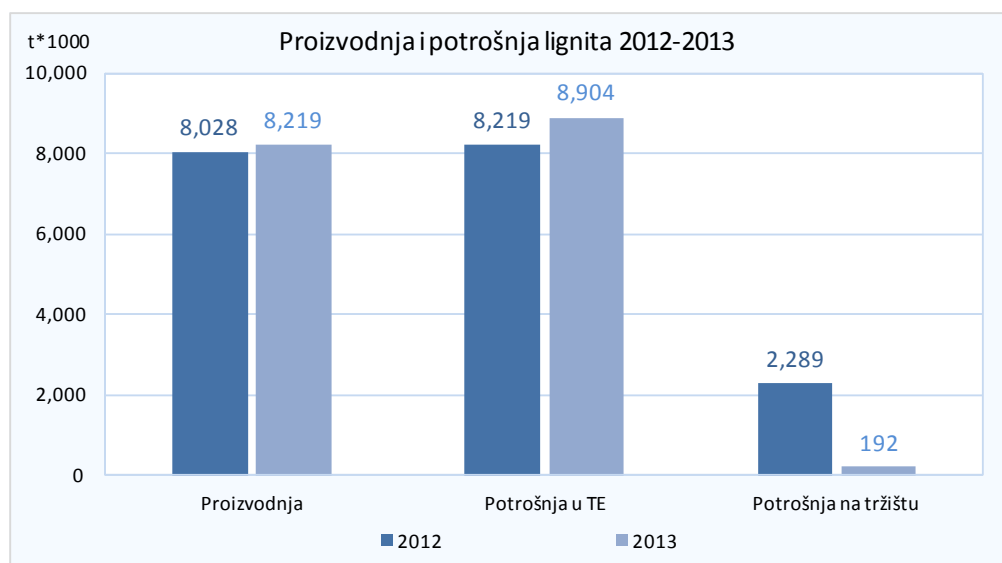
Lignit predstavlja ključne rezerve kao primarni izvor energije u Republici Kosovo sa učešćem od oko 97% u ukupnoj proizvodnji električne energije. Rudnici Severozapadni Sibovac, Belačevac i Miraš snabdevaju lignitom termocentrale Kosovo A i Kosovo B.

U tabeli koja sledi prikazane su proizvodnja i potrošnja lignita po mesecima za 2013. godinu.

Tab. 5.1 Proizvodnja i potrošnja lignita

Proizvodnja/potrošnja lignita 2013 t*1000	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Jun	Jul	Avgust	Septem.	Oktobar	Novem.	Decembar	Ukupno
Proizvodnja lignita	767	609	588	795	644	531	681	695	740	722	692	753	8,219
Potrošnja lignita u TE	882	866	768	769	736	746	800	447	631	707	734	818	8,904
Potrošnja lignita na tržištu	13	14	12	9	10	16	20	17	21	21	20	19	192

Proizvodnja u 2013. godini iznosi 8.2 mil. tona, a potrošnja 8.9 mil. tona. Proizvodnja i potrošnja lignita u 2013. godini bile su veće u poređenju sa 2012. godinom.

Sl. 5.5 Proizvodnja i potrošnja lignita u 2012. i 2013. godini

5.4.2 Proizvodnja električne energije

Kapaciteti za proizvodnju električne energije se sastoje od dve termoelektrane, TE Kosovo A i TE Kosovo B, i HE Gazivoda i distributivne HE što čini oko 3% ukupnog kapaciteta.

U tabeli koja sledi prikazani su instalirani proizvodni kapaciteti prema vrsti i godini puštanja u rad.

Tab. 5.2 Proizvodni kapaciteti u elektroenergetskom sistemu Kosova

Proizvodne jedinice	Kapacitet jedinica (MW)			Puštena u rad
	Instalirani	Neto	Min/max	
A1	65	Ne radi		1962
A2	125	Ne radi		1964
A3	200	182	100-130	1970
A4	200	182	100-130	1971
A5	210	187	100-135	1975
TE Kosovo A	800	551		
B1	339	310	180-260	1983
B2	339	310	180-260	1984
TE Kosovo B	678	620		
HE Gazivoda	35.00	32.00		1983
HE Bistrica	8.08	8.00		(1957) 2006
HE Di kance	1.00	0.94		(1957) 2010
HE Radavce	0.90	0.84		(1934) 2010
HE Istok	0.86	0.80		(1948) 2011
Ukupno HE	45.84	42.58		
Wind Power	1.35	1.35		2010
Ukupno	1,525.19	1,214.93		

Ukupna proizvodnja električne energije u 2013. godini iznosila je 5,862 GWh, tako da je u odnosu na 2012. godinu, kada je proizvodnja iznosila 5,314 GWh, veća za 10.3%. Ovo povećanje proizvodnje je, između ostalog, rezultat činjenice da KEK nije sproveo kapitalne remonte u svojim proizvodnim kapacitetima koji su bili predviđeni za 2013. godinu.

Sl. 5.6 Prizor TE Kosovo B

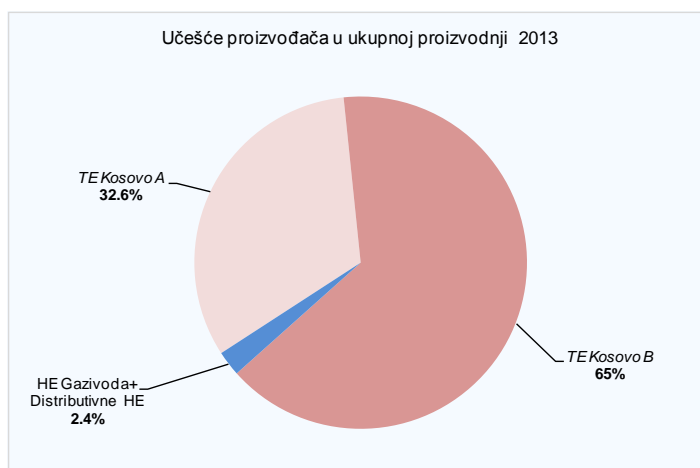
Sopstvena potrošnja električne energije termoelektrana čini oko 11,3% ukupne proizvodnje. Prilikom izračunavanja sopstvene potrošnje često se javljaju zabune zbog toga što se jedan deo potrošnje (za oba proizvođača, TE Kosovo A i TE Kosovo B) realizuju direktno, a drugi deo preko prenosnih vodova.

Proizvodnja na mesečnom nivou, uključujući i sopstvenu potrošnju, prikazana je u narednoj tabeli.

Tab. 5.3 Proizvodnja električne energije u 2013. godini

Proizvodne jedinice (MWh)	Januar	Februar	Mart	April	Maj	Jun	Jul	Avgust	Septem.	Oktobar	Novem.	Decem.	Ukupno
A3	91,165	77,131	109,237	51,417	53,843	100,542	33,644	108,271	41,625	104,749	84,112	58,906	914,642
A4	81,296	20,618	29,298	71,284	0	52,380	84,161	0	0	0	0	53,597	392,635
A5	25,338	99,474	72,142	50,279	94,610	0	80,690	108,461	105,005	40,003	93,240	109,012	878,253
Sopstvena pot. - TE A	25,936	24,134	25,806	22,098	19,897	18,969	25,137	26,636	19,439	18,824	22,730	29,114	278,721
TE Kosovo A	171,862	173,088	184,871	150,883	128,556	133,952	173,357	190,097	127,191	125,928	154,622	192,401	1,906,808
B1	218,358	188,931	182,333	207,952	183,764	195,793	201,805	54,645	120,626	198,317	183,637	170,024	2,106,186
B2	197,273	197,926	123,429	208,987	202,126	201,188	147,972	28,930	203,153	177,120	191,078	210,948	2,090,128
Sopstvena pot. - TE B	37,447	34,369	29,030	36,447	34,542	35,603	31,868	9,313	29,561	35,391	35,200	35,511	384,282
TE Kosovo B	378,185	352,488	276,732	380,491	351,349	361,378	317,908	74,262	294,219	340,046	339,515	345,460	3,812,032
HE Gazivoda	5,362	4,480	6,575	17,055	11,785	15,426	7,751	7,615	6,657	6,415	3,860	6,406	99,387
Distributivne HE	1,385	1,496	3,604	7,089	8,218	7,095	3,659	1,619	1,106	1,994	4,187	2,484	43,936
Ukupno Hidro	6,747	5,976	10,179	24,144	20,003	22,521	11,410	9,234	7,763	8,409	8,046	8,890	143,323
Ukupna proizvodnja	556,794	531,552	471,782	555,518	499,907	517,852	502,675	273,593	429,172	474,383	502,183	546,751	5,862,163

Na slici koja sledi prikazano je učešće proizvođača u ukupnoj proizvodnji u 2013. godini.

Sl. 5.7 Učešće proizvođača u ukupnoj proizvodnji u 2013. godini

Tokom 2013. godine ostvarena je rekordna proizvodnja, koja se izražava i operativnim pokazateljima proizvodnih jedinica. Jedan od pokazatelja funkcionisanja proizvodnih jedinica jeste i broj planiranih i neplaniranih ispada iz sistema, koji je u 2013. godini bio znatno niži u odnosu na 2012. godinu.

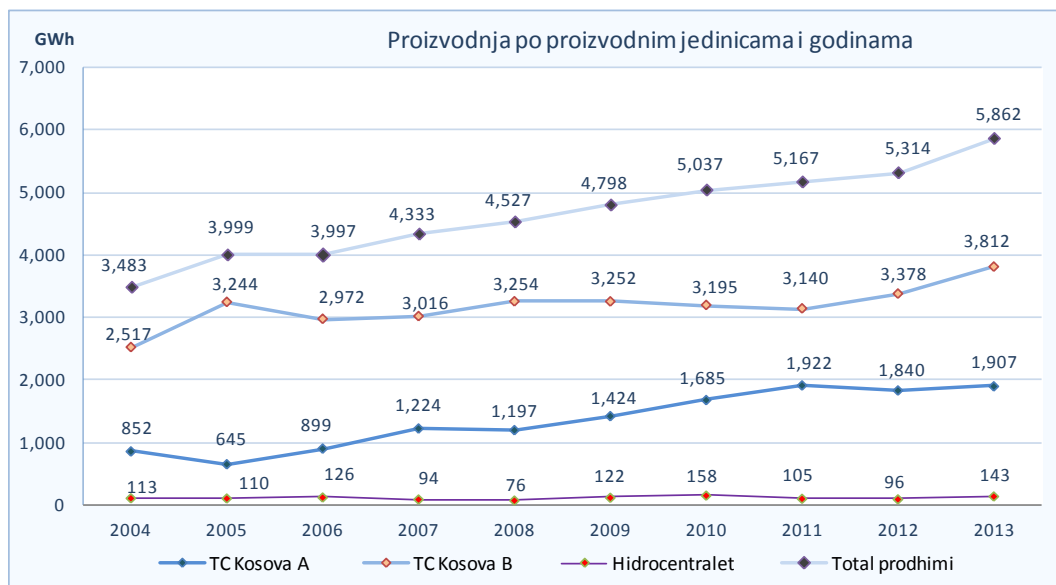
- U TE Kosovo B stanje je bilo sledeće:
 - Jedinica B1 je u toku ove godine imala ukupno 17 prekida (4 planiranih prekida, 6 neplaniranih prekida i 7 ispada).
 - Jedinica B2 je imala ukupno 9 prekida (2 planirana prekida, 4 neplaniranih prekida i 3 ispada).
- U TE Kosovo A stanje je bilo sledeće:
 - Jedinica A3 je imala ukupno 8 prekida (3 planirana prekida, 3 neplanirana prekida i 2 ispada),
 - Jedinica A4 je imala ukupno 9 prekida (3 planirana prekida, 3 neplanirana prekida i 3 ispada),
 - Jedinica A5 je imala ukupno 11 prekida (10 planiranih prekida, 0 neplaniranih prekida i 1 ispad).

TE Kosovo B je tokom avgusta, zbog planiranog godišnjeg remonta, proizvela manje električne energije koja je nadoknađena dodatnim uvozom.

Sl. 5.8 Prizor TE Kosovo A

U nastavku je prikazan grafikon proizvodnje u periodu 2004-2013, koji pokazuje stabilan rast, koji je rezultat ulaganja u proizvodne jedinice.

Sl. 5.9. Proizvodnja električne energije u periodu 2004 – 2013

5.5 Prenosni sistem

Prenosni sistem ima važnu ulogu u sigurnosti snabdevanja i normalnom funkcionisanju čitavog elektroenergetskog sistema. Prenosni sistem Kosova predstavlja važan čvor i povezan je sa regionalnim i evropskim elektroenergetskim sistemom. Sa susednim zemljama postoje 400 kV interkonektivne veze osim sa Albanijom, sa kojom postoji jedino dalekovod 220 kV. Očekuje se da će u 2014. godini započeti izgradnja interkonektivnog dalekovoda 400 kV - PS Kosovo B – PS Kašar (Tirana).

U tabelama koje slede prikazani su transformatorski kapaciteti i linije prenosne mreže, prema naponskom nivou:

Tab. 5.4 Osnovni podaci o dalekovodima u prenosnoj mreži, 2013

Napon (kV)	Vlasnik	Dužina (km)
400	KOSTT	188.49
220	KOSTT	231.83
110	KOSTT	802.70

Tab. 5.5 Osnovni podaci o podstanicama u prenosnoj mreži

Transformacija (kV/kV)	Vlasnik	Br. PS	Br. TR	Snaga (MVA)
400/220	KOSTT	1	3	1,200
400/110	KOSTT	2	2	600
220/110	KOSTT	3	9	1,350
220/35	Alferon	1	2	320
220/35/10(20)	KOSTT	1	1	40
220/10(20)	KOSTT	-	1	40
110/35/10(20)	KOSTT	1	4	158
110/35/6.3	Trepča	1	2	126
110/6.3	Trepča	-	2	63
110/35	Gazivoda	1	1	20
110/6.3	Šar	1	2	40
110/10(20)	KOSTT	15	19	678
110/35	KOSTT	8	20	692
110/10	KOSTT	3	11	252

Prenosna mreža je uglavnom stabilna i održiva, a gubici u prenosnoj mreži su znatno smanjeni u poslednjih nekoliko godina zahvaljujući sprovedenim investicijama, preciznim merenjima i boljem upravljanju.

Sl. 5.10 Prizor PS Kosovo B

U cilju da se zadrži željeni nivo snabdevanja, postigne dalje smanjenje gubitaka i dalje poboljšanje sigurnosti i kvaliteta usluga, neophodna su ulaganja u pojedine delove sistema, kako u nove kapacitete, tako i u održavanje i modernizaciju postojećih kapaciteta.

U 2013. godini su sprovedene važne investicije u mreži prenosnog sistema. U nastavku teksta su navedeni kapitalni projekti koji su već realizovani, odnosno oni koji su u fazi realizacije:

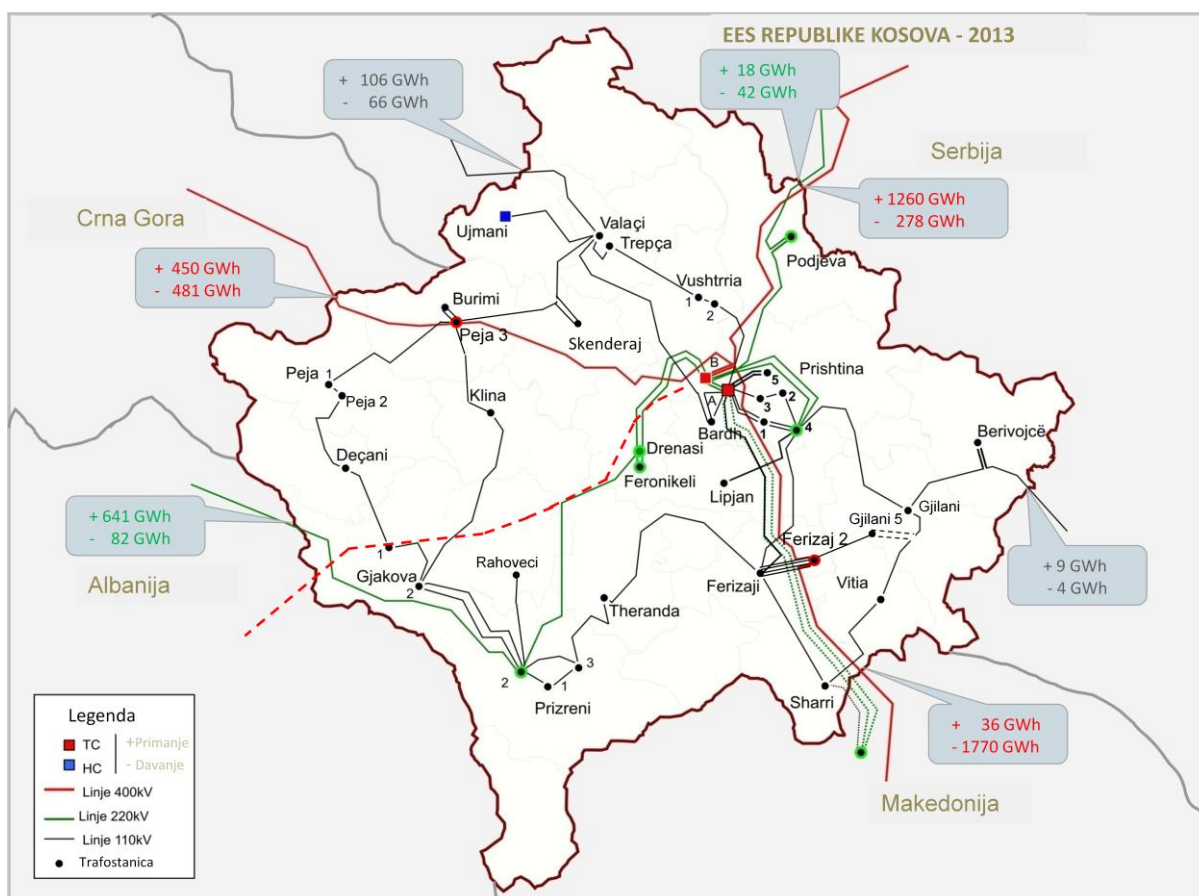
1. Projekti koji su pokrenuti u prethodnim godinama, a koji su okončani u 2013. godini:

- Rehabilitacija visokonaponske opreme 110 kV u PS Gnjilane 1 i PS Uroševac 1;
 - Priključenje PS Lipljan na dalekovod DV 212 (Kosovo A - Uroševac 2);
 - Instalacija dva nova polja dalekovoda 110 kV u PS Prizren 2;
2. Projekti koji su pokrenuti u prethodnim godinama, a koji su nastavljeni i u 2013. godini i nadalje:
- Instalacija Sistema za nadzor, upravljanje i prikupljanje podataka (SCADA/EMS i Telekomunikacione mreže) – Paket projekat SCADA/EMS & Telekom: LOT-2;
 - Preusmeravanje dalekovoda 110 kV, br. 1806, PS Đakovica 1 - PS Đakovica 2 i Zamena VN opreme 110 kV u PS Đakovica 1;
 - Zamena provodnika, izolatora i priključne opreme na dalekovodima 110 kV DV 125/2 i DV 125/3.
 - Instalacija mernih grupa na novoj granici između KOSTT-a i ODS-a – (Projekat je u fazi davanja ponuda).
 - Nabavka transformatora snage PS Istok.
3. Projekti koji su pokrenuti u 2013. godini, a koji i dalje traju:
- Konsultantske usluge i izgradnja dalekovoda 400 kV Kosovo - Albanija - LOT 1;
 - Konsultantske usluge i izgradnja dalekovoda 400 kV Polje VN i LFC - LOT 2;
 - Rehabilitacija postrojenja VN u PS Đakovica i PS Prizren 3;
 - Rehabilitacija nekoliko stubova DV 2298 220 kV i DV 1806 110 kV;
 - Nabavka i instalacija uređaja relejne zaštite u autotransformatorskim poljima u PS Kos B;
 - Nabavka transformatora snage.
 - Instalacija transformatora TR 3 u PS 110/10 kV Dečani. Ovaj projekat sprovodi KelKos Energy na osnovu Sporazuma o priključenju na prenosnu mrežu.

5.5.1 Tokovi električne energije u interkonektivnim dalekovodima

Region jugoistočne Evrope je uglavnom karakterisao manjak električne energije, a posebno njegov južni deo, tako da energija uglavnom teče sa severa prema jugu.

Protok energije kroz prenosnu mrežu Kosova, prikazan je na sledećoj figuri za svaku interkonektivnu liniju u oba smera.

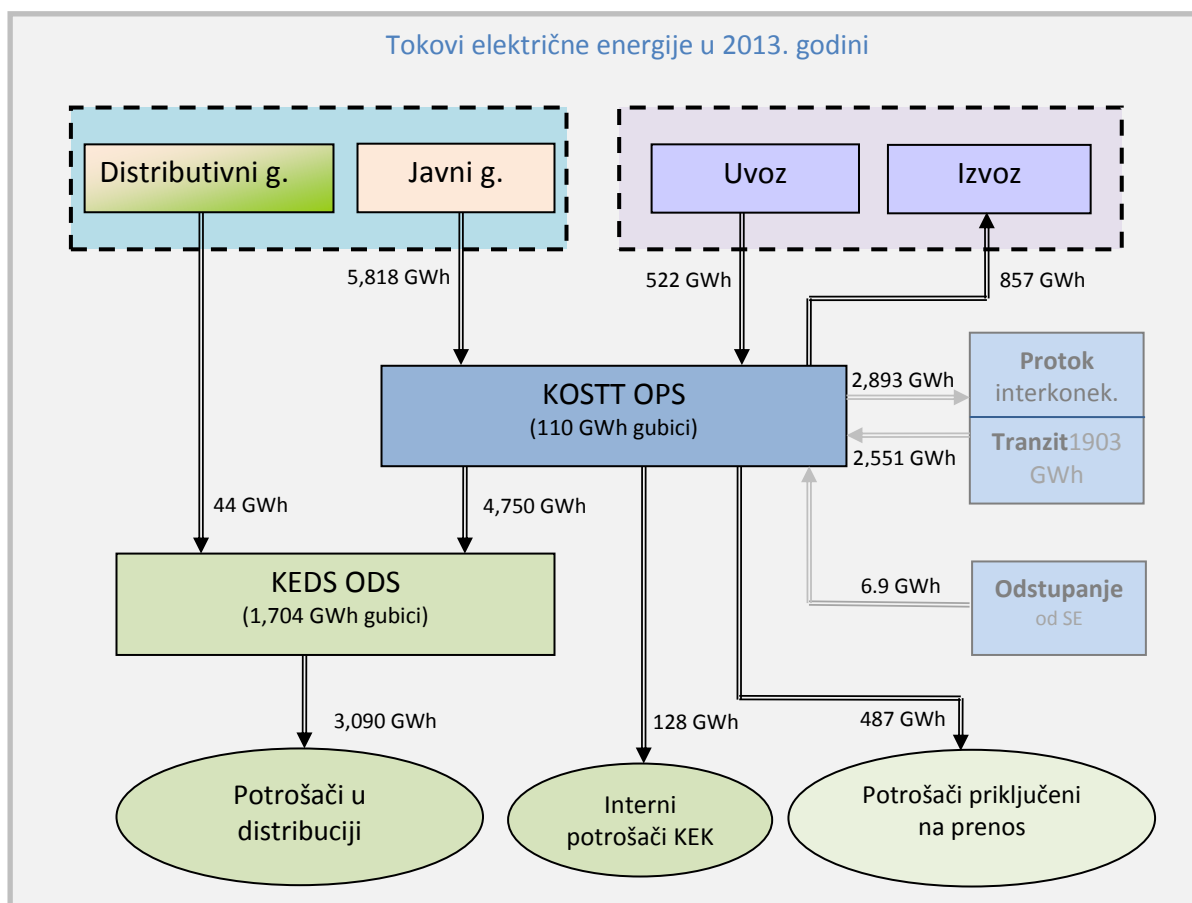

Sl. 5.11 Energetski tokovi kroz interkonektivne linije

Kosovo se nalazi na povoljnom položaju kao regionalni čvor kroz čiju prenosnu mrežu prolaze značajni tokovi električne energije. Dakle, kroz prenosnu mrežu se realizuje značajan tranzit, koji opterećuje mrežu, a ujedno prouzrokuje dodatne gubitke u mreži.

Ovi gubici kao i troškovi za održavanje horizontalne mreže TSO se nadoknađuju kroz ITC mehanizme na osnovu doprinosa svakog tranzitera. Kosovo nije uključeno u regionalni mehanizam za prekograničnu kompenzaciju i ne izdvaja kapacitete interkonektivnih linija zbog problema sa Srbijom. Može se očekivati da će nakon nedavnih dešavanja u razgovorima sa Srbijom u toku 2014. godine biti rešeni problemi, kao što je pitanje tranzita i alokacije interkonektivnih kapaciteta.

U narednoj slici su prikazani podaci o proizvodnji, uvozu, izvozu, tranzitu, odstupanjima, gubicima u prenosu i distribuciji i potrošnji.

Sl. 5.12 Tokovi električne energije u sistemu

5.5.2 Opterećenje u elektroenergetskom sistemu Kosova

Prenosna mreža je do pre nekoliko godina u različitim delovima bila preopterećena u vreme vršnog opterećenja, a posebno u zimskoj sezoni. Opterećenje prenosne mreže procenjuje se analizom energetske tokova, a posebno prilikom maksimalnih vrednosti potrošnje. Za ovu analizu se obično uzima pet (5) maksimalnih opterećenja (vršnih) realizovanih u različitim nedeljama u godini. U tabeli koja sledi prikazane su realizovane vrednosti vršnog opterećenja u 2013. godini.

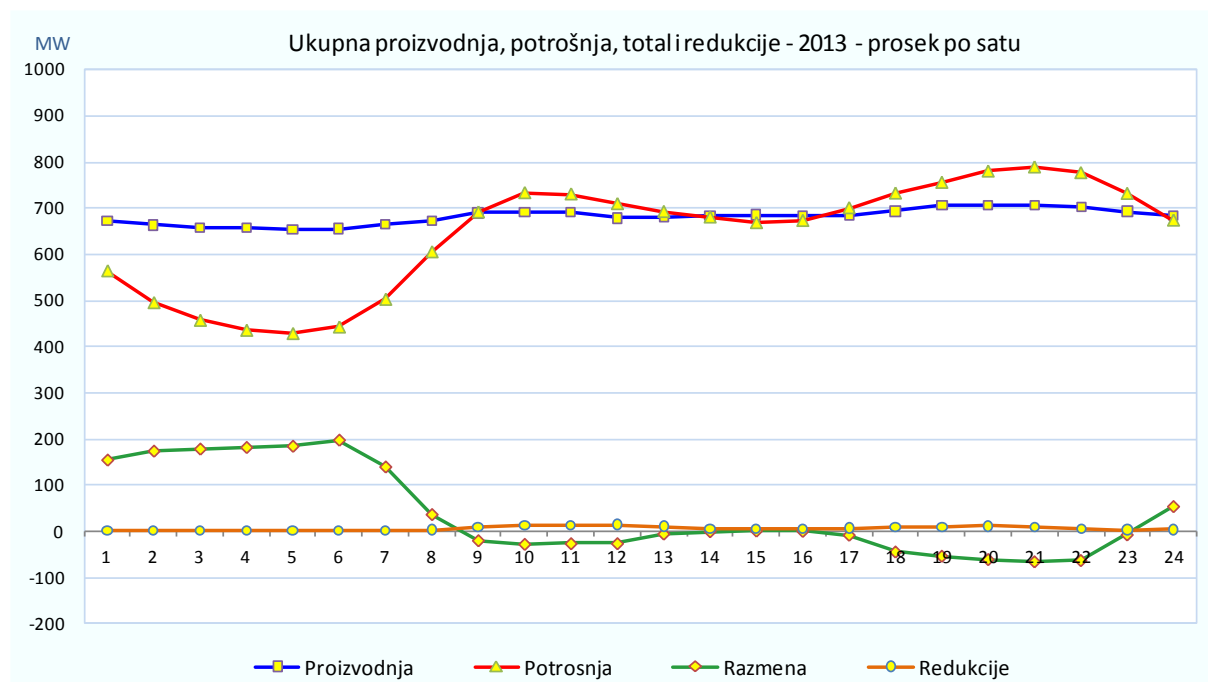
Tab. 5.6 Pet vrednosti vršnog opterećenja u različitim nedeljama u 2013. godini

Maksimalno opterećenje (MW)	Sat	Datum
1,101	18	09.01.2013
1,101	20	25.12.2013
1,080	20	15.12.2013
1,079	19	27.01.2013
1,071	20	03.01.2013

Najveće opterećenje u elektroenergetskom sistemu Kosova, od 1101 MWh/h, registrovano je 9. januara 2013. godine, kao i 25. decembra 2013. godine. Vrednost registrovanog vršnog opterećenja u 2013. godini bila je niža od vrednosti u 2012. godini.

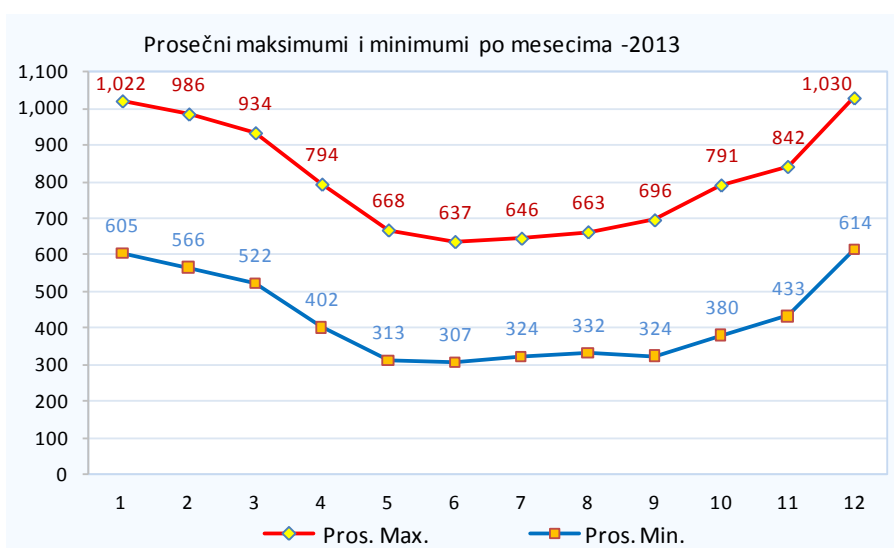
Takođe, važna je i analiza dnevnog dijagrama potrošnje, prikazanog za svaki sat u toku dana, s obzirom da je potrošnja različita u dnevnim i sezonskim periodima. Kako bi se stvorila jasnija slika o promeni potrošnje tokom cele godine, mora se kreirati dijagram sa godišnjim vrednostima po

svakom satu, što je prikazano u narednom dijagramu. U dijagramu su osim potrošnje prikazane i proizvodnja, razmena i restrikcije po satu.

Sl. 5.13 Dnevni dijagram izveden kao godišnji prosek za 24 sata za 2013. godinu

Razlika između najviše i najniže prosečne dnevne potrošnje po mesecima u toku 2013. godine prikazana je na donjoj slici, gde se može videti da postoji značajna razlika između maksimuma i minimuma potrošnje. Takve razlike predstavljaju ozbiljnu prepreku za praćenje dijagrama potrošnje i zadržavanje odstupanja sistema u dozvoljenim granicama, pogotovo kada se ima u vidu nefleksibilnost proizvodnih jedinica na lignit. Takođe, primetna je i veoma velika razlika između više i niže (zimске i letnje) sezone.

Sl. 5.14 Mesečni prosek najviših i najnižih dnevnih opterećenja 2013

U slučaju nemogućnosti da se potrošnja prati proizvodnjom i uvozom, ponekada se ukazuje potreba za restrikcijom energije za potrošače. Restrikcije su u 2013. godini bile na nižem nivou nego u prethodnim godinama, a njihov nivo je iznosio 53,352 MWh. Ovo se može pripisati, između ostalog, većoj proizvodnji, ali i boljem upravljanju situacijom svih strana.

5.5.3 Ukupna potražnja i gubici električne energije u prenosu

Ukupna potražnja električne energije u 2013. godini iznosila je 5.520 GWh i predstavlja povećanje za 1% u odnosu na 2012. godinu kada je iznosila 5.467 GWh. Ova potražnja je u odnosu na predviđanje u elektroenergetskom bilansu za 2013. godinu niža za 5,17%.

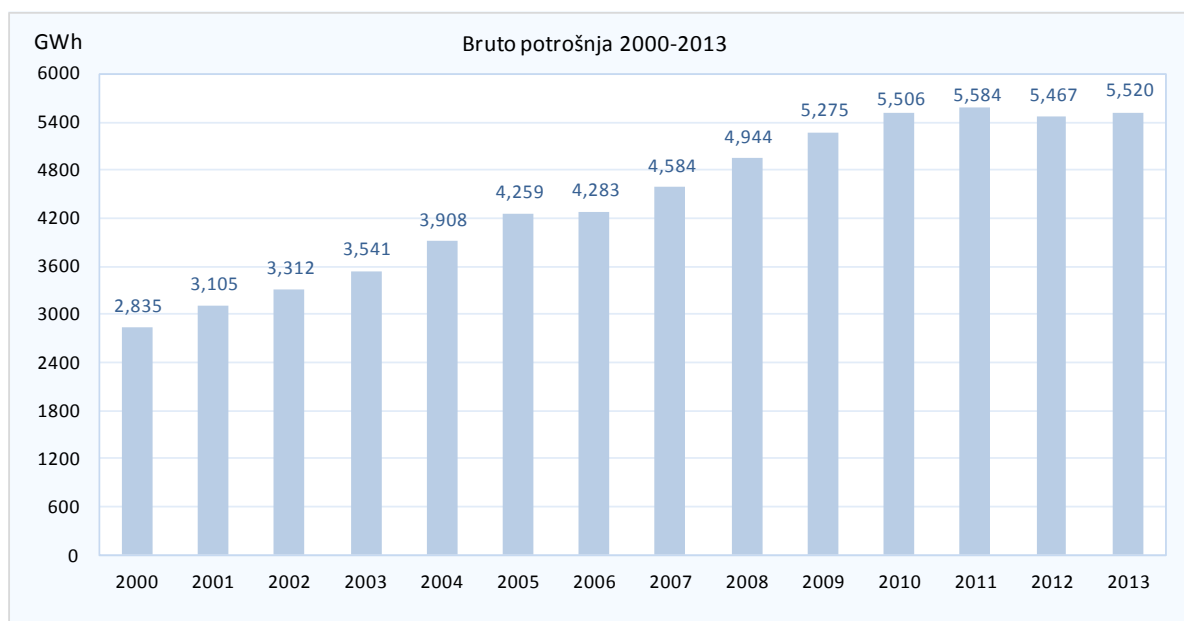
U tabeli 5.7 prikazana je ukupna potražnja u 2013. godini u odnosu na predviđenu potražnju.

Tab. 5.7 Ukupna potražnja i gubici u prenosu, realizovani i na osnovu bilansa u 2013. godini

2013	Bruto potr. Realizacija	Bruto potr. Bilans	Real/Bal	Gubici u prenosu realizacija		Gubici u prenosu bilans	
	MWh	MWh	%	MWh	%	MWh	%
Januar	609,884	632,228	96.47	11,102	1.82	12,607	1.99
Februar	524,602	562,402	93.28	9,594	1.83	11,215	1.99
Mart	543,150	555,897	97.71	10,646	1.96	11,692	2.10
April	441,461	442,251	99.82	9,304	2.11	9,639	2.18
Maj	381,668	403,363	94.62	9,739	2.55	10,248	2.54
Jun	360,931	365,383	98.78	8,097	2.24	9,882	2.70
Jul	377,047	405,717	92.93	7,920	2.10	10,007	2.47
Avgust	378,565	400,383	94.55	6,587	1.74	7,983	1.99
Septem.	369,157	395,834	93.26	7,117	1.93	8,502	2.15
Oktobar	436,547	492,116	88.71	7,834	1.79	10,877	2.21
Novem.	471,143	538,435	87.50	9,070	1.93	10,736	1.99
Decem.	625,920	626,716	99.87	13,327	2.13	12,497	1.99
Ukupno	5,520,075	5,820,725	94.83	110,336	2.00	125,885	2.16

U periodu od 2000. godine naovamo potražnja je u stalnom porastu, osim u 2012. godini kada je došlo do značajnog pada potražnje u odnosu na prethodnu godinu. U 2013. godini imamo blagi porast potražnje u odnosu na prethodnu godinu.

Na osnovu naredne slike uočava se tendencija stabilizacije potražnje za električnom energijom od 2010. godine.

Sl. 5.15 Potražnja u elektroenergetskom sistemu Kosova 2000-2013

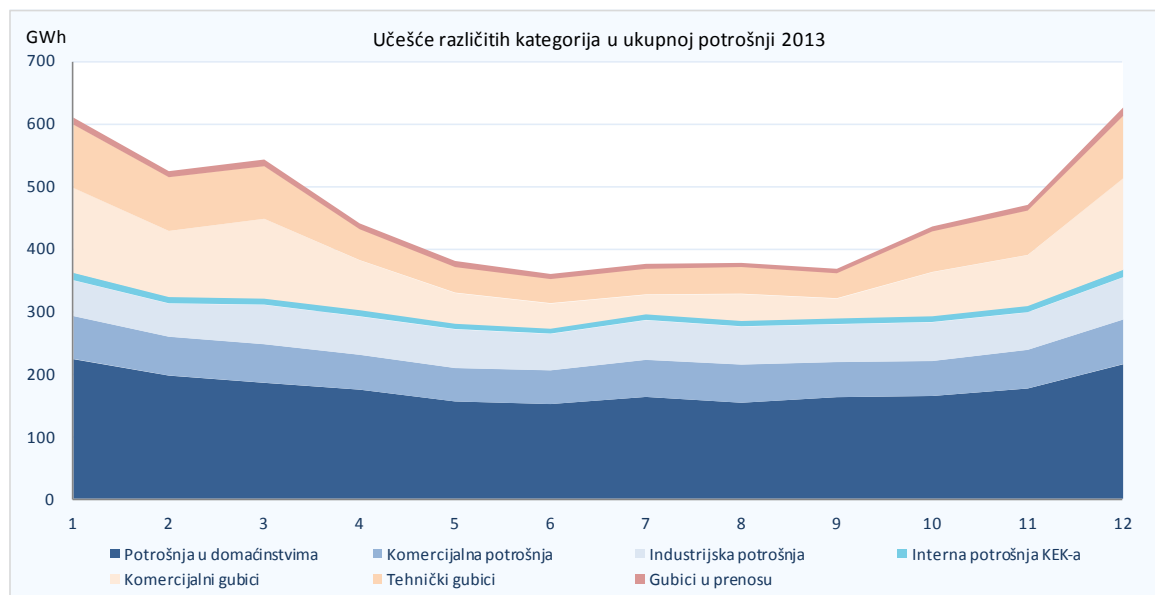
Potražnja za električnom energijom u prenosnom sistemu, podeljena prema potrošačima za 2013. godinu data je u tabeli 5.8. Jedan broj potrošača, kao što su Feronikl, Trepča i Šarcem, priključeni su direktno na prenosnu mrežu.

Tab. 5.8 Potražnja po potrošačima i gubici energije

Potražnja za energijom u prenosu	Ukupno
	MWh
Bruto potrošnja u distribuciji*	4,794,220
Trepča+Šarcem	83,988
Feronikl	403,154
Interna potrošnja KEK-a	128,377
Gubici u prenosu	110,336
Ukupna potrošnja	5,520,075

(*)Električna energija primljena u distribuciju iz prenosa + proizvodnja iz distributivnih HE

Na slici koja sledi u grafičkoj formi su prikazani mesečna potražnja po kategorijama i gubici u prenosu i distribuciji.

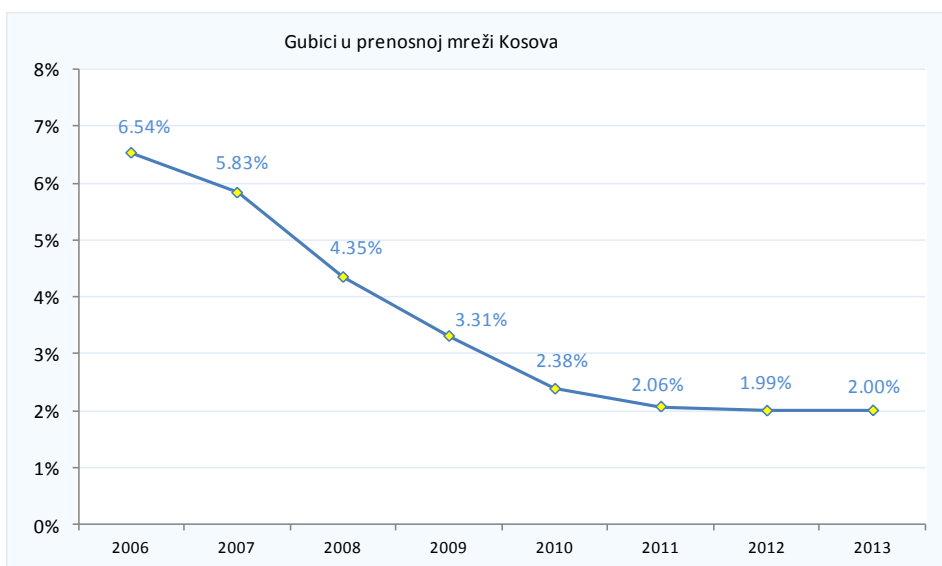

Sl. 5.16 Učešće različitih kategorija u ukupnoj potrošnji 2013

Komercijalni gubici su veći u zimskoj sezoni što se vidi na gornjoj slici, jer se u tom periodu električna energija koristi za grejanje. U ostalim kategorijama potrošnje i gubitaka, razlika između sezona je manje izražena.

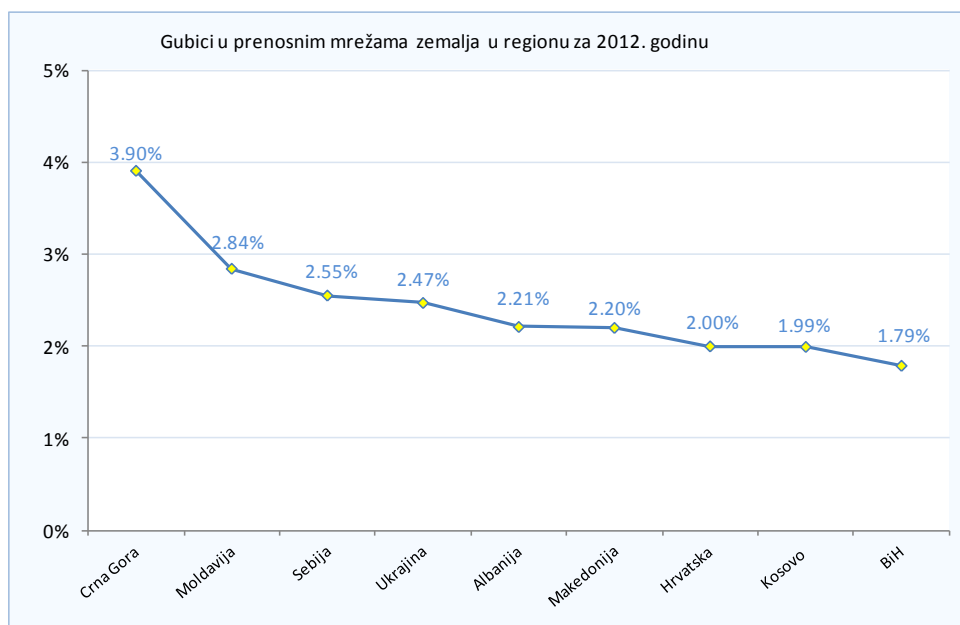
5.5.4 Gubici u prenosu

Gubici u prenosnom sistemu na Kosovu su na zadovoljavajućem nivou, naročito u poređenju sa periodom pre razdvajanja od KEK-a, kada su gubici u prenosu bili veoma veliki. U sledećoj tabeli se mogu videti smanjeni gubici u prenosu od 2006 do 2013. Godine, što je došlo kao rezultat investicija u prenosni sistem. Gubici u prenosu su prikazani kao procenti u odnosu na ukupnu potrošnju, ne uključujući energiju koja je ubačena u prenos koja je iskorišćena za sopstvenu potrošnju generatora. Takođe i tranzit električne energije izaziva dodatne gubitke i opterećuje prenosnu mrežu.

Sl. 5.17 Gubici u prenosnoj mreži 2006-2013

Gubici u prenosnoj mreži na Kosovu su na približno istom nivou sa gubicima u prenosnim sistemima u regionu i Evropi, čak su manji nego u pojedinim zemljama u regionu. To se objašnjava time što je razdaljina između potrošnje i proizvodnje na Kosovu kraća, što utiče na to da se veliki gubici ne prouzrokuju prilikom prenosa električne energije.

Sl. 5.18 Gubici u prenosnoj mreži u zemljama u regionu za 2012. godinu iz godišnjeg izveštaja ROEZ-a

Gubici u prenosu za region prikazani su za 2012. godinu iz razloga što se izveštaji o gubicima od strane dotičnih zemalja objavljuju u kasnijem periodu, ali se obično ovi podaci veoma malo razlikuju iz godine u godinu pa se stoga mogu smatrati validnim za poređenje.

5.6 Distributivni sistem

Distributivna mreža je tokom godina beležila poboljšanje u snabdevanju potrošača i u kvalitetu usluge. Međutim, uprkos svim investicijama koje su sprovedene u poslednjih nekoliko godina, distributivna mreža i dalje nije u stanju da obezbedi potreban nivo snabdevanja i zadovoljavajući

kvalitet za potrošače. Da bi se postigao prihvatljiv nivo kvaliteta snabdevanja i usluga neophodne su dodatne investicije, kako na srednjenaponskom nivou, tako i na niskonaponskom nivou.

Distributivni sistem obuhvata podstanice 35/x kV i niže i dalekovode 35 kV i niže.

Osnovni podaci o podstanicama i dalekovodima prema naponskim nivoima i dužini u distributivnom sistemu, prikazani su u tabeli koja sledi.

Tab. 5.9 Osnovni podaci o dalekovodima O

Napon (kV)	Vlasnik	Vazдушna mreža (km)	Kablovska mreža (km)	Ukupno (km)
35	KEDS	595.8	29	624.5
10(20)	KEDS	926.9	332.2	1259.2
10	KEDS	4,966.8	776.7	5,743.5
6	KEDS	44.6	5.42	50.1
0.4	KEDS	11,212.9	422.9	11,635.9

Tab. 5.10 Podstanice i transformatori prema naponskom nivou u ODS

Transformacija (kV/kV)	Vlasnik	Br. PS	Br. TR	Snaga (MVA)
35/10	KEDS	46	95	626.00
35/06	KEDS	9	21	69.00
35/0.4	KEDS	12	15	38.51
(10)20/0.4	KEDS	2,266	2,321	830.16
10/0.4	KEDS	5,224	5357	1,680.66
6/0.4	KEDS	53	54	15.07

ODS je u toku 2013. godine sproveo investicije za poboljšanje distributivnog sistema, i to za:

- Uređaje za očitavanje brojila;
- Uređaje za isključenje brojila;
- Poboljšanje mernih mesta kod potrošača u domaćinstvima;
- Jačanje SN i NN mreže;
- Instalacija multifunkcionalne zaštite SN u PS 110/xx kV i 35/xx kV;
- Izgradnja kablovskih kanala SN dalekovoda 10(20)kV u nove PS 110kV Gnjilane 5;
- Proširenje 3 podstanice 110/xx kV (PS Bibaj, PS Prizren 1, PS Peć 1- deo SN);
- Izgradnja nove PS 110/10(20)kV Priština 7.

5.6.1 Potrošnja u distribuciji

ODS je organizovan u sedam distrikta: Priština, Mitrovica, Peć, Đakovica, Prizren, Uroševac i Gnjilane.

U sledećoj slici su geografski prikazana 7 distrikta.

Sl. 5.19 Prostiranje distributivnog sistema Kosova u distriktima

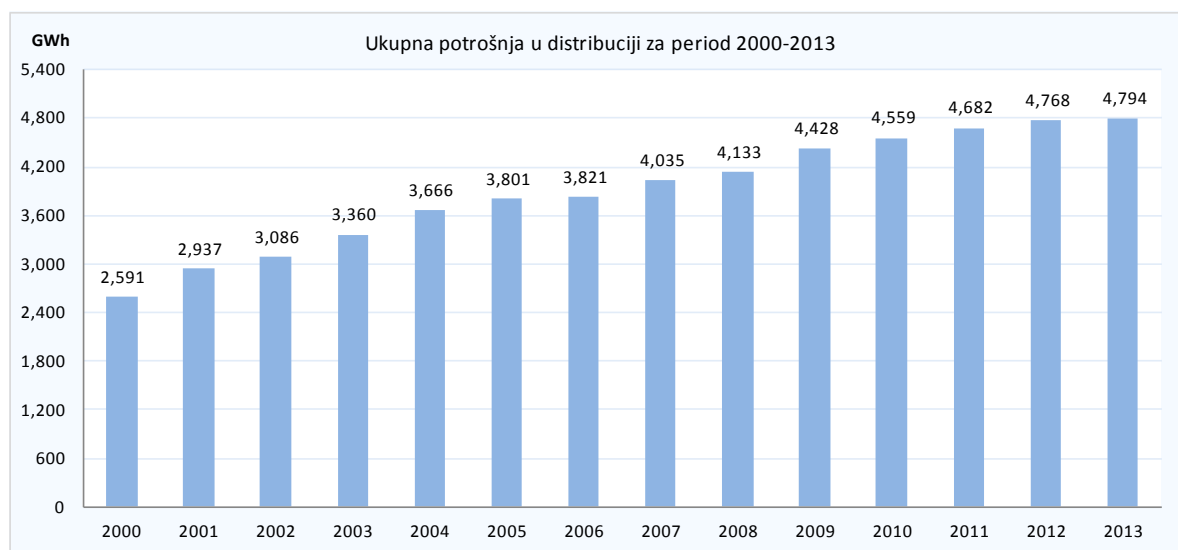
Potrošnja električne energije u distribuciji u 2013. godini iznosila je 4.794,2 GWh, dok je u 2012. godini iznosila 4.768,3 GWh, što predstavlja porast od 0,4 %.

Najveća potrošnja je realizovana u distriktu Priština i to 30,9% od ukupne potrošnje u distribuciji, dok je najmanja potrošnja zabeležena u distriktu Gnjilane od 8,7%. U narednoj tabeli su prikazani podaci o potrošnji u distribuciji po distriktima i godinama.

Tab. 5.11 Potrošnja u distribuciji po distriktima 2010-2013

Potrošnja u distriktima	Opterećenje u distriktima 2010	Opterećenje u distriktima 2011	Opterećenje u distriktima 2012	Opterećenje u distriktima 2013	Učešće u potrošnji (2013)
	MWh	MWh	MWh	MWh	
Priština	1,392,420	1,441,698	1,470,929	1,478,578	30.9%
Mitrovica	619,483	651,824	658,058	667,050	13.9%
Peć	521,655	511,296	519,410	533,364	11.1%
Đakovica	417,169	581,765	450,205	452,342	9.4%
Prizren	638,532	407,254	650,883	652,059	13.5%
Uroševac	575,067	645,616	599,504	595,655	12.4%
Gnjilane	394,710	442,797	419,394	415,170	8.7%
Ukupno u distribuciji	4,559,037	4,682,250	4,768,383	4,794,220	100%

U periodu od 2000. godine imamo značajan porast potražnje, što je prikazano na slici koja sledi, ali se od 2010. godine primećuje tendencija stabilizacije ukupne potražnje za električnom energijom u distributivnom sistemu.

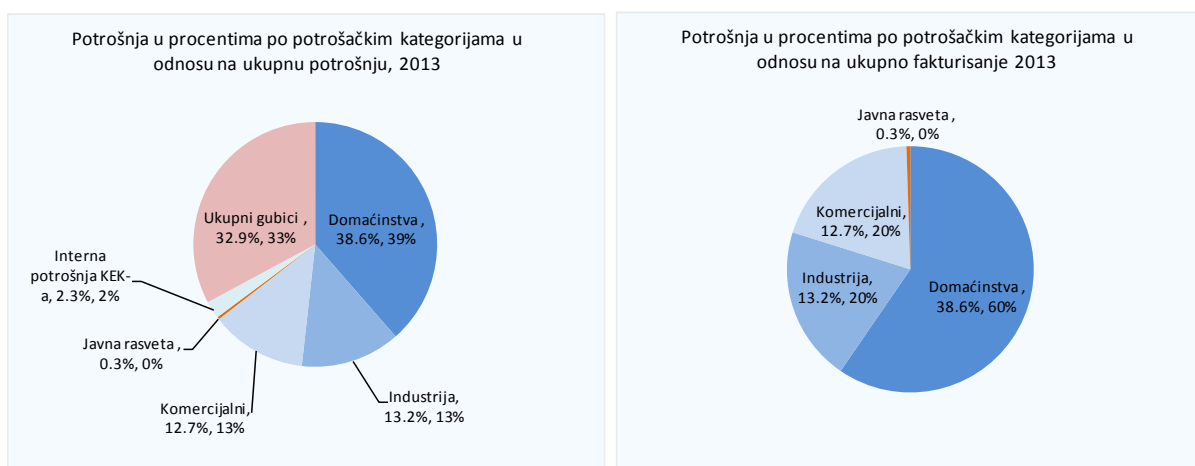
Sl. 5.20 Ukupna potrošnja u distributivnom sistemu Kosova 2000-2013

Zahtevi potrošnje se mogu kategorisati i prema naponskom nivou i potrošačima koji koriste električnu energiju. U tabeli 5.12 su dati podaci o potrošnji prema naponskom nivou i kategorijama potrošača.

Tab. 5.12 Fakturisana električna energija prema tarifnim kategorijama 2010 - 2013

Potrošnja po kategorijama i godinama	2010	2011	2012	2013
	MWh	MWh	MWh	MWh
220 kV (Feroniki)	619,645	596,425	406,697	403,154
110 kV (Trepča + Šarcem)	80,974	83,063	66,373	83,988
35 kV	35,755	40,052	32,061	32,074
10 kV	190,845	204,381	208,888	207,327
Domaćinstva ispod 200 kWh/mesečno i Bolnice	628,056	674,737	704,047	731,876
Domaćinstva od 201kWh do 600kWh)/mesečno	750,562	827,681	873,651	915,310
Domaćinstava preko 600 kWh/mesečno	465,617	488,816	495,176	475,054
0.4 kV I	200,572	224,381	249,129	268,249
0.4 kV II	369,382	410,315	427,831	434,333
Javna rasveta	9,949	12,834	16,954	17,963
Potrošači u domaćinstvima bez brojila	28,974	16,484	11,126	7,943
Ukupno	3,380,332	3,579,169	3,491,933	3,577,272

Učešće potrošnje u domaćinstvima je i dalje dominantno u odnosu na ukupnu fakturisanu potrošnju i čini 59.5 %. U grafikonima koji slede prikazano je učešće kategorija potrošnje u odnosu na ukupnu potrošnju (prikazano sa gubicima i bez gubitaka u distribuciji).

Sl. 5.21 Učešće kategorija u bruto i neto potrošnji

5.6.2 Gubici u distributivnom sistemu

Oko 90% potrošnje realizuju potrošači priključeni na distributivnu mrežu, a to čini preko potrebnim analizu gubitaka sa glavnim osvrtom na distributivnu mrežu.

Gubici električne energije u distributivnom sistemu su prilično visoki i predstavljaju problem koji je zabrinjavajući za sektor električne energije zbog njihovog negativnog uticaja na snabdevanje potrošača i finansijsku održivost snabdevanja i distribucije. Tehnički i komercijalni gubici u 2013. godini po distriktima prikazani su u tabeli 5.13.

Tab. 5.13 Gubici u distribuciji po distriktima za 2013. godinu

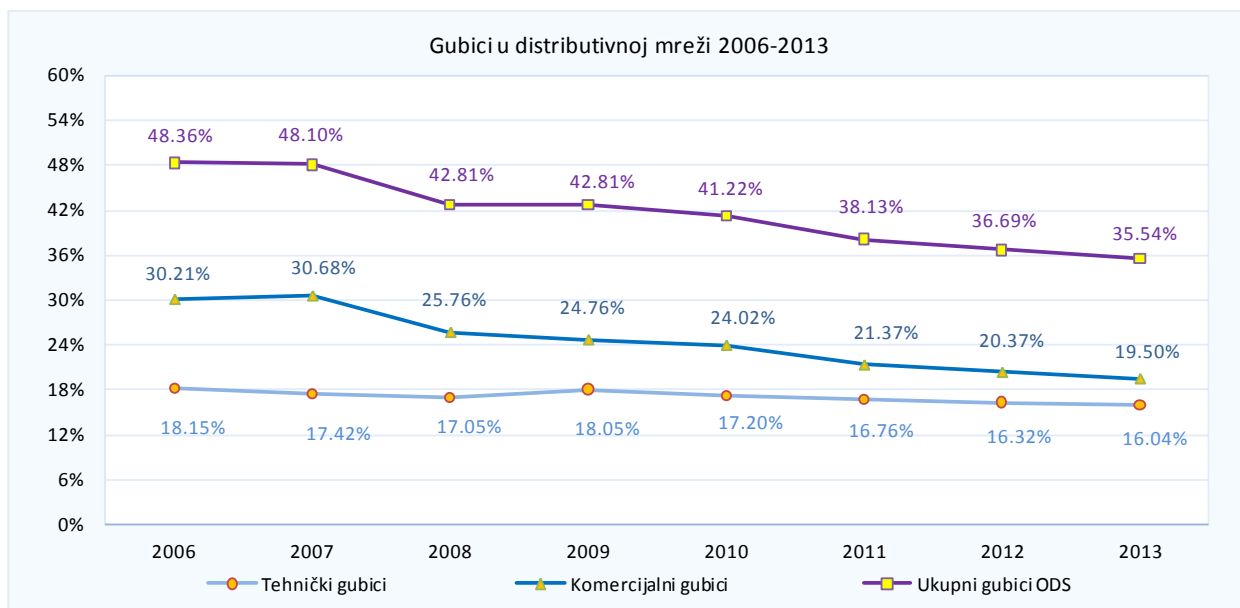
Potrošnja u distriktima	Opterećenje u distriktima	Fakturisana energija u distriktima	Tehnički gubici		Komercijalni gubici		Ukupni gubici	
	MWh	MWh	MWh	%	MWh	%	MWh	%
Priština	1,478,578	1,005,433	217,544	14.71	255,601	17.29	473,145	32.00
Mitrovica	667,050	260,701	82,697	12.40	323,652	48.52	406,350	60.92
Peć	533,364	340,349	92,359	17.32	100,656	18.87	193,015	36.19
Đakovica	452,342	283,565	88,507	19.57	80,270	17.75	168,777	37.31
Prizren	652,059	450,625	109,367	16.77	92,066	14.12	201,434	30.89
Uroševac	595,655	417,152	108,549	18.22	69,954	11.74	178,503	29.97
Gnjilane	415,170	332,305	69,962	16.85	12,904	3.11	82,866	19.96
Ukupno u distribuciji	4,794,220	3,090,130	768,986	16.04	935,104	19.50	1,704,090	35.54

Na Kosovu, tehnički gubici, prema podacima koje je dostavio ODS dostižu vrednost od 16,04%, dok su u razvijenim i stabilnim zemljama na nivou od 5 do 7%.

Još zabrinjavajući su komercijalni gubici koji su i dalje prilično veliki. Komercijalni gubici čine 19,5% ukupne potrošnje u distribuciji, a u mrežama razvijenih energetske sistema ovi gubici su na nivou od 1 do 5%.

Energija koja se ne fakturiše u severnom delu Kosova, gde preovladava srpska zajednica, predstavlja oko 5% komercijalnih gubitaka.

Može se konstatovati da smanjenje komercijalnih gubitaka ima pozitivan uticaj na tehničke gubitke i na opterećenje mreže. Smanjenjem komercijalnih gubitaka povećava se ušteda energije od strane potrošača, što direktno utiče na smanjenje opterećenja, a samim tim i na smanjenje tehničkih gubitaka.

Sl. 5.22 Tehnički i komercijalni gubici u distribuciji za period 2006-2013

5.7 Fakturisanje i naplata

U posljednjih nekoliko godina fakturisana energija je imala kontinuirani rast, kao što je i naplata u porastu tako da je sada na skoro prihvatljivom nivou od oko 90%. Fakturisana energija izražena u novčanoj vrednosti iznosi 247,5 mil. €, a naplata 217,9 mil. €. Od toga, 25,6 mil. € predstavljaju vrednost fakturisane energije naplaćene od potrošača priključenih na prenos. U ove vrednosti je uključen i PDV.

Nivo naplate u odnosu na fakturisanje u distribuciji je u 2013. godini iznosio 86,7 %, dok u totalu, kada se uračunaju i potrošači priključeni na prenos kod kojih naplata iznosi 100%, ukupna naplata doseže 88,1%. Važno je napomenuti da je u 2012. godini odnos naplata/fakturisanje bio viši (88,8%), što znači da je naplata u 2013. godini bila niža u odnosu na 2012. godinu.

Tab. 5.14 Fakturisanje i naplata u 2013. godini

2013	Opterećenje	Fakturisanje	Naplata	Napl/Fakt
	MWh	€	€	%
Distribucija	4,789,628	221,948,127	192,369,016	86.67
Potrošači priklj. na prenos	487,142	25,607,100	25,607,100	100.00
Ukupno	5,276,770	247,555,227	217,976,116	88.05

U tabeli 5.15 prikazanoj u nastavku, može se uočiti da je u pojedinim mesecima odnos naplata/fakturisanje bio veći od vrednosti od 100% što znači da je FP u tim mesecima naplatio električnu energiju koja je fakturisana za prethodne mesece i stare dugove.

Tab. 5.15 Fakturisanje i naplata u distribuciji po mesecima za 2013. godinu

Distribucija 2013	Opterećenje	Realizacija	Fakturisanje	Naplata	Napl/Fakt
	MWh	MWh	€	€	%
Januar	550,464	313,642	26,100,843	19,492,116	74.68
Februar	469,917	278,604	23,046,779	18,276,075	79.30
Mart	480,306	268,947	22,254,961	17,175,500	77.18
April	379,918	250,676	14,684,848	17,234,506	117.36
Maj	318,724	228,125	13,342,844	13,992,894	104.87
Jun	303,378	224,001	13,262,721	14,201,944	107.08
Jul	315,687	242,809	14,252,309	13,280,124	93.18
Avgust	321,572	235,362	13,863,804	14,475,090	104.41
Septembar	309,633	237,336	13,989,929	14,309,232	102.28
Oktobar	375,796	240,284	19,719,421	13,265,980	67.27
Novembar	411,675	259,031	21,475,938	17,470,158	81.35
Decembar	557,150	311,313	25,953,728	19,195,397	73.96
Ukupno	4,794,220	3,090,130	221,948,127	192,369,016	86.67

Analiza podataka o fakturisanju i naplati električne energije uređena je i po distriktima, što je prikazano u tabeli koja sledi. Iz tabele se može uočiti da je najveći procenat naplate realizovan u distriktu Priština (odnos fakturisanje/naplata: 90,61%), za kojim sledi distrikt Đakovica, a da je najniži u distriktu Peć.

Tab. 5.16 Fakturisanje i naplata po distriktima

Distrikt	Opterećenje	Fakturisanje	Naplata	Odnos napl/fakt	Udeo u naplati
	MWh	€	€	%	%
Priština	1,478,578	75,000,901	67,959,658	90.61	35.33
Mitovica	667,050	18,303,799	14,454,788	78.97	7.51
Peć	533,364	24,898,425	19,373,802	77.81	10.07
Đakovica	452,342	19,844,753	17,914,740	90.27	9.31
Prizren	652,059	31,931,202	28,339,292	88.75	14.73
Uroševac	595,655	29,404,665	24,820,232	84.41	12.90
Gnjilane	415,170	22,564,382	19,506,505	86.45	10.14
Ukupno	4,794,220	221,948,127	192,369,016	86.67	100.00

Fakturisane i naplaćene električne energije u periodu od 2008. do 2013. godine prikazan je u narednoj tabeli.

Tab. 5.17 Fakturisanje i naplata u distribuciji 2008 - 2012

Godine	Opterećenje	Realizacija	Fakturisanje	Naplata	Napl/Fakt
	MWh	MWh	(000) €	(000) €	%
2008	4,035,076	2,093,372	165,351	118,845	71.87
2009	4,428,053	2,532,626	178,296	142,110	79.70
2010	4,559,037	2,679,713	174,747	151,805	86.87
2011	4,682,250	2,890,172	188,399	168,952	89.68
2012	4,768,383	3,018,863	207,878	184,541	88.77
2013	4,794,220	3,090,130	221,948	192,369	86.67

5.8 Uvoz i izvoz električne energije

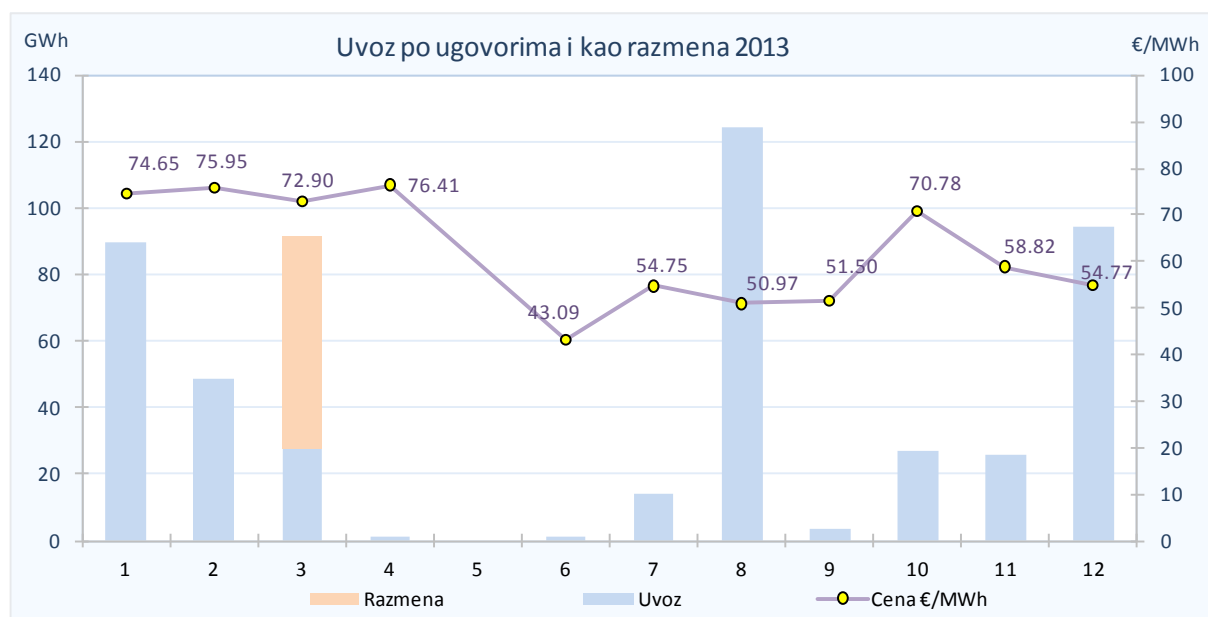
5.8.1 Uvoz

U 2013. godini, javni snabdevač je uvezio električnu energiju na osnovu komercijalnih ugovora i putem razmena sa sistemima zemalja u regionu, kako bi se omogućilo pokrivanje potreba potrošača.

Uvezena električna energija na osnovu komercijalnih ugovora (tender) je u 2013. godini iznosila 457.815 MWh u vrednosti od 28.447.948 €, sa prosečnom cenom od 62,14 €/MWh, dok je električna energije uvezena u 2012. godini iznosila 571.897 MWh, sa prosečnom cenom od 79,46 €/MWh. Količina uvezene električne energije je za 20% manja nego u prethodnoj godini, a prosečna cena je za 22% niža u odnosu na 2012. godinu.

Takođe, električna energija se uvozila i putem razmene i to u količini od 63,897 MWh, a razmena je ostvarena sa AEK-om. U poređenju sa 2012. godinom (53,161 MWh), količina koje je uvezena u vidu razmene povećana je za 20%.

Sledeća slika prikazuje uvoz prema ugovoru i ostvarenu razmenu tokom 2013. godine. Na slici se vidi da u mesecu maju nije uopšte uvožena električna energija, dok je u aprilu, junu i septembru uvezena veoma mala količina. Ali je u ostalim mesecima uvoz veći (tab. 5.18).

Sl. 5.23 Uvoz električne energije na osnovu ugovora i kao razmena za 2013. godinu

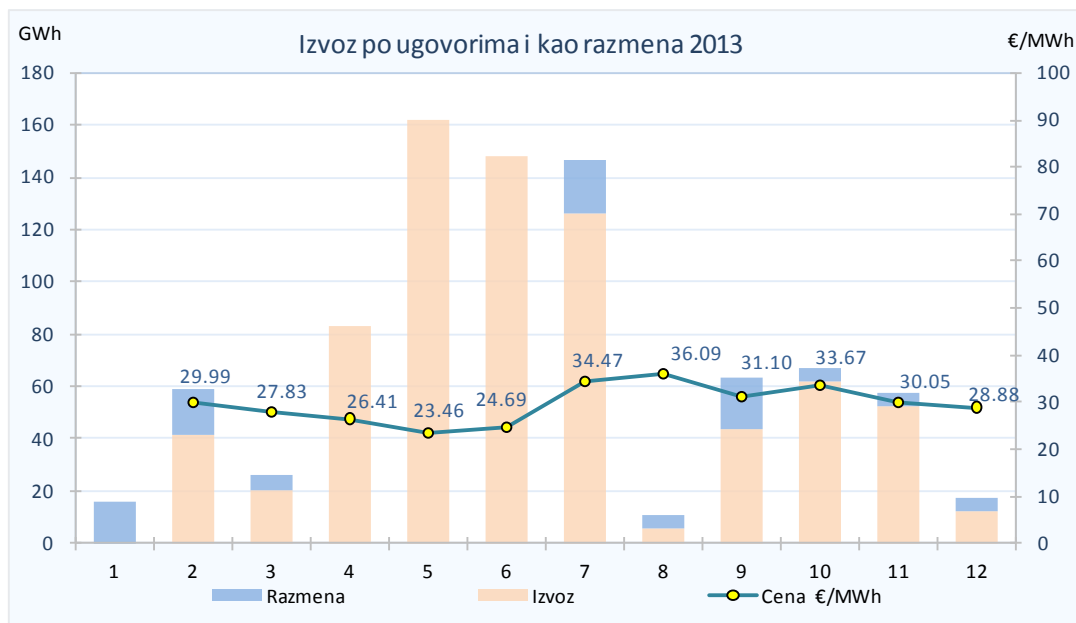
5.8.2 Izvoz

Tokom 2013. godine je zabeleženo značajno povećanje proizvodnje i to je dovelo do toga da po prvi put posle 1999. godine proizvodnja premašuje ukupnu potrošnju, tako da je i izvoz značajno povećan u odnosu na prethodne godine, što znači da je postojao višak električne energije. Ovi viškovi su uglavnom realizovani u noćnim satima (niža tarifa) kada se u regionalnim sistemima ponuda električne energije povećava, a to je uticalo da izvozne cene budu znatno niže od uvoznih cena.

Električna energija koja je izvezena na osnovu komercijalnih ugovora je u toku 2013. godine iznosila 755.504 MWh u vrednosti od 21.341.724 €, sa prosečnom cenom od 28,2 €/MWh, dok je električna energija izvezena u 2012. godini iznosila 371.316 MWh, sa prosečnom cenom od 31,16 €/MWh.

Količina električne energije je za 103% veća nego u prethodnoj godini, dok je prosečna cena bila za 9% niža u odnosu na 2012. godinu.

Javni snabdevač je u toku 2013. godine izvezio energiju u vidu razmene u količini od 101.365 MWh. Razlika između uvoza i izvoza u vidu razmene iznosi 37.468 MWh, što pokazuje da je ODS tokom 2013. godine više izvezio nego što je uvezio električnu energiju u vidu razmene.

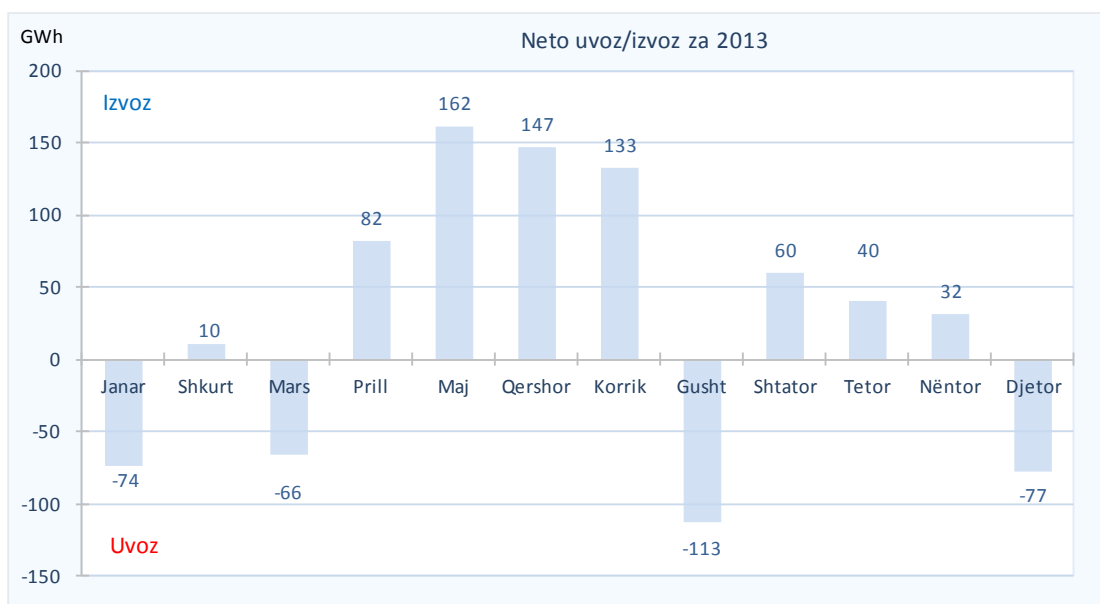
Sl. 5.24 Izvoz električne energije po ugovorima i kao razmena za 2013. godinu

Izvoz se u 2013. godini vršio tokom celog perioda, osim u mesecu januaru. To se desilo između ostalog zbog činjenice da se neki od planirani kapitalni remontirani proizvodnih jedinica nisu sprovedeni u 2013. godini.

Tab. 5.18 Izvoz, uvoz i razmena električne energije za 2013. godinu

Mesec	Uvoz			Izvoz			Razmena			Ukupno		
	Količina MWh	Cena €/MWh	Vrednost (€)	Količina MWh	Cena €/MWh	Vrednost (€)	Prijem MWh	Isporučka MWh	Razlika MWh	Prijem MWh	Isporučka MWh	Razlika MWh
Januar	89,695	74.65	6,695,405	0		0	0	15,556	15,556	89,695	15,556	-74,139
Februar	48,468	75.95	3,681,103	41,257	29.99	1,237,339	0	17,565	17,565	48,468	58,822	10,354
Mart	27,640	72.90	2,015,070	19,900	27.83	553,898	63,897	6,105	-57,792	91,537	26,005	-65,532
April	1,000	76.41	76,410	83,071	26.41	2,193,832	0	0	0	1,000	83,071	82,071
Maj	0		0	161,867	23.46	3,797,152	0	0	0	0	161,867	161,867
Jun	1,050	43.09	45,243	148,150	24.69	3,658,221	0	0	0	1,050	148,150	147,100
Jul	14,320	54.75	783,964	126,063	34.47	4,345,977	0	20,951	20,951	14,320	147,014	132,694
Avgust	124,316	50.97	6,336,272	5,721	36.09	206,478	0	5,117	5,117	124,316	10,838	-113,478
Septem.	3,840	51.50	197,760	43,730	31.10	1,360,121	0	19,730	19,730	3,840	63,460	59,620
Oktobar	27,146	70.78	1,921,270	61,767	33.67	2,079,955	0	5,556	5,556	27,146	67,323	40,177
Novem.	25,710	58.82	1,512,163	52,088	30.05	1,565,398	0	5,231	5,231	25,710	57,319	31,609
Decem.	94,630	54.77	5,183,289	11,890	28.88	343,352	0	5,554	5,554	94,630	17,444	-77,186
Ukupno	457,815	62.14	28,447,948	755,504	28.25	21,341,724	63,897	101,365	37,468	521,712	856,869	335,157

Na osnovu prethodnih podataka uočava se da je Kosovo u 2013. godini (prvi put posle 1999. godine) bilo neto izvoznik električne energije. Slika ispod prikazuje realizovani neto izvoz i uvoz električne energije po mesecima u 2013. godini.

Sl. 5.25 Neto uvoz i izvoz u 2013. godini

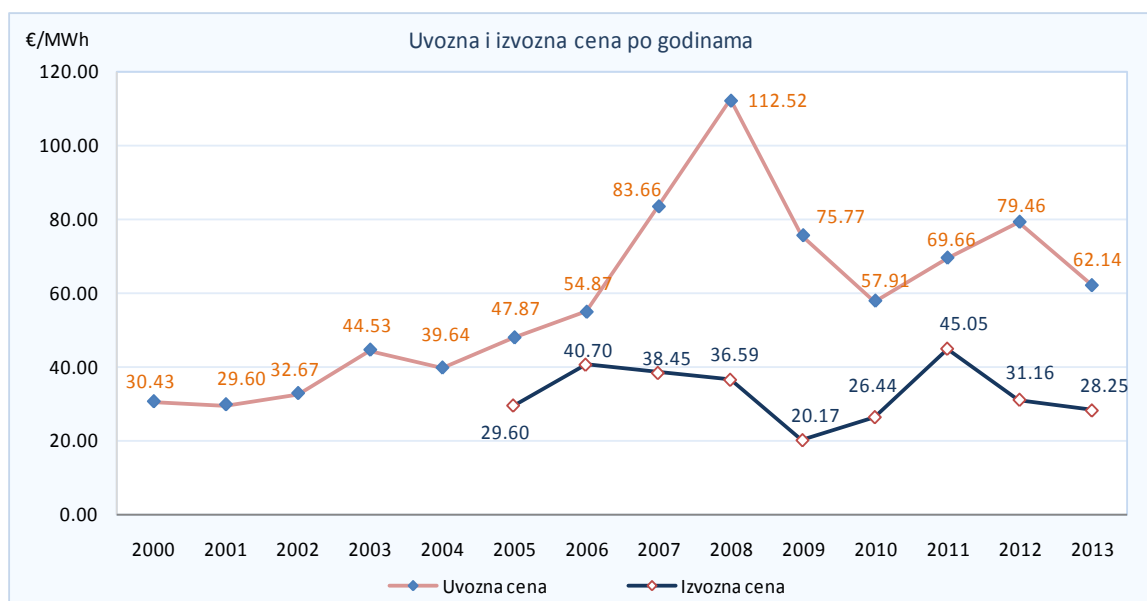
Uvoz i izvoz električne energije su u periodu od 2000. do 2013. godine imali poraste i padove, to se može videti u sledećoj tabeli.

Tab. 5.19 Uvoz i izvoz i njihove cene po godinama

Godine	Uvoz		Izvoz		Neto uvoz/izvoz
	MWh	Cena (€/MWh)	MWh	Cena (€/MWh)	MWh
2000	778,870	30.43	1,440		777,430
2001	921,485	29.60	236,190		685,295
2002	627,265	32.67	552,783		74,482
2003	314,794	44.53	279,510		35,284
2004	483,580	39.64	191,665		291,915
2005	349,335	47.87	40,690	29.60	308,645
2006	393,054	54.87	80,172	40.70	312,882
2007	539,812	83.66	170,175	38.45	369,637
2008	457,817	112.52	125,277	36.59	332,540
2009	610,509	75.77	113,910	20.17	496,599
2010	818,387	57.91	352,471	26.44	465,916
2011	816,199	69.66	371,164	45.05	445,035
2012	625,058	79.46	472,794	31.16	152,264
2013	521,712	62.14	856,869	28.25	-335,157
Ukupno	8,257,877	58.62	3,845,110	32.93	4,412,767

*Napomena: U periodu 2000-2002 cene su u američkim dolarima-US\$ kada je kursni nivo sa € iznosio oko 1:1

Uvezena količina od 2000. do 2013. godine je iznosila 8.258 GWh, po prosečnoj ceni od 58,62 €/MWh, što znači da je do sada utrošeno 484.101.324 € za uvoz električne energije. Na drugoj strani, izvezena količina u periodu od 2005. do 2013. godine je iznosila 3.845 GWh po prosečnoj ceni od 32,93 €/MWh, u novčanoj vrednosti od 126.632.211€. I cene su pretrpele značajne promene tokom godina. Rekordna cena uvoza je bila u 2008. godini, kada je prosečna cena uvoza bila 112,5 €/MWh a što se može videti i u sledećem dijagramu. Izvozna cena je bitno niža, što znači da je energija izvožena uglavnom po nižoj tarifi (tokom noći), kada u sistemu ima viškova, ovde se dodaju i naknade za korišćenje mreže (plaćanje za dodelu kapaciteta)

Sl. 5.26 Prosečna uvozna i izvozna cena po godinama

5.9 Standardi kvaliteta snabdevanja i elektroenergetskih usluga

Na osnovu člana 14. stav 2 tačka 2.12 Zakona o energetsom regulatoru, RUE ima ovlašćenje da utvrđuje standarde kvaliteta snabdevanja i usluživanja koje moraju da ispune imaoци licenci.

RUE je usvojio standarde kvaliteta snabdevanja i elektroenergetskih usluga za imaoce licenci, koji su stupili na snagu od 2011. godine.

Standardi kvaliteta snabdevanja električnom energijom i usluge utvrđuju se i prate na osnovu:

- Kontinuiteta snabdevanja;
- Kvaliteta napona; i
- Komercijalnog kvaliteta.

5.9.1 Kontinuitet snabdevanja

Kontinuitet snabdevanja se odnosi na dostupnost električne energije, a meri se indeksima:

- SAIDI – Indeks prosečnog trajanja prekida u sistemu;
- SAIFI – Indeks prosečne frekvencije (učestalosti) prekida u sistemu; i
- ENS – Neisporučena energija.

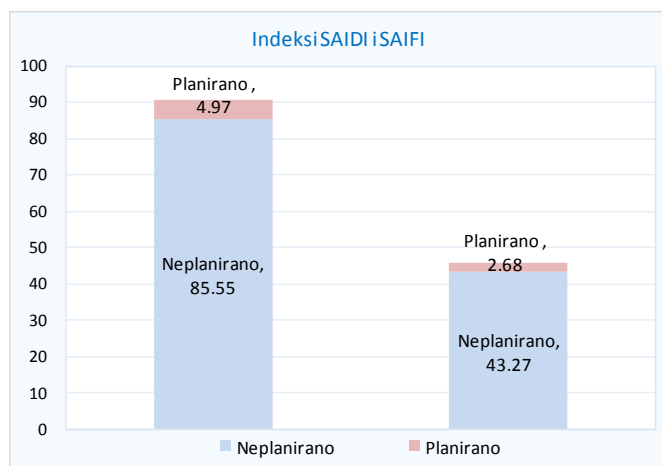
Standardi kvaliteta snabdevanja i usluživanja električnom energijom koje je trebao da ispuni ODS u toku su:

- SAIDI – da ne premaši dvadeset (20) sati planiranih prekida i trideset (30) sati neplaniranih prekida po potrošaču;
- SAIFI – da ne premaši pet (5) planiranih prekida i osam (8) neplaniranih prekida po potrošaču; i
- ENS – da ne premaši osamnaest (18) GWh.

Dostignuti indeksi u toku ove izveštajne godine bili su:

- SAIDI – za planirane prekide u distributivnom sistemu iznosio je 4,97 sati;
- SAIDI – za neplanirane prekide u distributivnom sistemu iznosio je 85,55 sati;
- SAIFI – za planirane prekide u distributivnom sistemu iznosio je 2,68;
- SAIFI – za neplanirane prekide u distributivnom sistemu iznosio je 43,27, i
- ENS – u distributivnom sistemu je iznosio 51,58 GWh.

U nastavku su grafički prikazane vrednosti realizovanih indeksa SAIDI i SAIFI u toku 2013. godine.

Sl. 5.27 SAIDI i SAIFI u 2013. godini

Dok su u sledećoj slici prikazani dijagrami godišnjih indeksa SAIDI, SAIFI i ENS u periodu od 2011. do 2013. godine.

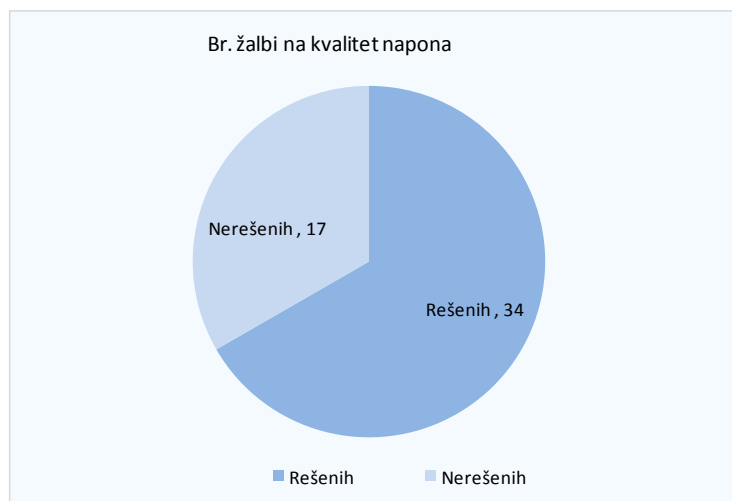
Sl. 5.28 SAIDI, SAIFI i ENS po godinama 2011- 2013

- Iz dijagrama indeksa SAIDI se primećuje da u 2013. godini imamo pad neplaniranih prekida od 28,12% u odnosu na 2012. godinu i pad od 15,50% u odnosu na 2011. godinu.
- Iz dijagrama indeksa SAIFI se takođe primećuje da u 2013. godini imamo pad neplaniranih prekida od 31,52% u odnosu na 2012. godinu, a u odnosu na 2011. godinu ovaj pad je iznosio 14,95%.
- Iz dijagrama indeksa ENS se primećuje da u 2013. godini imamo pad neisporučene energije u odnosu na 2012. Godinu od 200.9% i u odnosu sa 2011. Godinu od 32.8%

5.9.2 Kvalitet napona

Kvalitet napona je povezan sa tehničkim aspektom elektroenergetskog sistema i prati se evidentiranjem žalbi potrošača na kvalitet napona.

Broj žalbi koje su podneli potrošači protiv energetskog preduzeća u 2013. godini u vezi sa kvalitetom napona iznosio je 51, od kojih je njih 36 ili 67% rešeno, dok je ostalo nerešenih 17 žalbi ili 33%.

Sl. 5.29 Žalbe potrošača na kvalitet napona u 2013. godini

Standardi kvaliteta napona su utvrđeni u Pravilu o opštim uslovima snabdevanja energijom, Distributivnom kodeksu i Kodeksu merenja distribucije.

5.9.3 Komercijalni kvalitet

Komercijalni kvalitet određuje brzinu i tačnost rešavanja žalbi i zahteva potrošača. Regulacija komercijalnog kvaliteta uzima u obzir uzajamne odnose između potrošača i snabdevača.

Javni snabdevač je izvestio o tome da je tokom 2013. godine evidentirano 21.886 žalbi potrošača. Najveći deo njih je rešen, a jedan deo njih je prosleđen RUE (što je detaljnije prikazano u poglavlju 9 ovog izveštaja).

Standardi komercijalnog kvaliteta su utvrđeni u Pravilu o opštim uslovima za snabdevanje energijom, Pravilu o isključenju i ponovnom priključenju potrošača u energetskom sektoru i Pravilu o rešavanju žalbi i sporova u energetskom sektoru na Kosovu.

6 TARIFE I CENE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Na osnovu člana 41. Zakona o energetsom regulatoru i drugih podzakonskih akata (Pravila o cenama), RUE ima dužnosti i ovlašćenja za određivanje maksimalno dozvoljenih prihoda (MAR) i tarifa za regulisane aktivnosti za imaoce licenci u sektoru električne energije.

U ovom kontekstu, jedna od glavnih dužnosti RUE u toku 2013. godine bilo je razmatranje prijave imalaca licenci za dozvoljene prihode i tarife u sektoru električne energije, uključujući i aktivnosti proizvodnje, prenosa, distribucije i snabdevanja električnom energijom za regulisane tarifne potrošače. RUE je obavljao procenu dozvoljenih prihoda i tarifa temeljnom i pažljivom analizom tehničkih, ekonomskih i finansijskih pokazatelja koje su imaoi licenci predočili u prijavama. RUE je utvrdio dozvoljene prihode za proizvođačke cene, tarife za Operatora prenosnog sistema i operatora tržišta, tarife Operatora distributivnog sistema i maloprodajne tarife električne energije za regulisane potrošače. Prilikom razmatranja prethodnih godina traženi su samo realizovani podaci iz prethodne godine i predviđeni podaci za relevantnu tarifnu godinu. U ovom višegodišnjem tarifnom razmatranju, RUE je tražio podatke za poslednjih pet godina i predviđanja za pet narednih godina.

Energetska strategija Kosova predviđa reforme u energetsom sektoru koje bi trebalo da pruže potrošačima bolji kvalitet snabdevanja i usluge. Ova poboljšanja u snabdevanju zahtevaju određene troškove koje imaoi licenci moraju da nadoknade kroz tarife. Višegodišnje razmatranje će omogućiti efikasnije planiranje troškova i stvorice se uzajamne veze između troškova usluga i kvaliteta usluga. Važno je da potrošači shvate da su za kvalitetno snabdevanje električnom energijom potrebni odgovarajuća cena i redovno plaćanje tih usluga.

6.1 Višegodišnje razmatranje tarifa

Na osnovu Pravila za određivanje cena, RUE se obavezuje da utvrdi faktor efikasnosti koji će važiti za operativne troškove i troškove održavanja. Za ceo period višegodišnjih tarifa utvrđuje se samo jedan faktor i to na nivou koji će odražavati dobiti koje se mogu očekivati u toku tog perioda od efikasnog imaoce licence. Prilikom utvrđivanja nivoa efikasnosti, RUE je uzeo u obzir troškove i kvalitet usluga pruženih od strane imalaca licenci u odnosu na nivo kvaliteta usluga i produktivnosti međunarodnih kompanija. Takođe, uzeti su u obzir i nivoi faktora efikasnosti koji su uspešno primenjivani u regulatornim praksama u drugim delovima sveta.

U dopisu od 8. juna 2012. godine, RUE je najavio pokretanje višegodišnjeg razmatranja tarifa električne energije (RTE7), koje po prvi put omogućava utvrđivanje maksimalno dozvoljenih prihoda imalaca licenci.

RUE ima zakonsku dužnost da osigura da imaoi licenci pokrivaju troškove i ostvaruju razuman povraćaj na svoje investicije. RUE ne može da prihvati sve zahteve za cene koje imaoi licenci traže u vezi sa tarifama, već mora detaljno da razmotri troškove kako bi se osiguralo da potrošači ne plaćaju više nego što je potrebno i da njihovo plaćanje utiče na poboljšanje kvaliteta snabdevanja i elektroenergetske usluge.

Pravila za određivanje cena, usvojena od strane RUE sadrže jasne podsticaje, kojima se povezuju prihodi sa učinkom radi nagrađivanja imalaca licenci zbog rezultata kojima je poboljšano funkcionisanje energetskeg sistema.

RUE je usvojio nove standarde učinka za imaoce licenci, kojima se predviđaju i kazne u slučajevima kada imalac licence ne uspe da ispuni potrebne standarde. Ovakvo kažnjavanje realizuje se

smanjenjem dozvoljenih prihoda u narednom tarifnom razmatranju. RUE pažljivo prati imaoce licenci, o nivou i kvalitetu ispunjavanja ovih standarda.

U skladu sa novim pravilima o određivanju cena, RUE je utvrdio maksimalno dozvoljene prihode tokom 2013. godine, i to:

- 5 godina za licencirane aktivnosti OPS i ODS;
- 4 godina za licencirane aktivnosti proizvodnje/rudarstva, i
- 1 godinu za licencirane aktivnosti javnog snabdevača.

Novim višegodišnjim razmatranjem prihoda utvrdiće se maksimalno dozvoljeni prihodi koje svaki imalac licence može da primi tokom ovog perioda radi pokrivanja svojih operativnih i kapitalnih troškova. Imaoci licenci su slobodni da sprovedu svoje aktivnosti u okviru ovih opštih ograničenja prihoda, čime se podstiče veća efikasnost. Na kraju perioda, a kao deo budućih višegodišnjih razmatranja, RUE će nastojati da utvrdi da li je aktivnost ispunila planirane ciljeve. U slučajevima kada su imaoци licenci mogli da osiguraju isti ili bolji kvalitet usluge po nižoj ceni, za koju će preduzeća imati dobit, dok će potrošači ostvariti koristi u narednom periodu razmatranja.

6.2 Naknade za kapacitet i energiju proizvodnje električne energije za KEK D.D.

U skladu sa Pravilima za određivanje cena, RUE je pažljivo procenio predviđene troškove imalaca licenci.

KEK D.D, koji je licenciran za aktivnost proizvodnje električne energije, podneo je RUE zahtev za maksimalno dozvoljene prihode za TE Kosovo A i TE Kosovo B za period 2013-2016. Ovi prihodi će se pokrivati naknadama za energiju i kapacitet usvojenim od strane Odbora RUE za regulisane proizvođače.

Prema Pravilu o određivanju proizvođačkih cena, donesenim od strane RUE, u nedostatku sporazuma o snabdevanju lignitom, RUE treba da utvrdi troškove snabdevanja lignitom za regulisane proizvođače TE Kosovo A i TE Kosovo B. Prema članu 11. ovog Pravila, troškovi snabdevanja lignitom se obračunavaju isto kao i ostali razumni troškovi regulisane proizvodnje, gde se obuhvataju operativni troškovi, troškovi održavanja, pretpostavljena amortizacija i pretpostavljeni povraćaj kapitala.

Nakon završetka analize i procene komponenti operativnih troškova i troškova održavanja (OPEX) i kapitalnih troškova (CAPEX), za koje se obračunava amortizacija i vraćanje na maksimalno dozvoljeni prihodi za 2013. godinu za KEK – proizvodnja, iznose 150,9 miliona evra, što u odnosu na 2012. godinu, kada su ovi prihodi iznosili 128,7 miliona evra, primećuje se značajan porast. Ovo povećanje prihoda je rezultat povećanja tantijeme za lignit za Diviziju za rudarstvo za 18,3 miliona evra, koja je stupila na snagu od 1. januara 2013. godine, na osnovu odluke Skupštine Kosova.

KEK je tražio da mu se odobre troškovi za kapitalne investicije za regulatorni period 2013-2016 u vrednosti od 284 miliona evra. Nakon pažljive procene troškova kapitalnih projekata predloženih od strane KEK-a, RUE je smanjio kapitalne troškove na 208 miliona evra. Ove kapitalne investicije su predviđene za kapitalni remont rudarske opreme, investicije u pomoćnu opremu (buldožeri, kamioni, bageri, utovarivači, viljuškari, mini autobusi, džipovi, itd.), troškove eksproprijacije - (selo Ade), renoviranje kombinovanih mašina A&B za TE Kosovo B, zamenu teške mehanizacije, popravku dva bagera SRs130, investicije u dvostruke transportne trake za Jugoistočni Sibovac, itd. RUE je utvrdio da određeni broj predloženih investicija za rudarstvo i proizvodnju nije dovoljno obrazložen,

kako u pogledu troškova, tako i vremena realizacije investicija. Pokrivanje kapitalnih troškova podrazumeva troškove amortizacije svih sredstava i povraćaj na kapital za komercijalno finansirana sredstva.

MAR koji će regulisani proizvođači pokrivati u 4-godišnjem regulatornom periodu od 1. aprila 2013. do 31. marta 2016. godine, prikazan je u sledećoj tabeli.

Tab. 6.1 Procena MAR-ova za regulisane proizvođače KEK-a

MAR za KEK Proizvodnja	2013	2014	2015	2016	Ukupno
	€ 000's	€ 000's	€ 000's	€ 000's	€ 000's
"TE Kosovo A" i "TE Kosovo B"	150,957	151,584	152,776	152,697	608,014

Treba napomenuti da će se ova predviđanja prihoda za regulisane proizvođače prikazana u tabeli podvrgavati procesu redovnih godišnjih prilagođavanja na kraju svake tarifne godine, u skladu sa Pravilom o određivanju proizvođačkih cena.

Ovi maksimalno dozvoljeni prihodi odražavaju se na prosečnu cenu električne energije za TE Kosovo A i TE Kosovo B, od 27 € /MWh u 2013. godini, koja je u odnosu na 2012. godinu, kada je iznosila 23 € /MWh, povećana za oko 17%. Obračunata prosečna cena se dobija uzimajući prosečnu vrednost dva tarifna elementa iz tabele koja sledi.

Struktura naknada za energiju i kapacitet za KEK – Proizvodnja, koja se primenjuje od 01. aprila 2013. do 31. marta 2014. godine je prikazana u sledećoj tabeli.

Tab. 6.2 Naknade za kapacitet i energiju KEK-Proizvodnja

Tarifni element	Jedinica	Tarifa
Naknada za energiju	€/MWh	6.09
Naknada za kapacitet	€/muaj	9,818,438

6.3 Naknade i tarife KOSTT

RUE je primio zahtev za maksimalno dozvoljene prihode za petogodišnji period od KOSTT D.D., imao licence za aktivnost prenosa električne energije i rad tržišta na Kosovu.

Kapitalni troškovi su u podnesku KOSTT-a prikazani u vrednosti od oko €120 za petogodišnji period, koje je RUE usvojio s obzirom da smatra da su te investicije opravdane i neophodne za efikasno funkcionisanje sistema.

RUE je nakon pažljive analize operativnih troškova prikazanih od strane KOSTT, ocenio da se ovi troškovi moraju smanjiti za 23 miliona evra do perioda preispitivanja cena 2013-2017.

KOSTT je identifikovao niz projekata, čiji najveći deo se odnosi na proširenje SCADA-EMS za kontrolu sredstava 110kV prenesenih iz aktivnosti ODS-a, DV Kosovo – Albanija, instalacija autotransformatora, paket projekat PS 110/10(20) Gnjilane 5, Palaj i Priština, kao i druge manje projekte.

Kapitalni projekti su u podnesku KOSTT-a prikazani u vrednosti od oko €120 za petogodišnji period, koje je RUE usvojio s obzirom da smatra da su te investicije opravdane i neophodne za efikasno funkcionisanje sistema.

Na kraju je utvrđen MAR od kapitalnih i operativnih troškova, kao što je prikazano u narednoj tabeli.

Tab. 6.3 Konačna procena MAR-a za KOSTT

MAR za KOSTT	2013	2014	2015	2016	2,017	Ukupno
	€ m	€ m	€ m	€ m	€ m	€ m
Ukupno	17.49	18.19	19.17	20.29	21.51	96.65

Ovi određeni prihodi obuhvataju i gubitke u prenosu, a na osnovu njih su određene naknade za korišćenje prenosne mreže (TNUOS), naknade za rad prenosnog sistema i naknade za rad tržišta koje čine cenu od 2,8 €/MWh u 2013. godini, što u odnosu na 2012. godinu, kada je prosečna cena iznosila 2,9 €/MWh, predstavlja pad od oko 5%.

Struktura tarifa i naknada za KOSTT D.D. koja se primenjuje od 01. aprila 2013. godine data je u narednoj tabeli.

Tab. 6.4 – Tarife za KOSTT D.D.

TARIFNA GRUPA	TARIFNI ELEMENT	JEDINICA	TARIFA
Proizvodnja priključena na prenos	Tarifa operatora sistema	€/MWh	0.438
	Tarifa operatora tržišta	€/MWh	0.029
Proizvodnja priključena na distrib.	Tarifa operatora sistema	€/MWh	0.142
	Tarifa operatora tržišta	€/MWh	0.029
Snabdevanje	Tarifa TNUOS 400/220 kV	€/kW	5.296
	Tarifa TNUOS 110 kV	€/kW	10.366
	Tarifa operatora sistema	€/MWh	0.400
	Tarifa operatora tržišta	€/MWh	0.026

6.4 Tarife za uslugu distribucije i snabdevanja regulisanih potrošača

KEDS D.D. je licenciran od strane RUE za aktivnost distribucije i aktivnost javnog snabdevanja električnom energijom.

Promena vlasništva tokom perioda razmatranja cena ne utiče na obavljanje licenciranih aktivnosti za koje se mora utvrditi tarifa.

Procena kapitalnih troškova ODS-a, pripremljena u saradnji sa konsultantima RUE, ukazala je na to da je investicioni plan ODS-a u skladu sa zahtevima za kapitalne troškove i prioritete ODS-a. Te planirane investicije su: jačanje mreže, zamena vodova, stubova, transformatora, poboljšanje mernih mesta kod potrošača u domaćinstvima i obračuna energije, eliminisanje uskih grla, implementacija SCADA DMS u podstanicama PS 110 kV i potpuna automatizacija PS 35kV, uklanjanje vazдушnih distributivnih vodova koji su rizični za javnost i njihovo pretvaranje u kablovske vodove, itd.

Kapitalni troškovi ODS-a su podvrgnuti rigoroznoj proveri kako bi se procenilo da li su troškovi po jedinici za svaki od projekata troškova u skladu sa relevantnim međunarodnim upoređivačima. Podaci iz procene su ukazali na to da su troškovi po jedinici ODS-a, kako su prijavljeni u njihovom zahtevu iz meseca novembra, viši od onih koji se očekuju, a posebno oni za vazdušne linije (svih napona), kao i kablove 400 V.

Nakon razmatranja, dozvoljeni kapitalni troškovi za 2013 – 2017 su procenjeni na 107,2 miliona evra, a ne na vrednost od 114 miliona evra koje je prvobitno predložio ODS. RUE je prihvatio da se projekti zasnivaju na potrebama mreže i prioritetima ODS-a, i shodno tome nije otkazao nijedan traženi projekat, već je samo smanjio troškove po jedinici, s obzirom da je smatrao da su oni precenjeni.

RUE je utvrdio nivo gubitaka koji se može povratiti kroz regulisane tarife na osnovu Odluke RUE br. V_399_2012 od 6. februara 2012. godine.

Konačni MAR za ODS obuhvata operativne troškove i troškove održavanja (O&O), amortizaciju, dozvoljeni povraćaj i gubitke, prikazane u narednoj tabeli.

Tab. 6.5 Konačna procena MAR-a za - ODS

MAR za ODS	2013	2014	2015	2016	2,017	Ukupno
	€m	€m	€m	€m	€m	€m
Ukupno	70.19	67.93	67.72	66.05	65.84	337.73

Maksimalno dozvoljeni prihodi odražavaju se na prosečnu cenu za distributivnu mrežu od 15 € /MWh u 2013. godini, što u odnosu na 2012. godinu, kada je prosečna cena iznosila 14,5 € /MWh, predstavlja povećanje od oko 3,8%.

U tabeli koja sledi prikazana je struktura tarifa i naknada za ODS, koja će se primenjivati od 01. aprila 2013. godine.

Tab. 6.6 Struktura tarifa i naknada za ODS

Naknade potrošača priključenih na ODS		
Naponski nivo	Jedinica	Tarifa
35 kV	€/kWh	0.88
10 kV	€/kWh	1.17
0.4 kV	€/kWh	2.26

6.5 Konačna procena MAR-a

U okviru funkcionalnog, pravnog i finansijskog razdvajanja imalaca licenci, vrši se razdvajanje troškova i tarifa u cilju primene principa razdvajanja plaćanja za aktivnost proizvodnje, prenosa, distribucije pa do snabdevanja krajnjeg potrošača, čime se ujedno olakšava liberalizacija tržišta električne energije.

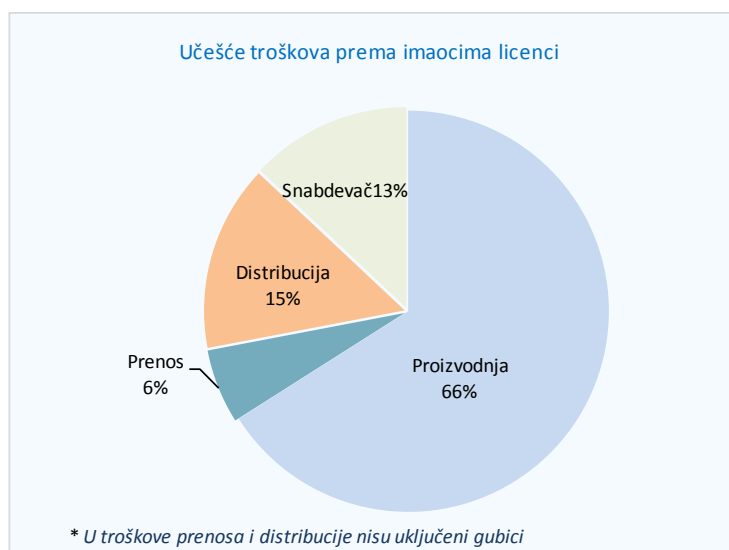
RUE je prilikom tarifnog razmatranja za utvrđivanje MAR-a za imaoce licence uzeo u obzir i troškove za rudnike uz korišćenje istih principa kao u obračunu za proizvođače.

Tab. 6.7 Konačna procena MAR-a

Konačni MAR						
Preduzeća		2013	2014	2015	2016	2017
KEK Rudarstvo	€m	87.821	88.001	89.005	88.955	83.663
KEK Proizvodnja (bez lignita)	€m	60.747	61.018	61.138	61.141	58.893
KOSTT OPS + OT (osim gubitaka)	€m	14.135	14.763	15.707	16.846	18.016
KEDS ODS (osim gubitaka)	€m	33.113	34.110	36.913	38.781	40.527
KEDS JSEE-Ostali troškovi neto kupovine energije	€m	13.808	18.401	19.847	19.700	38.685
KEDS JSEE (osim kupovine električne energije)	€m	14.974	32.909	30.935	31.267	32.264
Ukupno	€m	224.598	249.202	253.546	256.690	272.049

Na kraju svake tarifne godine RUE, putem redovnih prilagođavanja, vrši odgovarajući obračun razlike dozvoljenog i trenutnog MAR-a sa ostvarenim prihodima, primenom faktora za indeksiranje (efikasnost i inflacija) i troškova koji su van kontrole imaoce licence, a koji su specifični za svakog imaoce licence.

Jedan tipičan primer koji pokazuje udeo troškova električne energije prema imaoceima licenci za krajnje potrošače prikazan je na slici koja sledi.

Sl. 6.2 Udeo troškova prema imaocima licenci u 2013. godini

RUE je nakon analize i procene prijava i redovne konsultacije sa zainteresovanim stranama odlučio da se regulisane tarife električne energije ne povećavaju u 2013. Godini, pošto su zahtevi ocenjeni kao neosnovani.

Tarife električne energije su u skladu sa relevantnim pravilima i metodologijama zasnovane na principu realnih troškova usluge za svaku grupu potrošača prema različitim nivoima napona koji se opterećuju različitim tarifama. Ovo će imati za rezultat da će za različite naponske nivoe postojati različiti nivoi tarifa. Troškovi koji su uvršteni u regulisane tarife moraju se raspodeliti između različitih kategorija proizvođača, u okviru svake grupe potrošača, kao što su:

- Naknada za energiju koja se primenjuje za izmerenu energiju (u kWh) za svaku grupu potrošača;
- Naknada za reaktivnu energiju koja se primenjuje za nekoliko grupa potrošača (u kVArh);
- Naknada za kapacitet (ukW) koja se primenjuje za odgovarajuću grupu potrošača, i
- Naknada potrošača (poznata i kao fiksna tarifa) koja se primenjuje za svakog potrošača u svakom period fakturisanja;

Period fakturisanja se obračunava na mesečnom nivoom, a tarife se mogu da se razlikuju po vremenu dnevnog (dan –noć) i sezonskog (zima – leto) korišćenja.

Tab 6.8 Struktura maloprodajnih tarifa električne energije za regulisane potrošače koje se primenjuje od 1. aprila 2013

Tarifna grupa	Naponski nivo snabdevanja	Tarifni element	Jedinica	Dnevna tarifa	Usvojeno	
					Viša sezona	Niža sezona
					1 oktobar - 31 mart	1 april - 30 septem.
0-1	220kV	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		182.53	
		Angažovana snaga	€/kW/muaj		14.44	
		Aktivna energija (P)	€/kWh		2.23	
0-2	110kV	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		91.27	
		Angažovana snaga	€/kW/muaj		6.09	6.09
		Aktivna energija (P), od koje	€/kWh	Viša tarifa	7.07	2.09
			€/kWh	Niža tarifa	2.94	1.72
Reaktivna snaga (Q)	€/kVArh		0.00	0.00		
1	35kV	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		12.07	
		Angažovana snaga	€/kW		6.33	6.33
		Aktivna energija (P), od koje	€/kWh	Viša tarifa	7.39	3.20
			€/kWh	Niža tarifa	3.91	2.88
		Reaktivna snaga (Q)	€/kVArh		0.72	0.72
2	10kV	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		4.99	
		Angažovana snaga	€/kW		5.45	5.45
		Aktivna energija (P), od koje	€/kWh	Viša tarifa	8.28	3.69
			€/kWh	Niža tarifa	4.46	3.36
		Reaktivna snaga (Q)	€/kVArh		0.72	0.72
3	0.4 kV Kategorija I (veliki potrošači reaktivne energije)	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		2.81	
		Angažovana snaga	€/kW		3.17	3.17
		Aktivna energija (P), od koje	€/kWh	Viša tarifa	9.20	5.11
			€/kWh	Niža tarifa	5.80	4.82
		Reaktivna snaga (Q)	€/kVArh		0.72	0.72
4	0.4kV Kategorija II	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		3.18	
		Aktivna energija (P)	€/kWh	Jedinst. tarifa	11.33	7.33
		Aktivna energija (P), od koje	€/kWh	Viša tarifa	13.64	8.94
			€/kWh	Niža tarifa	6.82	4.46
5	0.4kV 2-tarifno brojilo u domaćinstvu	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		2.27	
		Aktivna energija (P) za potrošnju:				
		<200kWh/mesečno (Prvi blok):	€/kWh	Viša tarifa	5.05	3.63
			€/kWh	Niža tarifa	2.54	1.81
		200-600kWh/mesečno (Drugi blok)	€/kWh	Viša tarifa	7.00	5.01
			€/kWh	Niža tarifa	3.51	2.51
		>600 kWh/mesečno (Treći blok):	€/kWh	Viša tarifa	10.16	7.27
€/kWh	Niža tarifa		5.07	3.65		
6	0.4kV 1-tarifno brojilo u domaćinstvu	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		2.27	
		Aktivna energija (P) za potrošnju:				
		<200kWh/mesečno (Prvi blok):	€/kWh	Jedinst. Tarifa	4.51	3.22
		200-600kWh/mesečno (Drugi blok)	€/kWh	Jedinst. Tarifa	6.24	4.46
		>600 kWh/mesečno (Treći blok):	€/kWh	Jedinst. Tarifa	9.05	6.49
7	0.4kV (domaćinstva bez brojila)	Procenjena potrošnja:				
		<200 kWh/mesečno	€/potrošač/mesečno		23.41	
		200-600 kWh/mesečno	€/potrošač/mesečno		42.37	
		>600 kWh/mesečno	€/potrošač/mesečno		71.40	
8	Javna rasprava	Fiksna tarifa potrošača	€/potrošač/mesečno		3.18	
		Aktivna energija (P) za potrošnju:	€/kWh	Jedinst. Tarifa	9.17	9.17

Viša tarifa važi u periodu od 07:00 - 22:00 tokom više sezone i od 08:00 - 23:00 u toku niže sezone.

Potrošači se zadužuju reaktivnom energijom iznad odobrene koja odgovara $\cos(\Phi)=0.95$

6.6 Tužba protiv odluke RUE

Kosovska energetska korporacija (KEK) D.D. je dana 03.05.2013. godine podnela tužbu protiv odluke Odbora RUE, V-519-2013 od 22.03.2013. godine.

KEK je tužbenim zahtevom zatražio sudsko razmatranje važne instance u kojoj tarifno razmatranje nije bilo u skladu sa primarnim i sekundarnim zakonodavstvom Kosova. Tarifna odluka, prema tužiocu – KEK D.D., nije u skladu sa sekundarnim zakonodavstvom Kosova zbog nedostatka faktora prilagođavanja prihoda na osnovu Pravila o određivanju cena JSEE, čime je tužiocu prouzrokovana finansijska šteta u iznosu od 19,8 miliona evra.

Takođe, u tužbi se ističe da RUE nije postupio u skladu sa članom 5. Pravila o određivanju cena JSEE, donesenog od strane RUE, zbog toga što nije obračunao punu formulu za maksimalno dozvoljene prihode (MAR), navodeći da maksimalno dozvoljeni prihodi moraju biti zasnovani na: podpokriću ili prepokriću maksimalno dozvoljenih prihoda u relevantnoj godini zbog razlika između predviđenog i realizovanog fakturisanja električne energije.

RUE je dana 18.07.2013. godine od Osnovnog suda u Prištini – Odeljenje za upravne poslove, primio rešenje kojim je obavezan da u roku od 30 dana podnese sudu odgovor na tužbu sa svim spisima koja se odnose na parnični predmet.

RUE je u zakonskom roku, tačnije 14.08.2013. godine, u skladu sa članom 37. Zakona o upravnim sporovima br. 03/L-202, podneo odgovor na tužbu u kojem je u celosti osporio tužbu tužioca.

U odgovoru na tužbu je objašnjeno da je Odbor RUE na sednici održanoj 22. marta 2013. godine razmotrio prijavu KEK D.D. dostavljenu u okviru Sedmog razmatranja tarifa električne energije (RTE 7) sa relevantnom pratećom dokumentacijom, i da je nakon razmatranja i analize odlukom V_519-2013 usvojio dozvoljene prihode koji će se prikupiti maloprodajnim tarifama električne energije za regulisane potrošače, a koje će javni snabdevač primenjivati za relevantnu (tarifnu) godinu od 12 meseci, od 1. aprila 2013. do 31. marta 2014. godine.

U odgovoru na tužbu su osporene tvrdnje tužioca i argumentovano je da je odluka V_519_2013 od 22.03.2013. godine u potpunosti u skladu sa zakonskim odredbama koje regulišu energetske sektor, kako sa primarnim, tako i sa sekundarnim zakonodavstvom. Odluka je uzela u obzir sve troškove KEK-a i potrebne prihode, kao i faktor prilagođavanja (KREV) i donesena je na osnovu važećeg zakonodavstva. RUE je takođe u odgovoru zatražio da se tužbeni zahtev KEK D.D. ODBIJE kao neosnovan kao i da odluka Odbora RUE ostane na snazi.

RUE očekuje početak sudske rasprave u Opštinskom sudu u Prištini.

7 SEKTOR CENTRALNOG GREJANJA

7.1 Pregled sektora centralnog grejanja

Sektor centralnog grejanja ima prilično ograničeno prostiranje na nivou zemlje. Ovaj sektor se sastoji od četiri sistema centralnog grejanja koji snabdevaju toplotnom energijom za grejanje gradskih zona opština: Priština, Đakovica, Mitrovica i Zvečan. Sektor centralnog grejanja ima ukupan instalirani kapacitet od 192 MW_t, i uspeva da zadovoljava oko 5% ukupne potražnje za grejanjem na Kosovu.

7.1.1 Glavna dešavanja u sektoru centralnog grejanja

Glavna dešavanja u sektoru centralnog grejanja su uglavnom povezana sa projektom kogeneracije – snabdevanje toplotnom energijom iz TE Kosovo B za sistem centralnog grejanja GT Termokos. Treba istaći da je ovaj projekat sproveden preko WBIF (“Western Balkans Investment Framework” – Investicioni okvir za Zapadni Balkan), a vodeća finansijska institucija za ovaj projekat je Nemačka razvojna banka – KfW.

Tokom 2013. godine je zabeležen napredak u pravcu realizacije projekta, što je rezultiralo početkom radova krajem septembra; u nastavku je detaljnije prikazan napredak aktivnosti u izveštajnoj godini i planirane aktivnosti do potpune realizacije projekta, za koji se očekuje da će biti završen do početka naredne grejne sezone 2014-2015:

- Kompletiran je tenderski paket br. 1 za cevovod za transport toplotne energije od TE Kosovo B – do GT Termokos. Građevinski radovi na trasi dužine 10,5 km počeli su krajem septembra 2013. godine, i to prvo na lokaciji TE Kosovo B. U međuvremenu je završen proces eksproprijacije i usvojeni su opšti građevinski uslovi od strane MŽSPP. Prema vremenskom planu očekuje se da će gradnja cevovoda biti završena u septembru 2014. godine. S
- Drugi tenderski paket – Razmenjivač toplote u TE Kosovo B i Prijemna stanica/razmenjivač u TG Termokos – ugovoren je u decembru 2013. godine. Ovde su uključeni i instalacioni radovi za ekstrakciju pare iz turbina. Važno je napomenuti da je za realizaciju instalacija u turbini potrebna vremenska koordinacija sa planom remonta proizvodnih jedinica TE Kosovo B. Planira se da će radovi u ovom paketu biti završeni sredinom oktobra 2014. godine.
- U okviru projekta predviđena su i dva dodatna tenderska paketa – rehabilitacija 50 podstanica koje su identifikovane kao prioritetne i rehabilitacija određenih segmenata distributivne mreže, čija realizacija zavisi od obezbeđivanja dodatnih sredstava. Trenutno se ulažu naponi da se obezbede sredstva od Nemačke vlade ili drugih donatora.

Paralelno sa gore navedenim aktivnostima, sprovedena je i druga komponenta projekta za podizanje kapaciteta osoblja GT Termokos. U okviru ove komponente, konsultant projekta je podržao GT Termokos u nekoliko oblasti, i to: efikasnije planiranje poslovanja, planiranje investicija i u računovodstvu i finansijama. Među aktivnostima koje su povezane sa RUE vredni pomenuti: izradu Sporazuma o kupoprodaji toplotne energije između TE Kosovo B i GT Termokos, pripremu Metodologije za određivanje cene toplotne energije proizvedene od strane TE Kosovo B i strukturiranje i izradu Modela za prikazivanje troškova i relevantnih tehničkih podataka u okviru priprema za razmatranje tarifa za krajnje potrošače.

Što se tiče GT Đakovica za nju je u toku razvoja projekat koji kao glavnu komponentu ima modifikacije / zamene postojećih kotlova radi zamene goriva. Projekat je pokrenut sredinom 2013. godine izradom prethodne studije o izvodljivosti – *Studija za identifikaciju zamene goriva i proširenja sistema GT Đakovica*. Prvi nacrt ove studije završen u novembru 2013. godine rezultirao je usvajanjem od strane Upravnog odbora WBIF za naknadnu fazu koja obuhvata studiju o izvodljivosti,

procenu uticaja na društvo i životnu sredinu ("ESIA - Environmental and Social Impact Assessment") i tendersku dokumentaciju.

Valja napomenuti da je RUE imao kontinuiranu saradnju i da je aktivno učestvovao u gore navedenim projektima po pitanjima koja pripadaju regulatornom aspektu, ali se nije ograničavao samo na njima.

7.1.2 Tehničke karakteristike sistema centralnog grejanja

Kao što je pomenuto na početku, sektor centralnog grejanja na Kosovu obuhvata 4 sistema za centralno grejanje sa instaliranim kapacitetom od oko 192 MW_t. Budući da Toplana Termomit i Toplana u Zvečanu, zbog poznatih okolnosti, ne odgovaraju na zahteve za licenciranje / regulaciju i nadgledanje od strane RUE, onemogućava se pribavljanje relevantnih ažurnih podataka.

U nastavku teksta prikazani su detaljni podaci o GT Termokos i GT Đakovica:

Proizvodna postrojenja centralnog grejanja

Postrojenja za proizvodnju toplotne energije GT Termokos sastoje se od glavne toplane sa ukupnim instaliranim kapacitetom od 121,62 MW_t i pomoćne toplane u Univerzitetskom kliničkom centru sa kapacitetom od 14 MW_t.

Gradska toplana Đakovica je opremljena sa dva kotla na mazut sa ukupnim instaliranim kapacitetom od 38,6 MW_t – jedan sa proizvodnim kapacitetom 20 MW_t i drugi sa kapacitetom od 18,6 MW_t, koji je trenutno van funkcije.

Distributivni sistem

Zajednička karakteristika svih sistema centralnog grejanja na Kosovu je da se njihova distributivna mreža sastoji od primarne mreže koja se proteže do tačke isporuke u podstanicama i sekundarne mreže koja se proteže od tačke isporuke u podstanicama do krajnjih korisnika.

Dužina primarne distributivne mreže GT Termokos iznosi oko 35 km. Sastavni deo distributivne mreže je i crpna stanica i stanica razmenjivača toplote koja se nalazi na Sunčanom bregu, kao i 312 aktivnih podstanica koje predstavljaju tačke razdvajanja između primarne i sekundarne mreže.

Primarna distributivna mreža GT Đakovica proteže se u dužini od oko 23,5 km. Sastavni deo ove mreže je 251 aktivnih podstanica koje predstavljaju tačke razdvajanja između primarne i sekundarne mreže.

Tehničkih karakteristika sistema centralnog grejanja GT Termokos i GT Đakovica, predstavljen je u tabeli koja sledi.

Tab. 7.1 Tehnički podaci sistema centralnog grejanja

Preduzeće (Grad)	Instalirani kapacitet [MW _t]	Operativni kapacitet [MW _t]	Distributivna mreža	
			Dužina mreže [km]	Br. podstanica
	2 x 58 = 116	2 x 58 = 116		
GT TERMOKOS (Priština)	2 x 7 = 14	2 x 7 = 14	35.00	312
	2 x 0,81 = 1.62	0		
	1 x 4 = 4	1 x 4 = 4		
Međuzbir	135.62	134.00	35.00	312
GT ĐAKOVICA (Đakovica)	1 x 20 = 20	1 x 20 = 20	23.50	249
	1 x 18.6 = 18.60			
Međuzbir	38.60	20.00	23.50	249
Ukupno	174.22	154.00	59.00	561

7.2 Učinak preduzeća za centralno grejanje

7.2.1 Potrošnja goriva i cena

U principu, potrošnja goriva (mazuta) od strane preduzeća za centralno grejanje je u sezoni 2012/2013 bila znatno manja od planiranja potrošnje. To se desilo pre svega zbog finansijskih teškoća sa kojima su se suočavala preduzeća za centralno grejanje, što je onemogućilo stabilno snabdevanje gorivom. U toku sezone 2012/2013 GT Termokos je potrošila samo 4.988 tona, odnosno 42,63% od planirane količine. Takođe, i potrošnja mazuta u GT Đakovica je bila veoma mala – 905 tona ili 41,90% od planirane količine.

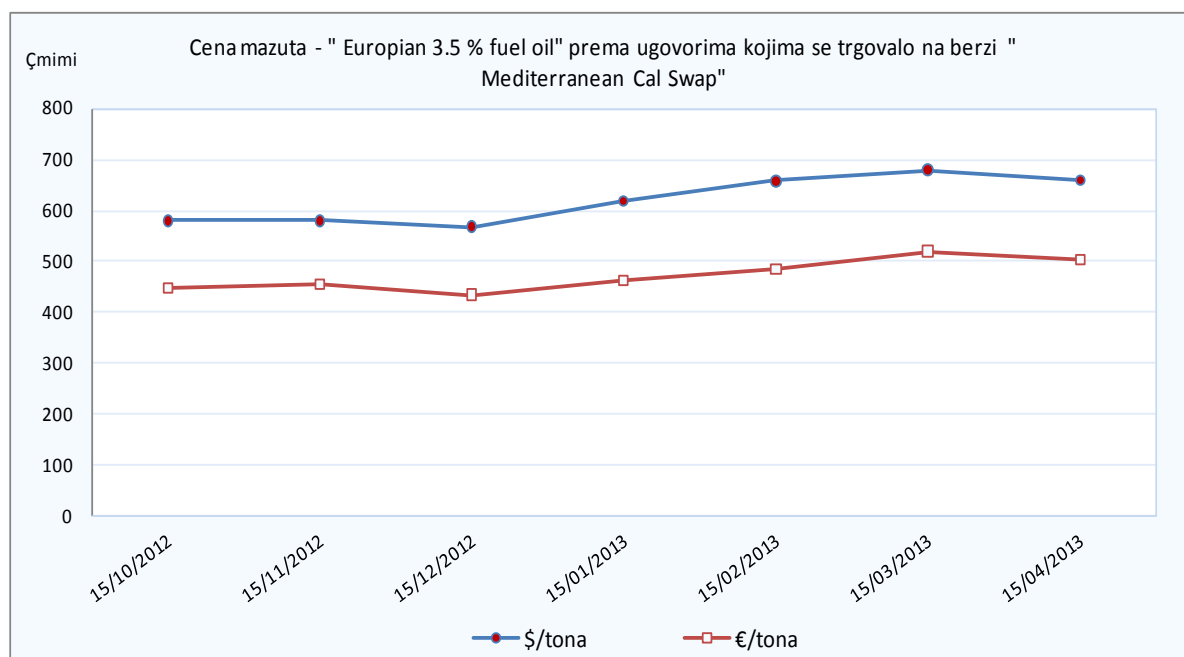
U tabeli koja sledi data je potrošnja goriva za sezonu 2012/2013 i uporedni prikaz sa planiranim količinama.

Tab. 7.2 Potrošnja goriva

Kompanija - Sistem GT	Potrošnja mazuta (t)			
	Planirano Sezona 2012/2013	Realizovano Sezona 2012/2013	Razlika (t)	Realizacija (%)
TERMOKOS - Priština	11,700	4,988	6,712	42.63
GT ĐAKOVICA	2,160	905	1,255	41.90
Ukupno sektor GT	13,860	5,893	7,967	42.52

Gorivo – mazut se uvozi po referentnim cenama berze uvećano za „premiju“ za pokrivanje troškova isporučioaca. Iz tog razloga, na kupovnu cenu veoma utiče kretanje cena na međunarodnim tržištima, koje su uglavnom bile veoma visoke. Konkretnije, cene mazuta sa sadržajem sumpora do 3,5% su se u periodu oktobar 2012 – april 2013 kretale u rasponu od 434,22 €/toni do 519,64 €/toni, odnosno prosečna cena na berzi je u ovom periodu iznosila 472,71 €/toni.

Na slici koja sledi dat je grafički prikaz kretanja cena mazuta prema ugovorima kojima se trgovalo na međunarodnoj berzi “Mediterranean Cal Swap”, za period oktobar 2012 – april 2013.

Sl. 7.1 .Cena mazuta na međunarodnoj berzi "Mediterranean Cal Swap" za period oktobar 2012 – april 2013

7.2.2 Proizvodnja, snabdevanje i gubici u sistemu

Proizvodnja

Teškoće u snabdevanju gorivom – (mazutom) – uslovile su da proizvodnja toplotne energije u sezoni 2012/2013 bude znatno manja od predviđanja. Neto proizvodnja koju je realizovala GT Termokos iznosila je 47.718 MW_{t,h} – ili 40,10% od planirane proizvodnje. U slučaju GT Đakovica, neto proizvodnja toplotne energije za grejanje je iznosila 7.477 MW_{t,h} – ili 34,81% od planirane proizvodnje.

Snabdevanje toplotnom energijom za grejanje

Sezonu 2012/2013 je karakterisalo snabdevanje koje je bilo znatno manje od planiranog snabdevanje, tako da je bio nedovoljno za zadovoljenje potreba potrošača za grejanjem. Tokom cele sezone, kao rezultat neredovnog snabdevanja gorivom, bilo je čestih višednevnih prekida a kvalitet grejanja je bio loš. Pored toga, snabdevanje grejanjem je potpuno prekinuto otprilike 2 meseca pre zvaničnog završetka grejne sezone.

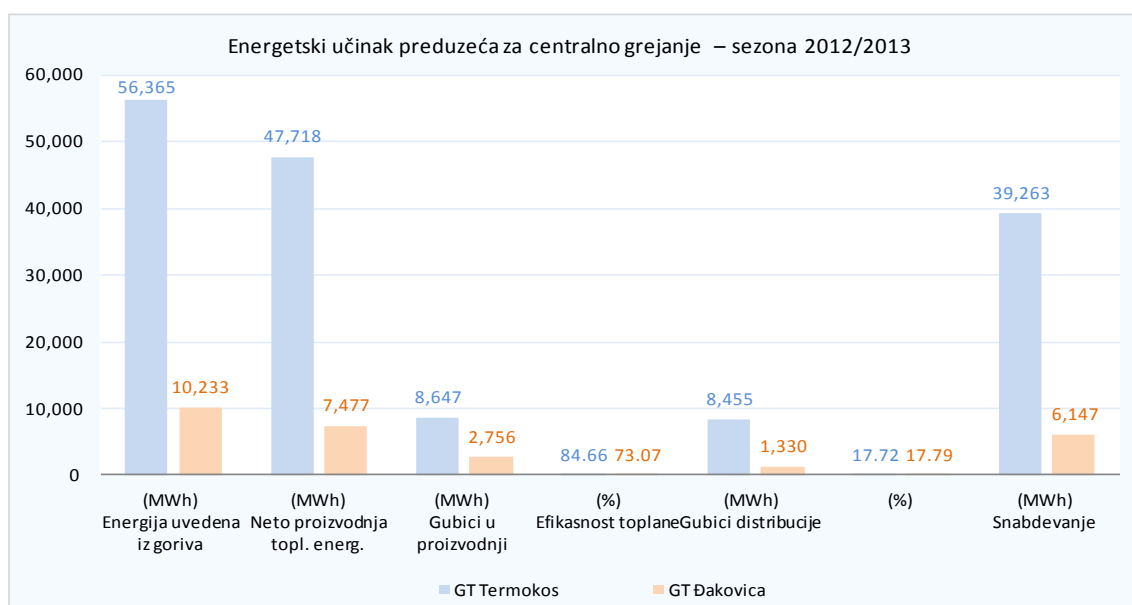
Snabdevanje potrošača toplotnom energijom od strane GT Termokos je iznosilo 37,50% od planiranog snabdevanja, dok je snabdevanja građana toplotnom energijom od strane GT Đakovica bila još niža – 28,15% od planiranog snabdevanja.

Gubici u sistemu

Gubici u proizvodnji i distributivnoj mreži su u principu zabeležili isti nivo kao u prethodnim sezonama, ne beležeći neko značajno poboljšanje. Nivo gubitaka u proizvodnji i distribuciji za oba preduzeća za centralno grejanje detaljnije je prikazano u tabeli 7.3.

Tab. 7.3 Energetski učinak preduzeća za centralno grejanje, sezona 2012/2013

Preduzeće	Energija uvedena iz goriva	Neto proizvodnja topl. energ.	Gubici u proizvodnji	Efikasnost toplane	Gubici distribucije		Snabdevanje
	(MWh)	(MWh)	(MWh)	(%)	(MWh)	(%)	(MWh)
GT Termokos	56,365	47,718	8,647	84.66	8,455	17.72	39,263
GT Đakovica	10,233	7,477	2,756	73.07	1,330	17.79	6,147
Ukupno	66,598	55,195	11,403	82.88	9,785	17.73	45,410

Sl. 7.2 Energetski učinak preduzeća za centralno grejanje – sezona 2012/2013

7.2.3 Fakturisanje, naplata i površina usluge grejanja

Isto kao i prethodnih sezona, i u sezoni 2012/2013, fakturisanje je za ogromnu većinu potrošača centralnog grejanja bilo zasnovano na ne procenjenoj grejnoj površini (po kvadratnom metru). Što se tiče fakturisanja, ni ove godine nije postignut planirani nivo fakturisanja zbog neredovnog snabdevanja grejanjem. Specifični razlozi da nisko fakturisanje su: i) nefakturisanje za periode kada nije bilo grejanja; ii) umanjenja faktura zbog dana kada nije bilo grejanja i zbog lošeg kvaliteta snabdevanja; i iii) smanjenje grejne površine nakon provere na terenu i nefakturisanja objekata koji su isključeni u različitim periodima grejne sezone.

U pogledu naplate u grejnoj sezoni 2012/2013, podaci koje su prijavila preduzeća za centralno grejanje pokazuju da je uglavnom nastavljen isti trend u naplati prihoda – bez nekog značajnijeg poboljšanja. Kao što se može videti iz brojki prikazanih u tabeli koja sledi, prosečna stopa naplate za ceo sektor centralnog grejanja iznosi 46,46%, a posebno je zabrinjavajuća niska stopa naplate od potrošača u domaćinstvima.

Ukupna površina usluge GT Termokos u sezoni 2012/2013 iznosila je 1.051.432 m². U ovoj ukupnoj površini grupa potrošača u domaćinstvima učestvuje sa 61,35%, a komercijalni i institucionalni potrošači sa 38,65%.

GT Đakovica je imala ukupnu površinu usluge grejanja od 158.358 m². Učešće grupe potrošača u domaćinstvima u ukupnoj površini iznosi 57,81%, a grupa komercijalnih i institucionalnih potrošača učestvuje se 41,19 %.

Detalji u vezi sa fakturisanjem i naplatom prikazani su u sledećoj tabeli.

Tab. 7.4 Grejne površine, fakturisanje i naplata – sezona 2012/2013

Grejna sezona 2012/2013	Grejna površina [m ²]	Fakturisanje (uklj. PDV) [€]	Naplata [€]	Nivo naplate [%]
GT "Termokos" Priština				
Domaćinstva	645,005	1,165,861.00	236,626	20.30
Komerc. i instituc.	406,427	1,086,706.04	784,043	72.15
Ukupno Termokos	1,051,432	2,252,567.04	1,020,670	45.31
GT "Đakovica"				
Domaćinstva	91,543	52,782.91	28,971	54.89
Komerc. i instituc.	66,814	247,674.30	136,592	55.15
Ukupno Đakovica	158,357	300,457.21	165,564	55.10
Ukupno GT	1,209,788.67	2,553,024.25	1,186,233	46.46

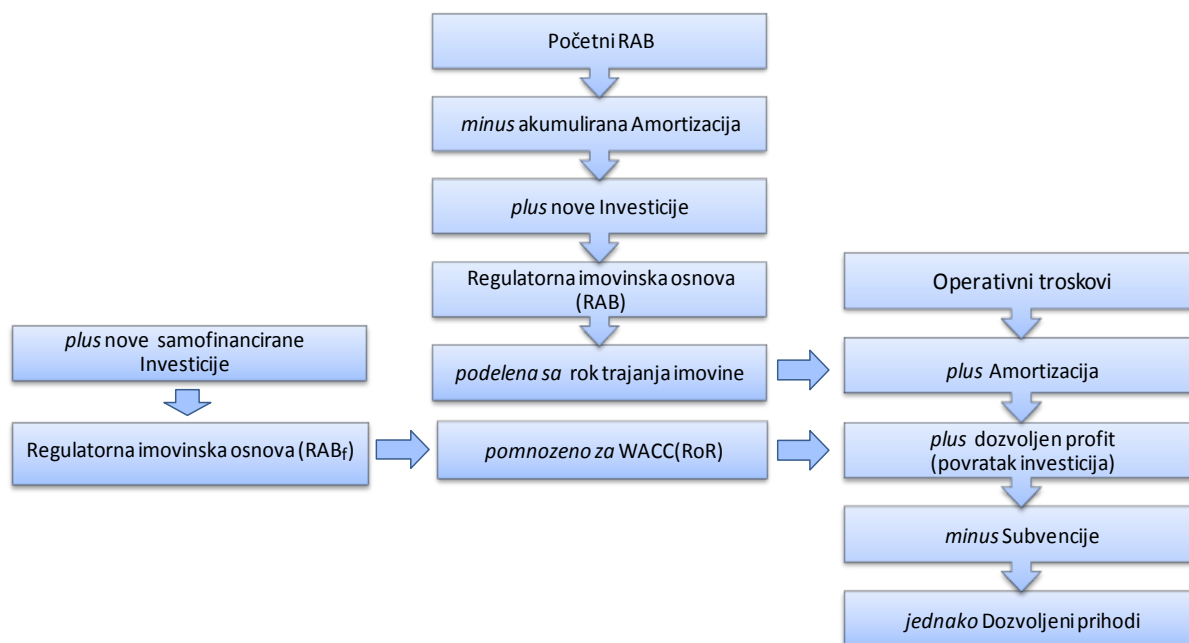
7.3 Tarife za centralno grejanje za sezonu 2013/2014

U skladu sa odredbama Zakona o energetsom regulatoru i Zakona o centralnom grejanju, RUE utvrđuje tarife za centralno grejanje na osnovu tarifne metodologije.

S obzirom da se sektor centralnog grejanja u transportu i distribuciji toplotne energije klasifikuje kao prirodni monopol, a u proizvodnji i snabdevanju toplotne energije još uvek ne postoji konkurencija, tarife centralnog grejanja, koje sadrže sve gore navedene komponente, podležu utvrđivanju i usvajanju od strane RUE.

Za utvrđivanje/obračun tarifa za centralno grejanje, RUE je izabrao i primenio metodu stope povraćaja (RoR) ili takozvanu metodu „troškovi plus“.

Metodologija RoR se šematski može prikazati na sledeći način:

Sl. 7.3 Šema obračuna dozvoljenih prihoda prema metodologiji RoR

Prema ovoj metodologiji, RUE definiše dozvoljene prihode koje preduzeće za centralno grejanje treba da realizuje kroz tarifu, odnosno opravdane dozvoljene troškove koji se moraju povratiti i razumnu stopu profita koja se obračunava prema dozvoljenoj stopi povraćaja (RoR) na regulatornu imovinsku osnovu (RAB).

U tabeli koja sledi prikazane su tarife za centralno grejanje za sezonu 2013/2014:

Tab. 7.5 Pregled tarifa za centralno grejanje za sezonu 2013/2014

A. TARIFE ZA GREJANJE ZA POTROŠAČE BEZ MERENJA			
KOMPANIJE CG	Komponente tarifa	Potrošači u domaćinstvima [€/m ² mesečno]	Komercijalni i institucionalni potr. [€/m ² mesečno]
GT TERMOKOS D.D.	Ugovoreni toplotni kapacitet (fiksna kompon.)	0.07	0.08
	Isporučeno grejanje (varijabilna komponenta)	0.77	0.92
GT ĐAKOVICA D.D.	Ugovoreni toplotni kapacitet (fiksna kompon.)	0.09	0.12
	Isporučeno grejanje (varijabilna komponenta)	0.88	1.27
B. TARIFE ZA GREJANJE ZA POTROŠAČE SA MERENJEM			
KOMPANIJE CG	Komponente tarifa	Merna jedinica	Cena
GT TERMOKOS D.D.	Ugovoreni toplotni kapacitet (fiksna kompon.)	€/ kW mesečno	0.66
	Isporučeno grejanje (varijabilna komponenta)	€/ MWh	45.50
GT ĐAKOVICA D.D.	Ugovoreni toplotni kapacitet (fiksna kompon.)	€/ kW mesečno	0.91
	Isporučeno grejanje (varijabilna komponenta)	€/ MWh	58.76

Sl. 7.4 Prizor Termokosa

8 SEKTOR PRIRODNOG GASA

8.1 Perspektiva razvoja sektora prirodnog gasa na Kosovu

Uprkos činjenici da nema tržište i infrastrukturu za prirodni gas, Kosovo je usvojilo Zakon br. 03/L-133 o prirodnom gasu, imajući u vidu dva glavna cilja: ispunjenje obaveza koje ima Kosovo kao punopravan član prema Sporazumu o Energetskoj zajednici i otvaranje perspektive za razvoj ovog sektora.

Zakon o prirodnom gasu postavlja osnove i utvrđuje organizaciju i funkcionisanje sektora prirodnog gasa, pristup tržištu i uslove i kriterijume za obavljanje delatnosti prenosa, skladištenja, distribucije i isporuke prirodnog gasa. Vredi istaći da su tokom 2013. godine izrađene izmene i dopune Zakona o prirodnom gasu, kao i drugih zakona o energiji, a u cilju transponovanja Trećeg paketa evropskog zakonodavstva o energetici.

Perspektiva razvoja sektora prirodnog gasa je veoma usko povezana sa gasnim infrastrukturnim projektima u regionu Jugoistočne Evrope, a posebno sa Gasnim prstenom Energetske zajednice koji povezuje sedam zemalja Jugoistočne Evrope, među kojima se nalazi i naša zemlja, kao i sa projektom gasovoda TAP (“Trans-Adriatik-Pipeline” – Trans-jadranski gasovod).

Sl. 8.1 Projekat TAP i povezivanje sa „Gasnim prstenom“ Energetske zajednice (Izvor: TAP A.G. i SEZ)

Najvažniji događaj za perspektivu razvoja gasne infrastrukture na Kosovu odnosi se na gasovod TAP. U junu 2013. godine, gasovod TAP je od strane konzorcijuma SHAH DENIZ II izabran kao projekat koji je tehnički i ekonomski najpovoljniji za transport prirodnog gasa sa bogatih gasnih polja Azerbejdžana u Evropu. Trasa ovog gasovoda u dužini od oko 870 km započinje u Turskoj, prelazi preko Grčke, Albanije i Jadranskog mora i završava se na jugu Italije. Procenjuje se će projekat TAP imati pozitivan uticaj na razvoj gasne infrastrukture u Energetskoj zajednici, odnosno u regionu Jugoistočne Evrope, pružajući mogućnost za spajanje planiranih regionalnih projekata, kao što su Gasni prsten i Jonsko-Jadranski gasovod.

RUE u kontinuitetu pažljivo prati regionalna dešavanja u vezi sa prirodnim gasom i aktivno učestvuje u radu Energetske zajednice, tačnije u Radnoj grupi za gas Regulatornog odbora Energetske zajednice, Forumu za gas i Koordinacionoj grupi za sigurnost snabdevanja, podgrupi za gas. S tim u vezi, RUE je pružanjem direktnih inputa, analizom i komentiranjem doprineo pripremi i finalizaciji nekoliko dokumenata, među kojima se mogu izdvojiti Izveštaj o balansiranju prenosa gasa u Energetskoj zajednici i Studija o sprovođenju Uredbe (EU) 994/2010 o merama zaštite sigurnosti snabdevanja gasom u Energetskoj zajednici.

9 BRIGA O POTROŠAČIMA

9.1 Delatnost RUE u oblasti zaštite potrošača

U skladu sa članom 14. stav 2 tačka 2.14 Zakona o energetsom regulatoru, RUE ima ovlašćenje da rešava žalbe/sporove između potrošača i energetskih preduzeća, operatora sistema i energetskih preduzeća i između dva energetska preduzeća.

I u toku 2013. godine, RUE je bio angažovan u pravcu garantovanja i zaštite prava potrošača, uključujući i informisanje potrošača o njihovim pravima i obavezama, kao i o uslugama koje treba da pruži energetska preduzeće.

RUE u svojim aktivnostima saraduje sa svim organizacijama koje na legitiman način predstavljaju potrošače u energetsom sektoru.

9.2 Izrađene procedure za rešavanje žalbi/sporova

RUE je u skladu sa ovlašćenjima koja su mu dodeljena primarnim zakonodavstvom izradio i usvojio sekundarno zakonodavstvo koje obuhvata i oblast zaštite potrošača u energetsom sektoru, kao što je Pravilo o rešavanju žalbi i sporova u energetsom sektoru, Pravilo o opštim uslovima snabdevanja energijom i Pravilo o isključenju i ponovnom priključenju potrošača u energetsom sektoru.

Pravilo o rešavanju žalbi i sporova u energetsom sektoru utvrđuje uslove i procedure za podnošenje, razmatranje i rešavanje žalbi potrošača protiv energetskih preduzeća. U ovom pravilu su utvrđeni i uslovi i procedure za podnošenje, razmatranje i rešavanje sporova između imalaca licence.

Prema odredbama Pravila o rešavanju žalbi i sporova u energetsom sektoru, svi potrošači imaju pravo da podnose žalbe koje se odnose na usluge pružene od strane snabdevača ili operatora sistema, i te žalbe se prvo moraju uputiti snabdevaču kao prvostepenom organu koji razmatra žalbu i daje odgovor u zakonskom roku. Potrošač po prijemu odgovora može da se obrati RUE, koji se smatra drugostepenim organom, radi daljeg razmatranje njegove žalbe.

Pravilo takođe utvrđuje i neke druge mehanizme za rešavanje žalbi i sporova, kao što je alternativno rešavanje sporova (ARS). ARS je neformalna, dobrovoljna procedura, a može se koristiti u različitim formama, kao što su pregovaranje, posredovanje ili druga alternativna rešenja. Svrha ARS je da se izbegne redovna procedura po žalbi i da se smanji broj žalbi koje zahtevaju formalne odluke, kao što su odluke RUE ili suda.

9.3 Žalbe primljene od potrošača protiv imalaca licence

Razmatranje žalbi potrošača je obavljeno na osnovu principa posvećenosti, transparentnosti, nepristrasnosti i u potpunom skladu sa zakonskim odredbama.

U toku 2013. godine u RUE je evidentirano 353 žalbi/sporova potrošača, od kojih je rešeno njih 227 ili 64%, a žalbe koje nisu rešene u ovoj godini su u postupku kompletiranja dokumentacije i dokaza koji su potrebni za njihovo rešavanje. Pored rešenih žalbi iz 2013. godine, RUE je rešio i 26 žalbi potrošača iz prethodnih godina, tako da su u toku 2013. godine rešene ukupno 253 žalbe.

Od 253 rešenih žalbi potrošača tokom ove godine, 187 žalbi ili 73,91% su rešene u korist potrošača, dok je kao neosnovano odbijeno 66 žalbi potrošača ili 26,09%.

Žalbe potrošača koje su evidentirane u RUE u 2013. godini bile su različite prirode i prikazane su sledećoj tabeli.

Tab. 9.1 Žalbe potrošača prema njihovoj prirodi u 2013. godini

Priroda žalbi	Br.	Procenat [%]
Osporavanje računa za električnu energiju	189	53.54
Osporavanje duga za električnu energiju	53	15.01
Osporavanje prenosa duga za električnu energiju	78	22.10
Osporavanje fakturisanja afofe	15	4.25
Osporavanje zbog novog priključka	9	2.55
Osporavanje zajedničke potrošnje	2	0.57
Ostalo	7	1.98
Ukupno	353	100.00

Osporavanje računa za električnu energiju – odnosi se na žalbe potrošača koji su se obratili RUE izražavajući svoje nezadovoljstvo zbog slučajeva grešaka u očitavanju ili nepravilnih očitavanja od strane radnika javnog snabdevača električnom energijom, a koji su u ovim slučajevima dali netačan prikaz realnog stanja potrošnje električne energije, prouzrokujući finansijski uticaj na štetu potrošača. Iz prethodne tabele se može videti da se najveći broj žalbi potrošača odnosi na osporavanje računa za električnu energiju, a njihov udeo u procentima je iznosio 53,34%.

Osporavanje duga za električnu energiju – odnosi se na žalbe potrošača koji su se obratili RUE a koji su u vezi sa njihovim nezadovoljstvom u vezi sa netačnim definisanjem duga za električnu energiju koji nije naplaćen od strane javnog snabdevača električnom energijom u slučajevima kupoprodaje imovine, Takođe se žalbe ove prirode se vezuju sa nastalim dugovima za električnu energiju od strane lica koja su nezakonito uzurpirala imovinu, a što je kao rezultat prouzrokovalo probleme novim vlasnicima od kojih se zahtevalo da plate taj dug. Iz prethodne tabele se može videti da procenat žalbi potrošača u kojima osporavaju dug za električnu energiju iznosi 15,01%.

Osporavanje prenosa duga za električnu energiju – odnosi se na žalbe potrošača kojima je energetska preduzeće prenelo dug za električnu energiju drugog potrošača, odnosno sa jedne šifre na drugu šifru. Tom prilikom je taj prenos prouzrokovao veliku zabrinutost potrošača zbog toga što im je u redovnim mesečnim računima prikazan i dug za električnu energiju prenesen sa druge šifre. Procenat ove kategorije žalbi u 2013. godini iznosio je oko 22,10%.

Osporavanje fakturisanja bez merenja ("afofe") – odnosi se na žalbe potrošača kojima je energetska preduzeće fakturisalo električnu energiju bez izmerene vrednosti/afofe. Ove žalbe su rezultat neočitavanja mernih mesta od strane radnika javnog snabdevača električnom energijom. Takođe, do ovakvog fakturisanja je došlo i zbog toga što radnici javnog snabdevača nisu imali pristup mernom mestu, što je onemogućilo redovno očitavanje električnog brojila, tako da je preduzeće bilo primorano da izvrši fakturisanje na osnovu prosečne potrošnje u prethodnim mesecima. Procenat ove kategorije žalbi u 2013. godini iznosio je oko 4,25%.

Osporavanje novih priključaka –se odnosi na žalbe potrošača kojima je energetska preduzeće uskratilo pravo na novi priključak, U ovim slučajevima, da bi potrošač dobio novi priključak od njega je preduzeće zahtevalo da prvo izmiri dugove stare šifre koja je ranije postojala. U pojedinim slučajevima preduzeće je uslovljavalo potrošače plaćanjem dugova potrošača za šifre na različitim lokacijama.

I ostale žalbe potrošača su se odnosile na fakturisanje za jedan mesec kada je došlo do nakupljanja potrošnje električne energije mernom instrumentu u novoizgrađenim objektima, a to je evidentirano i zbog kašnjenja investitora u izvršenju svojih obaveza, ali i od strane samog energetske preduzeća. Procenat ove kategorije žalbi u 2013. godini iznosio je oko 2,55%.

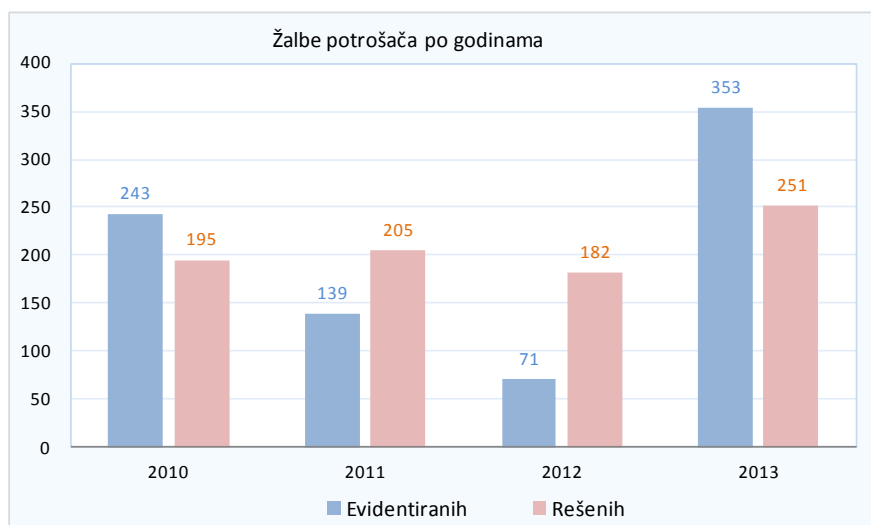
Osporavanje zajedničke potrošnje – ove žalbe potrošača se odnose na osporavanje duga koji je nastao zajedničkom potrošnjom u kolektivnim objektima, a koji dug je javni snabdevač električnom energijom fakturisao. Zabrinutost potrošača odnosi se na što snabdevač nije izvršio srazmernu podelu duga potrošača prema njihovoj potrošnji zbog zakonskih prepreka. U vezi sa ovim pitanjem, RUE je održao sastanke sa Odeljenjem za izgradnju u sklopu Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja, na kojima se diskutovalo o preprekama u sprovođenju Zakona o korišćenju, upravljanju i održavanju zgrade u zajedničkoj svojini, a to ministarstvo ima zakonsku obavezu da izvrši licenciranje upravnika zgrada.

U tabeli koja sledi prikazan je broj i procenat evidentiranih žalbi po kategorijama potrošača.

Tab. 9.2 Žalbe potrošača po kategorijama u 2013. godini

Žalbe potrošača po kategorijama	Broj	Procena [%]
Domaćinstva	318	90.08
Komercijalni potrošači	35	9.92
Industrijski potrošači		
Ukupno	353	100.00

U grafikonu koji sledi prikazan je broj žalbi potrošača koje je RUE evidentirao i rešio po godinama.

Sl. 9.1 Žalbe potrošača po godinama

Slika gore pokazuje da je broj žalbi potrošača koje su podnesene RUE u periodu od 2010. do 2012. godine zabeležio pad. Do ovog pada je došlo kao rezultat izmena primarnog i sekundarnog zakonodavstva u energetsom sektoru. Ove izmene su se odrazile i na rešavanje žalbi potrošača, iz razloga što Pravilo o rešavanju žalbi i sporova u energetsom sektoru, zasnovano na Zakonu o električnoj energiji, utvrđuje da se žalbe potrošača okvalifikovane kao neovlašćeno korišćenje električne energije više ne razmatraju od strane RUE već da su u nadležnosti sudova, tako da je ova kategorija potrošača iskoristila svoje pravo na žalbu u nadležnim sudovima. Povećan broj žalbi potrošača koji je u 2013 godini došao kao rezultat osporavanja računa račune za mesec januar 2013. godine. Prema proceni RUE do povećanja broja žalbi potrošača u 2013. godini je došlo i usled podizanja svesti potrošača o ulozi i pouzdanosti RUE u rešavanju žalbi i sporova.

9.3.1. Žalbe Odboru RUE

Potrošači i imaoci licence u skladu sa zakonskim odredbama navedenim u Pravilu o rešavanju žalbi i sporova u energetsom sektoru imaju pravo da podnesu žalbu Odboru RUE protiv odluke Odeljenja za zaštitu potrošača.

Javni snabdevač je u toku 2013. godine u Odboru RUE apelovao 38 odluka OZP. Svih 38 žalbi podnesenih Odboru RUE odbijeno je kao neosnovano.

Potrošači su tokom 2013. godine Odboru RUE podneli 11 žalbi na odluke OZP. Od 11 žalbi podnesenih Odboru RUE, 1 žalba je usvojena, a 10 ih je odbijeno.

9.4 Žalbe primljene od imalaca licenci protiv drugih imalaca licenci

Kao što smo već naveli, RUE u skladu sa članom 14. stav 2 tačka 2.14, osim žalbi potrošača i energetskih preduzeća, ima ovlašćenje da razmatra i rešava i sporove između dva imalaca licenci.

Tokom ove izveštajne godine, RUE nije imao pokrenutih sporova između imalaca licenci.

9.5 Žalbe koje se odnose na pristup treće strane i prekogranične tokove

Tokom 2013. godine RUE nije imao evidentiranih žalbi u vezi sa pristupom trećih strana sistemu za prenos ili distribuciju energije, sistemu centralnog grejanja ili prirodnog gasa, kao i prenosu i prekograničnim tokovima električne energije i prirodnog gasa.

9.6 Postupci koje je sproveo RUE po pitanju zaštite potrošača

Pored rešavanja žalbi evidentiranih od strane osoblja, RUE je u toku ove izveštajne godine održao i 732 sastanka i 325 telefonskih razgovora sa strankama, uključujući i elektronsku komunikaciju, koje su se obratile kancelariji zbog različitih ugovornih pitanja između potrošača i energetskog preduzeća. Osoblje RUE je prilikom komunikacije obaveštavalo i upoznavalo potrošače sa pravilima, procedurama i njihovim pravima i obavezama u vezi sa snabdevanjem energijom.

Tokom 2013. godine, javni snabdevač je preduzeo nekoliko postupaka za preispitivanje neaktivnih potrošača, a rezultat ovih postupaka bio je prenos (transfer) duga na određenom broju mernih mesta koje je energetsko preduzeće učinilo neaktivnim. Načinjene dugove je preneo na druge aktivne potrošače koji su sada korisnici objekata ili lokacija na kojima su se nalazila ta merna mesta ili na druge objekte ili lokacije. Mnogi potrošači su osporili ovaj postupak javnog snabdevača u RUE, tvrdeći da ti dugovi pripadaju prethodnim potrošačima i da oni nisu načinili te dugove, tako da su se usprotivili plaćanju ovog prenosa duga. RUE je nakon prikupljanja dodatnih informacija i dokaza od obe strane, reagovao zvaničnim dopisom upozoravajući javnog snabdevača električnom energijom. U vezi sa ovim postupkom javnog snabdevača, RUE je zatražio momentalnu obustavu sprovođenja prenosa duga sa jedne na drugu šifru, kao i preispitivanje svih korekcija/prenosa duga.

RUE je primetio da je imalac licence za javno snabdevanje električnom energijom isključio neke potrošače električne energije i u slučajevima kada su potrošači uložili žalbu RUE. RUE je nakon identifikacije ovih slučajeva reagovao zahtevajući od energetskog preduzeća da sprovodi zakonske odredbe utvrđene u Pravilu o isključenju i ponovnom priključenju potrošača u energetsom sektoru, u kojem je utvrđeno da energetsko preduzeće ne može da isključi potrošača zbog neplaćanja ako on

u pismenoj formi ospori razloge za isključenje, sve dok energetska preduzeće ne razmotri i donese odluku o tom osporavanju, kao i onda kada potrošač podnese žalbu na tu odluku drugim nadležnim organima.

RUE je u okviru svog delokruga zaštite prava potrošača, nadgledao javnog snabdevača električnom energijom i primetio da je ovo preduzeće u nekim slučajevima prilikom obračuna računa za neovlašćeno korišćenje električne energije načinio greške zbog nepoštovanja zakonskih odredaba procedure za identifikaciju i sprečavanje neovlašćenog korišćenja električne energije, čime je prouzrokovao finansijski uticaj na štetu potrošača. U vezi sa ovim slučajevima, RUE je reagovao tako što je obavestio i naložio ovom preduzeću da ispravi ove račune.

U vezi sa žalbama potrošača zbog zamene mehaničkih brojlara digitalnim brojlara od strane imaoce licence za javno snabdevanje električnom energijom, RUE je preduzeo neke aktivnosti nadgledanja zahtevajući dostavljanje podataka o zameni brojilara i njihov uticaj na fakturisanje električne energije. Na osnovu nalaza RUE, utvrđeno je da je imalac licence u decembru 2012 učinio propuste prilikom zamene električnih brojilara time što nije u potpunosti poštovao proceduru očitavanja i fakturisanja za tarifne potrošače jer nije fakturisao ukupan broj utrošenih kilovatčasova (kWh). U ovom periodu, potrošaču je fakturisano samo deo računa starog brojilara koji je često puta bio manje vrednosti (samo za nekoliko dana), a zatim je u narednom mesecu fakturisao iznos potrošnje u tekućem mesecu i preostali deo iz prethodnog meseca. Nakon ovih analiza koje je sproveo, RUE je zatražio od imaoce licence da se u potpunosti pridržava procedure za očitavanje i fakturisanje za tarifne potrošače, i da prilikom zamene brojilara vodi računa o tome da potrošač za taj mesec ima dva računa, jedan račun za potrošnju zabeleženu na starom brojilaru i drugi račun za potrošnju zabeleženu na novom brojilaru.

RUE je i ove 2013. godine, isto kao i prethodnih godina, tesno saradivao i sa Odeljenjem za zaštitu potrošača u sklopu Ministarstva trgovine i industrije, i u toku ove izveštajne godine je primio i nekoliko žalbi potrošača od ove institucije. RUE je te žalbe primio i razmotrio u skladu sa zakonskim odredbama. Takođe, RUE je tesno saradivao i sa Odeljenjem za metrologiju u sklopu MTI, od kojeg smo dobili garancije o tačnosti električnih brojilara.

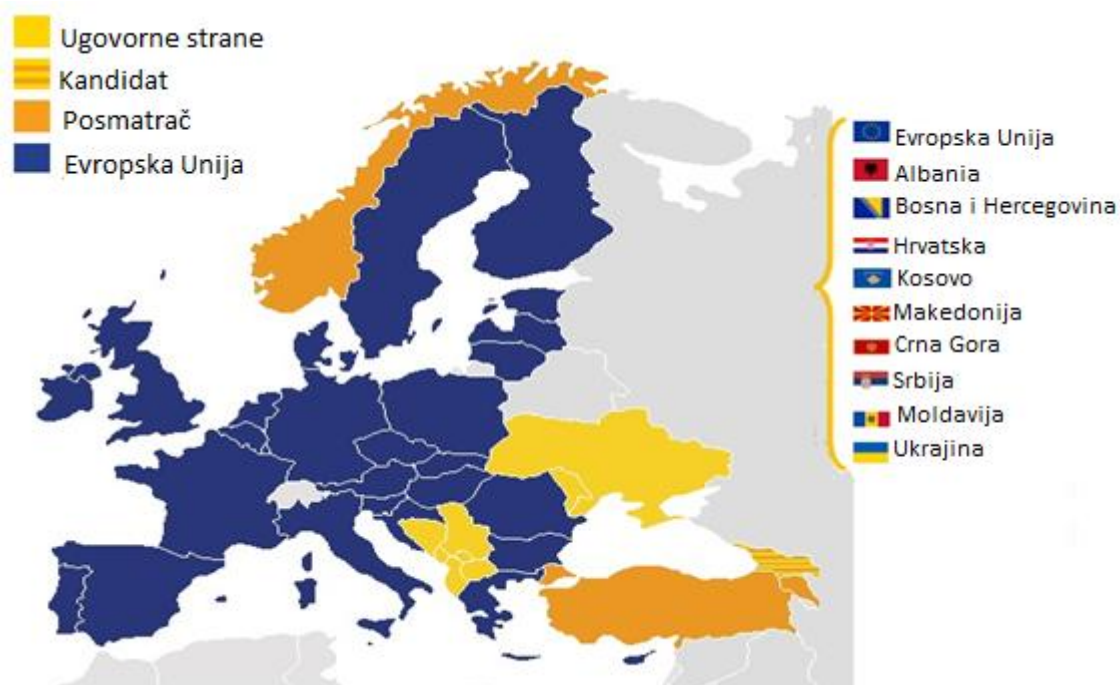
RUE je tokom 2013. godine učestvovao u nizu sudskih sporova koji su se vodili u nadležnim sudovima. Učešće RUE u ovim sudskim procesima je u nekoliko slučajeva bilo u svojstvu svedoka, dok je u drugim slučajevima RUE učestvovao u svojstvu tužene strane. U poređenju sa prethodnim godinama, ove izveštajne godine broj sudskih procesa koje je pratio RUE je značajno porastao.

10 MEĐUNARODNA AKTIVNOST RUE

10.1 RUE i Sporazum o Energetskoj zajednici Jugoistočne Evrope

Tokom 2013. godine EZ JIE je nastavila aktivnosti na ispunjavanju zajedničkih ciljeva – sprovođenju “*acquis communautaire*”, razvoju adekvatnog regulatornog okvira i liberalizaciji tržišta sektora električne energije i prirodnog gasa.

Strane ugovornice EZ JIE od oktobra 2013. godine su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Makedonija, Crna Gora, Srbija, Moldavija i Ukrajina, svojstvo učesnika imaju zemlje članice Evropske unije, dok Norveška, Turska, Jermenija i Gruzija imaju status posmatrača. Gruzija je trenutno zemlja kandidat za u članjenje u EZ JIE.

Sl. 10.1 Zemlje članice Energetske zajednice Jugoistočne Evrope

Sporazum o energetskoj zajednici (SoEZ) je ključni strateški element Evropske unije (EU) za Jugoistočnu Evropu i predstavlja delotvorno pretprijetno sredstvo, koje ima za cilj da poveća prednosti od regionalnog energetskog tržišta pre nego što zemlje u regionu mogu da postanu članice EU.

Glavne institucije EZ su: Ministarski savet (MS), Stalna grupa na visokom nivou (SGVN), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ROEZ), Sekretarijat EZ sa sedištem u Beču i četiri savetodavna foruma: za električnu energiju, prirodni gas, socijalna pitanja i naftu .

ROEZ je institucija osnovana u skladu sa članom 58. SEZ JIE, koju čine regulatorni autoriteti ugovornih strana, predstavnici i posmatrači. ROEZ ima ulogu koordinacionog tela regulatornih autoriteta radi usaglašavanja regulatornog okvira, razmene znanja i razvoja praksi za sprovođenje Sporazuma.

Na osnovu odredbi Sporazuma o EZ, ROEZ sprovodi sledeće odgovornosti:

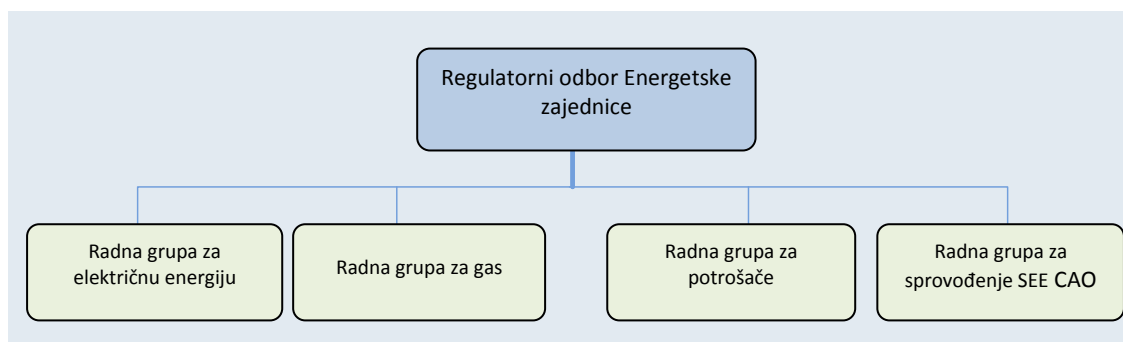
- savetuje Ministarsko veće i SGVN o statusnim, tehničkim i regulatornim pitanjima;

- izdaje preporuke strankama u skladu sa odredbama Sporazuma u slučaju prekograničnih sporova, itd.;
- preduzima mere protiv stranaka, ako ga za to ovlasti MS;
- pridonosi saradnji i koordinaciji između regulatornih organa;
- daje preporuke i priprema izveštaje u vezi sa funkcionisanjem energetske tržišta, i
- zahteva od stranaka ispunjenje obaveza iz SoEZ-a.

Ciljevi i prioriteta ROEZ su:

- razvoj konkurentnog nacionalnog tržišta u sektoru električne energije i gasa;
- integracija nacionalnih tržišta i uklanjanje prepreka za prekogranične aktivnosti i konkurenciju;
- zaštita potrošača i socijalna pitanja, regulatorni aspekti sigurnosti snabdevanja, sigurnost električne mreže i kvalitet snabdevanja, itd., i
- obnovljivi izvori energije i energetska efikasnost.

Da bi ispunio odgovornosti i postigao svoje ciljeve, ROEZ je organizovan u radne grupe koje sprovode aktivnosti u odgovarajućim oblastima. ROEZ-om upravlja predsednik kojeg svake godine biraju predstavnici nacionalnih regulatora i potpredsednik, koga delegira Evropska komisija.

Sl. 10.2 Struktura Regulatornog odbora Energetske zajednice

10.2 Aktivnosti u ROEZ u toku 2013. godine

U skladu sa obavezama prema SoEZ, RUE je imenovao svoje članove u ROEZ i u svim radnim grupama, i aktivno je učestvovao u radu Odbora i odgovarajućih radnih grupa. Aktivnosti odgovarajućih grupa navedene su u nastavku teksta:

10.2.1 Radna grupa za električnu energiju

Ova radna grupa je u toku 2013. godine imala četiri sastanka, na kojima je učestvovao i predstavnik RUE. Radi efikasnijeg rada, ova grupa ima svoje formirane podgrupe (Task Force-TF), čiji su opis i aktivnosti sledeći:

- **TF-1 Regulatorni okvir za uspostavljanje regionalnih mehanizama za raspoređivanje kapaciteta i procedura za upravljanje zagušenjima:**

Bavi se problematikom upravljanja zagušenjima i raspoređivanjem prekograničnih prenosnih kapaciteta, na osnovu zahteva Uredbe 714/2009 Evropske komisije. Aktivnosti su u toku 2013. godine bile fokusirane na razvoj koordiniranog razmatranja dokumenata SEE CAO.

- **TF-2 Balansiranje:**

Balansiranje tokova električne energije je od suštinskog značaja za funkcionisanje prenosnih sistema i njihov razvoj, kao i za regionalnu integraciju energetskeg tržišta. Tokom 2013. godine, ova grupa je razvila Rečnik balansiranja, a razmotrila je i sprovođenje studije o disbalansima u cilju stvaranja zajedničkog regionalnog pristupa u skladu sa evropskim iskustvima i propisima.

- **TF-3 Otvaranje tržišta i kompatibilna tržišna pravila:**

Otvoravanje veleprodajnog tržišta i usaglašavanje tržišnih pravila i dalje ostaje glavni regionalni cilj. Tokom ove godine, glavne aktivnosti su se odnosile na sprovođenje Regionalnog akcionog plana za otvaranje veleprodajnog tržišta električne energije u JIE.

- **TF-4 Usaglašavanje licenci za trgovinu na veliko:**

Usaglašavanje licenci za trgovinu ostaje prioritet u cilju međusobnog priznavanja licenci od strane ugovornih strana SoEZ-a. Tokom 2013. godine fokus je bio na razvijanju mera za obezbeđivanje jednakih uslova za trgovce na veliko i garantovanje razumne poštene trgovine kroz praćenje trgovinskih aktivnosti.

- **TF-5 Podsticajne regulatorne mere za investicije:**

Posebna pažnja je posvećena radu na identifikaciji projekata od interesa za Energetsku zajednicu ("PECI – Projects of Energy Community Interest"), uključujući i sprovođenje studije o merama za podsticanje investicija.

- **TF-6 Monitoring tržišta u JIE:**

Monitoring tržišta u regionu Jugoistočne Evrope je u fokusu još od 2006. godine projektom „Monitoring tržišta u JIE“ koji je sprovela Američka konsultantska kompanija „Potomac Economics“. Rad u ovom pravcu je nastavljen i u 2013. godini na finalizaciji Priručnika za monitoring tržišta i uspostavljanje baze podataka o tržištu.

- **TF-7 Obnovljivi izvori energije:**

Ova podgrupa je osnovana u 2012. godini. Ona je tokom 2012. godine imala nekoliko prezentacija o iskustvima o tome da li pronađena adekvatnija rešenja za podržavanje obnovljivih izvora u državama regiona JIE.

10.2.2 Radna grupa za gas (RGG)

Ova radna grupa svoje aktivnosti fokusira na pitanja regulacije u sektoru prirodnog gasa, usaglašavanje regulatornog okvira na regionalnom nivou i druga pitanja koja se odnose na razvoj infrastrukture prirodnog gasa u regionu JIE. U cilju efikasnosti i rešavanja specifičnih pitanja, osnovane su posebne podgrupe („Task Force“ – TF).

- **TF-1 Regulatorni aspekti razvoja Gasnog prstena Energetske zajednice**

Glavni cilj ove „Task Force“ je da proceni regulatorne opcije i stimulative mere za realizaciju „Gasnog prstena Energetske zajednice“. S tim u vezi, rad je fokusiran na razmatranje zahteva za usaglašavanje regulatornog okvira i podsticajnih mera za investicije u infrastrukturu Gasnog prstena.

U sklopu rada ove podgrupe tokom 2013. godine, fokus je bio na pružanju inputa za identifikaciju Projekata od interesa za Energetsku zajednicu ("PECI") i na potencijalne uticaje na Gasni prsten kao rezultat novih kretanja u sektoru prirodnog gasa.

- **TF-2 Uloga regulatornih organa u pripremi i nadgledanju desetogodišnjeg plana razvoja gasne mreže, ENTSO-G (TYNDP)**

Rad ove "Task Force" je obuhvatao prikupljanje i razmenu znanja i iskustava o ulozi regulatornih organa u pripremi i nadgledanju sprovođenja TYNDP.

- **TF-3 Inputi za mrežne kodekse i okvirne smernice EU**

Nakon odluke SM o sprovođenju mrežnih kodeksa EU, aktivnosti ove „Task Force“ su se fokusirale na pružanje inputa za proces pripreme i sprovođenja mrežnih kodeksa i okvirnih smernica. U tom pogledu, razmotreni su Nacrt mrežnog kodeksa za interoperabilnost i nacrt Okvirnih smernica za tarife za prenos.

10.2.3 Radna grupa za potrošače

U okviru ROEZ postoji radna grupa za potrošače sa svojim podgrupama, koja se bavi aktivnostima koje se odnose na zaštitu potrošača, tarife i cene, ugovorne odnose između snabdevača i potrošača, kao i na kvalitet snabdevanja energijom i regulaciju kvaliteta napona.

- **TF1 – Zaštita potrošača**

Ova podgrupa je bila angažovana u zaštiti potrošača, uključujući i ugrožene potrošače, kroz analizu i diskusiju o sekundarnom zakonodavstvu, praksama drugih zemalja u vezi sa ovom veoma osetljivom temom. Tokom 2013. godine, Sekretarijat Energetske zajednice je organizovao šesti po redu socijalni forum, gde se diskutovalo o praksama različitih država u socijalnim pitanjima, a diskutovalo se i o dostignućima u sprovođenju Socijalnog akcionog plana (SAP) Energetske zajednice.

- **TF2 – Tarife i cene**

Ova podgrupa je u 2013. godini izradila upitnike u vezi sa tarifnim metodologijama i tarifama uopšte zemalja članica EZ JIE, kao i na izradu opšteg dokumenta o glavnim kriterijumima za utvrđivanje maksimalno dozvoljenih prihoda za operatore prenosnog i distributivnog sistema i snabdevače. Cilj ove aktivnosti je bio da svaka zemlja članica EZ JIE predstavi principe prilikom utvrđivanja dozvoljenih prihoda i prilikom utvrđivanja tarifa za električnu energiju i gas. Moramo istaći da je ova podgrupa u 2013. godini uspešno završila ovu aktivnost jer je izgrađen dokument koji je podne na usvajanje ROEZ.

- **TF3 – Edukacija potrošača**

Ova podgrupa je u 2013. godini održala zajednički okrugli sto na kojem su učestvovali ROEZ, CEER i ERRA na temu „Jačanje uloge potrošača u domaćinstvima na otvorenom tržištu i prilikom uspostavljanja tržišta“. Na ovom okruglom stolu su iznesena iskustva različitih zemalja EZ JIE, a odlučeno je da se ovakav okrugli sto održi i u 2014. godini.

- **TF4 – Ugovorni odnosi između snabdevača i potrošača u sektoru električne energije i gasa**

Glavni fokus ove grupe je bio na izradi zajedničkog dokumenta zemalja potpisnica SoEZ-a koji se odnosi na ugovorne odnose između snabdevača i potrošača. Cilj ovog dokumenta je zaštita potrošača u pogledu njihovih prava i obaveza u ugovoru, kao i da ugovori budu transparentni za sve strane. Ova radna grupa je u 2013. godini pripremila dokument „Status ugovornih odnosa između snabdevača i potrošača“, koji je sada u završnoj fazi za podnošenje ROEZ na usvajanje.

- **TF5 – Smernice za bolje prakse oko primene korišćenja kvaliteta napona**

Aktivnosti ove podgrupe se odnose na pripremu i popunjavanje upitnika u vezi sa kvalitetom napona, primarnim i sekundarnim zakonodavstvom, kodeksima i odgovarajućim procedurama. Ova grupa u 2013. godini nije imala puno aktivnosti, osim održavanja sastanka između ROEZ i CEER o što većem i efikasnijem poboljšanju ove aktivnosti.

10.3 Regionalno udruženje energetskih regulatora - ERRA

Predstavnici RUE su i u 2013. godini učestvovali na sastancima i konferencijama organizovanim od strane ERRA. ERRA ima sledeće komisije / radne grupe: Komisiju za licenciranje i konkurenciju, Komisiju za tarife, Radnu grupu za zakonsku regulativu, Komisiju predsedavajućih odbora i Komisiju za gas. U ovim komisijama se rešavaju različita regulaciona pitanja i razmenjuju znanja i iskustva između predstavnika zemalja učesnica. RUE je predstavljen kao pridruženi član i učestvuje u Generalnoj skupštini i radu komisija ovog udruženja. Konkretnije, u 2012. godini, predstavnici RUE su učestvovali u sledećim aktivnostima ERRA:

- 12. sednici Generalne skupštine, Komisije za licenciranje i konkurenciju i Komisije za tarife, održanoj u Abu Dabiju, Ujedinjeni Arapski Emirati;
- Redovnom sastanku Komisije za licenciranje / konkurenciju i Komisije za tarife i cene ERRA; Budimpešta, Mađarska.

10.4 Sporazum o saradnji između RUE i ERT

Posle nekoliko zajedničkih sastanaka između RUE i ERT, dana 22. februara 2013. godine u Tirani je uz podršku Ambasade Norveške održan okrugli sto koji je organizovalo Energetsko regulatorno telo (ERT) Albanije.

Ovim povodom potpisan je i Memorandum o saradnji između ERT i RUE.

Predstavnici oba regulatora i drugi učesnici iz strana uključenih u energetskom sektoru obe zemlje, diskutovali su o liberalizaciji energetskog tržišta između dve zemlje i mogućnostima saradnje na uspostavljanju zajedničkog energetskog tržišta između Albanije i Kosova.

Sl. 10.3 Potpisivanje Sporazuma o saradnji između RUE i ERT

10.5 Memorandum o saradnji između RUE, NARUC i PUC

Dana 7. novembra 2013. godine, RUE, Nacionalno udruženje regulatornih komisionera javnih preduzeća (NARUC) i Pensilvanijska komisija za javna preduzeća (PUC) potpisali su Memorandum o saradnji (MoS).

Ovaj Memorandum o saradnji služi kao osnova za partnersku aktivnost između ova dva regulatora i njegov cilj je da opiše relevantne uloge svih strana koje su uključene u partnerstvo. Ova dva regulatora će kroz ovu saradnju podeliti iskustva, stečeno znanje i najbolje prakse, koje važe za Kosovo kako bi nastavili da stvaraju i sprovode održiv i nezavisan regulatorni okvir. Ovo pridonosi

efikasnom, transparentnom i održivom funkcionisanju sektora i tržišta električne energije, štiteći interese potrošača i investitora.

Ovo partnerstvo se finansira od strane Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID), misija u Prištini i deo je programa NARUC-a o Regulatoru i Energetskoj bezbednosti u Evropi i Evroaziji.

Sl. 10.4 Potpisivanje Memoranduma o saradnji između RUE, NARUC i PUC

SKRAĆENICE

- **AEAI** Advanced Engineering Associates International Inc (konsultantska kompanija)
- **SB** Svetska banka
- **EU** Evropska unija
- **OIE** Obnovljivi izvori energije
- **CAO** Coordinated Auction Office (Kancelarija za koordinirane aukcije)
- **CAPEX** Capital Expenditures (Kapitalni troškovi)
- **CEER** Council of European Energy Regulators (Savet evropskih energetske regulatora)
- **OTEG** Odeljenje za toplotnu energiju i gas
- **OPPL** Odeljenje za pravne poslove i licenciranje
- **OZP** Odeljenje za zaštitu potrošača
- **OTC** Odeljenje za tarife i cene
- **OET** Odeljenje za energetske tržište
- **DTEEK** Dizajn tržišta električne energije na Kosovu
- **EK** European Commission (Evropska komisija)
- **SEZ** Sekretarijat Energetske zajednice
- **ROEZ** Energy Community Regulatory Board (Regulatorni odbor Energetske zajednice)
- **JIE** Jugoistočna Evropa
- **ENS** Energy Not Supplied (neisporučena energija)
- **ENTSO-E** European Network of Transmission System Operators for Electricity (Evropska mreža operatora prenosnog sistema za električnu energiju)
- **ENTSO-G** European Network of Transmission System Operators for Gas (Evropska mreža operatora prenosnog sistema za gas)
- **ERT** Energetsko regulatorno telo
- **ERRA** Energy Regulators Regional Association (Regionalno udruženje energetske regulatora)
- **ESIA** Environmental and Social Impact Assessment (Procena uticaja na društvo i životnu sredinu)
- **JS** Javni snabdevač
- **GIZ** Nemačka organizacija za tehničku saradnju
- **RGG** Radna grupa za gas
- **SGVN** Permanent High Level Group (Stalna grupa na visokom nivou)
- **GWh** Gigavatčas
- **HE** Hidroelektrana

- **ITC** Inter TSO Compensation (Kompenzacija između OPS)
- **EZ** Energetska zajednica
- **EZ JIE** Energetska zajednica Jugoistočne Evrope
- **KEK** Kosovska energetska korporacija
- **AEK** Albanska energetska korporacija
- **KEDS** Kosovska kompanija za distribuciju i snabdevanje električnom energijom
- **KfW** Nemačka razvojna banka
- **MS** Ministarski savet
- **km** Kilometar
- **KOSTT** Operator prenosnog sistema i tržišta
- **kV** Kilovolt
- **kW** Kilovat
- **DV** Dalekovod
- **MAR** Maksimalno dozvoljeni prihodi (MDP)
- **SoS** Sporazum o saradnji
- **SOE** Sporazum o otkupu energije
- **MŽSPP** Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
- **MTI** Ministarstvo trgovine i industrije
- **MVA** Megavoltamper
- **MW** Megavat
- **MW_t** Termički megavat
- **MWh** Megavatsat
- **NARUC** National Association of Regulatory Utility Commissioners (Nacionalna asocijacija regulatornih komunalnih komisija)
- **AS** Administrativna služba
- **CG** Centralno grejanje
- **PS** Podstanica
- **OPEX** Operational Expenditures (Operativni troškovi i troškovi održavanja)
- **ODS** Operator distributivnog sistema
- **OPS** Operator prenosnog sistema
- **OT** Operator tržišta
- **PECI** Projects of Energy Community Interest (Projekti od interesa za Energetsku zajednicu)
- **PUC** Public Utility Commission (Komisija za javna preduzeća)

- **RoR** Rate of Return (Stopa povraćaja)
- **RAB** Regulated Asset Base (Regulatorna imovinska osnovica)
- **SCADA** Supervisory Control and Data Acquisition (Nadzorna kontrola i prijem podataka)
- **SAIDI** Indeks prosečnog trajanja prekida u sistemu
- **SAIFI** Indeks prosečne frekvencije prekida u sistemu
- **JIE** Jugoistočna Evropa
- **D.D.** Deoničarsko društvo
- **TAP** “Trans-Adriatik-Pipeline” – Trans-jadranski gasovod
- **TPA** Third party Access (Pristup treće strane)
- **TE** Termoelektrana
- **TF** Task Forca
- **SoEZ** Sporazum o Energetskoj zajednici
- **VN** Visoki napon
- **TR** Transformator
- **SN** Srednji napon
- **NN** Niski napon
- **TNUOS** Naknade za prenosnu mrežu
- **PDV** Porez na dodatu vrednost
- **USAID** United States Agency for International Development (Agencija Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj)
- **WBIF** Western Balkans Investment Framework (Okvir za investicije na Zapadnom Balkanu)
- **KGR** Kancelarija generalnog revizora
- **ARS** Alternativno rešavanje sporova
- **RUE** Energetski ured za energiju

Adrese RUE

Regulatorni ured za energiju

Ulica: Dervish Rozhaja br. 12

Priština 10000, Kosovo

Tel: +381 (0) 38 247 615

Fax: +381 (0) 38 247 620

Email: info@ero-ks.org

Web: www.ero-ks.org

Odbor Regulatornog ureda za energiju:

Tel: +381 (0) 38 247 615 lok. 101

Sekretarijat:

Tel: + 381 (0) 38 247 615 lok. 104

Odeljenje za zaštitu potrošača:

Tel. + 381 (0) 247 615 lok. 116 i 125

Email: ankesa.dmk@ero-ks.org